

VICTOR CARPATEVS
F. M. D. XX

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΖΩΣΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ ΒΕΡΛΙΤΖ

ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 37

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

*Ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι 9ης Μαΐου σειρά μαθημάτων
Γαλλικῆς, Γερμανικῆς, Ἀγγλικῆς καὶ Ἰταλικῆς*

ΔΩΚΙΜΑΣΤΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ ΔΩΡΕΑΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ

“ΦΑΜΑ,, Πανεπιστημίου 47

ΑΓΟΡΑΖΩ γραμματόσημα οἰασδήποτε
ἀξίας εἰς τὰς πλέον συμφερούσας
τιμὰς, ἀσφράγιστα καὶ σφραγισμένα
ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΠΟΝ γραμ-
ματοσήμου. Δίδω δάνεια ἐπὶ γραμ-
ματοσήμων (συλλογῶν, στόκ, κλπ.).
Ἐνδιαφέρομαι διὰ παλαιὰς ἐπιστο-
λάς μὲ γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθμῶνος
Ὀδὸς Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν

Poudre de riz de

L. T. RIVER PARIS

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

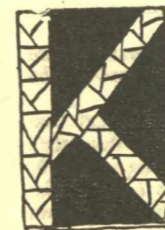

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 47
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ : Ἐτησίᾳ Δρ. 200
Ἐξάμηνος » 100
Τρίμηνος » 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ : Λίρα 1

ΜΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ Ο ΛΕΩΝ ΧΑΡΜΕΛ ΠΑΤΕΡΑΣ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

ατοικοῦμε σ' ἓνα τόπο
ποὺ ἡ νοημοσύνη περισ-
σεύει καὶ λείπει παντε-
λῶς ἡ δύναμις τῶν χα-
ρακτηρῶν. Ὁ κενολό-
γος ρητορισμός, οἱ θεω-
ρητικὲς δῆθεν ἀντιλο-
γίαι δὲν ἀνθοῦν παρά
εἰς θάρος μιᾶς θετικο-
τέρας δημιουργίας εἰς ὅλας τὰς ἐκδη-
λώσεις τῆς ζωῆς μας, δι' αὐτὸ ἡ ζωὴ
καὶ τὸ ἔργον ἀνθρώπων μὲ χαλύβδινον
χαρακτήρα, ἀληθινῶν δημιουργῶν ἐνδια-
φέρει πολὺ περισσότερον ἀπὸ κάθε θεω-
ρητικὴν Βυζαντινολογία.

Ὁ Λέων Χάρμελ, ποὺ γιὰ πρώτη
φορὰ παρουσιάσαμε στὴν Ἑλλάδα, εἶνε
μία φυσιογνωμία φωτεινὴ, ἕνας δημι-
ουργὸς ποὺ ἤλθε μὲ τὸ ἔργο του νὰ
δικαιώσῃ τὰ θεωρητικὰ δόγματα τοῦ
Χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα, παλαιότατο
ἔσον καὶ ὁ κόσμος, κατὰ τὸν περασμέ-
νον αἰῶνα μὲ τὴν ἀνοδο καὶ τὴν κυ-
ριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξεως προσέλαβε
μῖα μορφή πῦρ συγκεκριμένη. Ἡ μηχαν-
ικὴ πρόοδος ἐδοῦθη σημαντικὰ σ'
αὐτὸν τὸν καθορισμό. Καὶ ἡ συγκεκρι-
μένη αὐτὴ μορφή δὲν ἦτο ἄλλη ἀπὸ
ἓνα χάσμα βαθύτατο ποὺ ἠνοιέτο με-
ταξὺ ἀστικῆς καὶ ἐργατικῆς τάξεως,
μεταξὺ ἐργοδότη καὶ ἐργάτου. Ἡ ἀν-
θρωπότης, σκεπτομένη καὶ μὴ, εἶδε με
ἀνησυχίαν αὐτὴ τὴν ἀντίθεσι καὶ θεω-
ρητικοὶ διαφόρων τάσεων ἐπεχείρησαν
νὰ ἐξηγήσουν, νὰ φωτίσουν τὸ φαινόμε-
νον καὶ ταυτοχρόνως νὰ δημιουργήσουν

μῖαν θεωρητικὴν εἰκόνα κοινωνίας μὲ
θεραπευμένην αὐτὴ τὴν ἀντίθεση.
Ἔτσι ἀνεπτύχθησαν σχολῆς καὶ δόγ-

Ὁ Λέων Χάρμελ

ματα ρεύματα καὶ ἰδεολογίας.

Ὁ κρατικὸς σοσιαλισμὸς, ὁ συνδικα-
λισμὸς, ὁ ὀρθόδοξος Μαρξισμὸς κ. ἄ.
Ὁ Χριστιανισμὸς φυσικά, ἔχει μόνον ὡς

θηρησκεία ἀλλὰ καὶ ὡς κοινωνικὴ ἐκδο-
χὴ, ὡς ρυθμὸς ζωῆς δὲν ἦταν δυνατὸν
νὰ μείνῃ ἀδιάφορος, ἔχι μόνον ἀντικρυς στὸ
κοινωνικὸ πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι
τῆς νέας μορφῆς ποὺ ἐπαίρνε τὸ πρό-
βλημα αὐτό. Ὁ πάπας Πίος ΙΧ, κυρίως
ὁμως ὁ φωτισμένος Πάπας Λέων ΧΙΙΙ
μὲ τὴν κλασσικὴν ἐγκύκλιον τὴν γνωστὴν
μὲ τὸν τίτλο «Rerum Novarum» ἀν-
τίκρυσαν τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα καὶ
ἔδωκαν κατευθύνσεις καὶ λύσεις. Οἱ
ἀρχῆς ποὺ διατυποῦνται στὰ ἐπίσημα
αὐτὰ χριστιανικὰ κείμενα θὰ εἶχαν γιὰ
τοὺς ἀντιπάλους χαρακτήρα καθαρῶς
θεωρητικὸν ἀν ἀνθρώποι δυνατοί, δη-
μιουργοὶ τολμηροὶ δὲν ἐπιχειροῦσαν νὰ
κυρώσουν μὲ τὴν πράξιν τὴν ἀρχῆς τῆς
ρυθμίσεως τῶν κοινωνικῶν πραγμάτων
σύμφωνα μὲ τὴν βάσει τοῦ Χριστιανι-
σμοῦ. Εἰς τὸ Rerum Novarum ὁ Λέων
ΧΙΙΙ ἔγραψε :

Ἡ ὑπηρεσία ποὺ ὁ ἐργάτης προσφέρει στὸν
πάτρονα εἶναι κάτι θετικὸν ποὺ ἀντιστοι-
χεῖ πρὸς καθορισμένην ἀξίαν ποὺ ὁ πά-
τρονας ὀφείλει ἀπροσάσιστος στὸν ἐργά-
τη. Ἡ ἀξία ὁμως αὐτὴ ἀν ὀφθαλμοῦ
ἀπὸ τὸν συναγωνισμὸν τῶν ἐπιχειρησέων
τότε ὁ ἐργάτης εἶναι ἐκτεθειμένος ἐπι-
κινδύνους εἰς τὰς χειροτέρας διαθέσεις
τοῦ Πάτρονος. Εἶναι δὲ πλάνη ὁ ἰσχυρι-
σμός ὅτι ὁ ἐργάτης εἶναι ἐλεύθερος νὰ
δεχθῇ ἢ νὰ μὴ δεχθῇ τοὺς καταπιεστι-
κοὺς ὄρους. Αὐτὸ εἶναι κενὴ φράσις.
Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ὅταν τὸ ἡμερομῖ-
σθιο ὑποβιβασθῇ κάτω ἐνὸς ὁρίου ἀνα-
γκαίου, ὀλόκληρῃς οἰκογένειαι παραδί-
δονται στὴν ἀθλιότητα. Σκεφθῆτε ἕναν
ἐργάτη μὲ τὴν ἀπόνοια τῆς πείνας στὸ
στόμα καὶ τὴν ἔγνοια τῆς Γυναίκας καὶ
τῶν παιδιῶν στοῦ νοῦ. Τὸν ἐργάτη αὐτὸν
ἕνας ἀσυνείδητος πάτρονας θὰ τὸν ἐκ-

μεταλευθῆ ὅπως θέλει. Τὸ κέρδος ὡς ποῦ θὰ ὀφελῆθῃ ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς εἶναι ἄραγε ἐντιμὸν κέρδος; Δὲν θὰ εἶναι ἕνα ἄτιμον κέρδος θεμελιωμένο ἐπάνω στὴ δυστυχία τοῦ ἄλλου; Καὶ ποιά ἰσοτιμία ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν συμβαλλομένων τῆ στιγμῆ ποῦ ὁ ἐργάτης πιεζόμενος ἀπὸ τὸ τραγικὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς ἔχει χάσει κάθε ἐλευθερία ἀντιστάσεως. "Ἄν ὁμως ὁ ἐργάτης δὲν μπορεῖ νὰ ὑψώσῃ φωνήν, τὴν ὑψώνει ἡ δικαιοσύνη ποῦ ἀπαιτεῖ ἰσοτιμίαν καὶ εἰς τὰ δύο μέρη καὶ ἕνα ἡμερομίσθιο ἀνάλογο πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας τοῦ ἐργάτου".

Οἱ καπιταλιστικοὶ κύκλοι τῆς Εὐρώπης δὲν ἐφανατάζοντο βέβαια ὅτι ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ Βατικανοῦ θὰ ξεπηδοῦσαν τέτοιες γραμμές. Οἱ δίκαιοι ὁμως χαρακτηρῆρες ἐκεῖνοι ποῦ πονοῦν γιὰ τὴ δυστυχία καὶ τὴν ἀθλιότητα τοῦ διπλανοῦ τους ὑπεδέχθησαν τὸ *Regun Novarum* σὰν λυτρωτικὸ φύσημα ποῦ ἔδωσε ζωὴ. Μὲ τέτοιες ἀρχές ὁ Λέων Χάρμελ ὀργάνωσε τὸ περίφημον *Val des Bois* τὸ μεγαλύτερο βιομηχανικὸ κέντρο ὑφαντουργίας τῆς Βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. "Ἄν ὁ Λέων XIII ἔδωκε ἕνα σοφὸ σύνολο κανόνων ἱκανῶν νὰ ρυθμίσουν τὸ ἀκανθῶδες κοινωνικὸ πρόβλημα, ὁ Λέων Χάρμελ ὑπῆρξεν ἡ πλέον ἐπιτυχὴς πραγματώσις ἐνδὸς Χριστιανικοῦ κοινωνικοῦ ρυθμοῦ ποῦ δίχως αὐτὸν τὸν ἐμπνευσμένον ἐφαρμοστὴν θὰ ἐθεωρεῖτο ἴσως θεωρητικὴ οὐτοπία.

Ἀκοῦστε τί λέγει ὁ ἴδιος ὁ Χάρμελ πρὶν ἀκόμη ὁ Χριστιανισμὸς δώσει ὀριστικὴ μορφήν στὶς κοινωνικὲς του ἀπόψεις. Στὰ 1873 στὸ συνέδριον τῆς ἐνώσεως τῶν ἐργατικῶν ἔργων στὴ *Nantes* ἐξηγῶντας τὴ Χριστιανικὴ ὀργάνωσιν τοῦ ἐργοστασίου του εἶπε τὰ ἑξῆς:

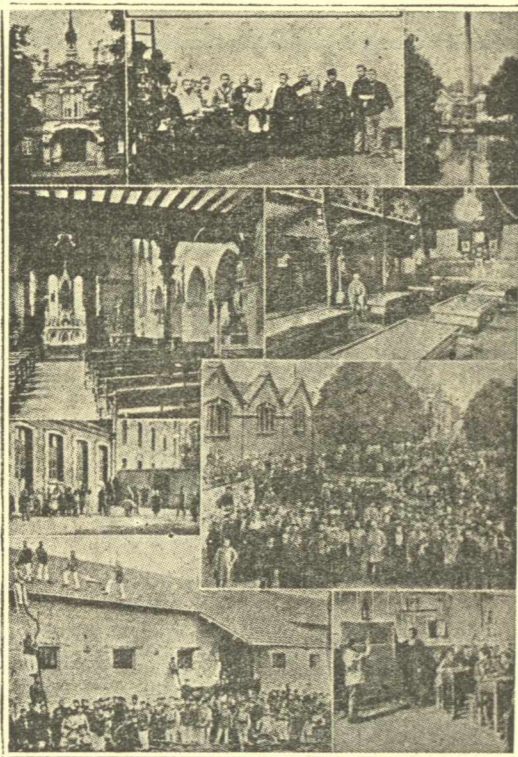
"Τὸ μεγάλο ἔργο τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Σκεφθῆτε κύριοι τοὺς φτωχοὺς αὐτοὺς ἐργάτες ποῦ στὶς τέσσερις τὸ πρωῖ φεύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι τους γιὰ νὰ γυρῶσιν πάλι στὶς ἐπτά τὸ βράδυ, τσακισμένοι ἀπὸ τὴν κούρασιν μὴ ἀποζητῶντας τίποτε ἄλλο ἀπὸ λίγη ἀνάπαυσιν. Ἡ κατάσταση αὐτὴ παραλύει τὶς συγγενεὺς σχέσεις καὶ τὰ παιδιὰ ποῦ συνειθίζουσιν σὲ παρομοίαν ἀποξένωσιν χάνουν κάθε σεβασμὸ, κάθε ἀγάπην, κάθε αἴσθημα ὑποταγῆς σ' αὐτὸν τὸν πατέρα. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ δὲν εἶναι οὔτε ἡ μόνη οὔτε ἡ πιὸ τραγικὴ. Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν Πάτριονα μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ γιὰ νὰ διορθωθῇ ἡ κατάσταση αὐτὴ καὶ ποιὸς ἄλλος φέρει τὴν εὐθύνην αὐτῆς τῆς τραγωδίας ποῦ παίζεται μπροστὰ στὰ μάτια του μὲ ἀποκλειστικὸ σκοπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του; Καὶ ποιὸς ἀπὸ Σὰς θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν τερατώδη ἀντίληψιν ὅτι ὁ πᾶτριονας δὲν ὀφείλει παρὰ μὲ-

νον τὴν ὑλικὴ ἀμοιβὴν στὸν ἐργάτην; "Ἐγὼ τὴν γνώμην ὅτι τοῦ ὀφείλει ἐκτός ἀπὸ τὸ ὑλικὸ ἡμερομίσθιο καὶ μίαν ἠθικὴν ἀντιμισθίαν ὅτι τοῦ ὀφείλει μιὰ στοργικὴ φροντίδα ποῦ νὰ τοῦ προμηθεύῃ μαζί μὲ τὸν ἄρτον τοῦ σώματος καὶ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῆς ψυχῆς. Φρονῶ τέλος ὅτι ὁ ἀπόλυτος ἐκχριστιανισμὸς μιᾶς βιομηχανικῆς ὀργανώσεως εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τὸ ἔσχατον χρέος μας δίχως τὸ ὁποῖον δὲν ἔχομε κανέναν λόγον ὑπάρξεως".

* *

Αὐτὰ τὰ λόγια δὲν ἦτο κήρυγμα θεωρητικὸν ἀλλὰ ἀπολογισμὸς πεπραγμέ-

Μερικὰ χαρακτηριστικὰ κομμάτια ἀπὸ τὸ βιομηχανικὸ κέντρο τοῦ Χάρμελ *Val des Bois*.

γων. Δὲν μιλοῦσε ὁ οὐτοπιστὴς ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ ἐπίστευσε καὶ ἐπραγματώσε. Παρουσίασε λίγα χρόνια βραδύτερον μιὰ βιομηχανία μὲ ἐπτά χιλιάδας ἐργάτας ποῦ ὁ καθένας εἶχε τὸ μικρὸ ἄνετον καὶ καθαρὸ σπιτάκι, μιὰ ἀγνὴ καὶ φυσικὴ ζωὴ, μιὰ ἡρεμία στὴν ψυχὴ καὶ τὴ συνειδησὴν ὅτι ἐργάζεται γιὰ ἕνα γενικὸ ἀγαθόν. Ἐπτά χιλιάδες ἄνθρωποι τὸν ἐνόμασαν πατέρα τους καὶ θὰ φανῆ παράδοξον ἂν ἀναφέρει κανεὶς πῶς ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπέτρεπε κάθε Μάϊον νὰ φεύγουν 800 ἐργάτες γιὰ νὰ ταξιδεύουσιν στὴ Ρώμην μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Χάρμελ. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐγένοντο μὲ τὰ ἑξῶδα εἰδικῶν ταμείων

ποῦ εἶχε δημιουργήσει ἡ ἐπιχειρήσις δίχως νὰ ἐλαττώσῃ διόλου τὸ δικαίον ἡμερομίσθιο τῶν ἐργατῶν τῆς.

Ἡ Χάρμελ ποῦ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ζωὴν δὲν ἐβγήκε οὔτε κατὰ κεραλίαν ἀπὸ ἕνα αὐστηρὸ πρόγραμμα ζωῆς—ἐγερση στὶς 5 τὸ πρωῖ χερμῶνα καλοκαίρι, ἕνας μικρὸς αὐγινὸς περίπατος καὶ ὕστερα συνεχῆς δουλειά,—ἔλεγε τὰ ἑξῆς γιὰ τοὺς θεωρητικοὺς ποῦ συζητοῦν πολὺ καὶ ἐπιτυχῶς καὶ δὲν κατορθῶνουν νὰ πραγματοποιήσουν οὔτε τὸ ἐκατομυριστὸ τῶν θεωρειῶν τους.

Ἡ γνώμην μου εἶνε ὅτι οἱ θεωρεῖες—ὀδηγοῦν σὲ δύο κινδύνους:

1ον) Δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν σὲ κείνους ποῦ δὲν κάνουν ἀπόλυτως τίποτε ὅτι δημιουργοῦν ἀριστουργήματα. Οἱ ρήτορες ὅλων τῶν ἐποχῶν πιστεύουσιν ὅτι συγκλονίζουν τὸν κόσμον. Ἐνα σημεῖο τῆς παρακμῆς μας εἶνε ἡ συνθήκη τῶν εὐπόρων τάξεων τῆς κοινωνίας νὰ μιλοῦν καὶ νὰ διαβάσουν περισσότερο καὶ νὰ ἐνεργοῦν νὰ πράττουν ἐλάχιστα. Αὐτὸς εἶνε ὁ χειρότερος τρόπος γιὰ νὰ ἀναπτύξῃ κανεὶς καὶ ν' ἐκμεταλευθῇ τὸν πλοῦτον τῆς ψυχῆς του.

2ον) Δημιουργοῦν ἀντιθέσεις ἄσκαπες ποῦ αὐξάνουν τὸ παθητικὸν τῆς ζωῆς.

Ἡ πραγματώσις μόνον ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς θεωρεῖες. Ἀπεχθάνομαι, τοὺς δημιουργοὺς ποῦ φωνάζουν «ζήτω ὁ λαός, ὅλα γιὰ τὸ λαόν» καὶ δὲν κάνουν τίποτε οὐσιαστικὸ γιὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ λαοῦ ἀλλὰ δημιουργοῦν ἕνα θόρυβον ποῦ δὲν ἐξυπηρετεῖ κανέναν ἄλλον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἴδιους.»

Οἱ σκέψεις τοῦ Χάρμελ εἶναι σωστὲς καὶ σοφές. Στὶς ὀμιλίαις τοῦ στα ἐργατικὰ καὶ βιομηχανικὰ συνέδρια ἔδωσε τὴν ἐντύπωσιν πάντα φωτισμένου καὶ θετικοῦ ἀνθρώπου ποῦ ὅσο ἐλάχιστα εἶχε κατανοήσει τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ζωῆς καὶ εἶχε πιστέψῃ στὴν χριστιανικὴ ἀλήθειαν ὡς τὴ μόνην ἱκανὴν γιὰ λυτρώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ αἰώνιον δράμα του.

Τὰ σύντομα αὐτὰ σημεῖωματα ἔχουν σκοπὸ μᾶλλον νὰ παρακινήσουν τὸν ἀναγνώστην στὴ μελέτη τῶν μεγάλων ἔργων καὶ νὰ ἐλύσουν τὴν προσοχὴν του πρὸς φυσιογνωμίας φωτεινῆς παρὰ νὰ δώσουν πλήρη καὶ λεπτομερῆ εἰκόνα προσώπων καὶ πραγμάτων. Γι' αὐτὸ ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ γνωρίσουν πραγματικὰ τὸν Χάρμελ καὶ τὸ ἔργον του νὰ προμηθευσθῶν ἀπὸ τὴν παρισινὴ ἐκδοτικὴ ἐταιρεία *Spes* τὸ δῦτομον ἔργον τοῦ *Georges Guittou* «*Leon Harmel*» καὶ τὸ βιβλίον τοῦ *A. Bessières* «*L'Evangile du Chef*».

Θὰ βάλῃς μόνο τὴ μύτη σου. (Σχέδιο *E. Βασιλείου*)

ΦΡ. ΜΙΣΤΡΑΛ

Ο ΖΑΡΖΑΙ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

Ζαρζαί, ἕνας βασιλάκος ἀπὸ τὴν *Tarascona*, πέθανε, καὶ μὲ τὰ μάτια κλειστὰ πέρασε στὸν ἄλλον κόσμον. Καὶ κυλάει καὶ κυλάει ἡ αἰωνιότης εἶναι ἀπέραντη, μαῦρη σάν τὴν πίσσα, ἀμέτρητη, πέννημα ποῦ κάνει φοβικὴν. Ὁ Ζαρζαί δὲν ἔξερε ποῦ νὰ πάη, εἶναι σὲ ἀβεβαιότητα. Χτυποῦν τὰ δόντια του καὶ παραδέχεται στὸ διάστημα. Ἄλλὰ ἐκεῖ ποῦ γυρίζεται, βλέπει μακρὰ ἕνα μικρὸ φῶς, στὸ βάθος μακρὰ, πολὺ μακρὰ. . . Τραβᾷ πρὸς τὰ ἐκεῖ ἦταν ἡ θύρα τοῦ καλοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ζαρζαί χτυπάει τάκ, τάκ! στὴ θύρα,

— Ποιὸς εἶναι; φωνάζει ὁ ἅγιος Πέτρος.

— Ἐγώ.

— Ποιὸς ἐσύ;

— Ὁ Ζαρζαί. . . Ὁ Ζαρζαί ἀπὸ τὴν *Tarascona*.

— Ἄλλὰ βρωμερὲ, τοῦ κάνει ὁ ἅγιος Πέτρος, μὲ ποῖο θάρρος θέλεις νὰ μπῆς στὸν ἅγιον παράδεισον ἐσύ; ποτέ, ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, δὲν ἔκανες τὴν προσευχὴν σου ἐσὺ ποῦ ὅταν σοῦ ἔλεγαν «Ζαρζαί, ἔλα στὴ λειτουργία,» ἀπαντοῦσες, «ἐγὼ πάω τ' ἀπομειήμερον» ἐσὺ ποῦ κοροϊδεύοντας ἔλεγες τὸ μπουμπουνητὸ «γύφτικο ταμπούρολο» ἐσὺ ποῦ δὲν κρατοῦσες *Tetartes* καὶ *Paraskevés*, ὅταν εἶχες, λέγοντας: «Ἄς γίνει ὅ,τι γίνει» τὸ κρέας κάνει τὸ κρέας ὅ,τι μπαί-

νει στὸ σῶμα δὲν μπορεῖ νὰ βλάψῃ τὴν ψυχὴ» ἐσὺ ποῦ ὅταν χτυποῦσε ὁ ἐσπερινὸς ἀντὶ νὰ σταυροκοπηθῆς, ὅπως χρωστάει νὰ κἀνῃ ἕνας καλὸς χριστιανός, «ἐμπρός, ἔλεγε, ἕνα γουροῦνι κρεμάστηκε στὴν καμπάνα» ἐσὺ ποῦ ὅταν ὁ πατέρας σου σοῦ ἔκανε τὴν παρατήρησιν «Ζαρζαί, ὁ Θεὸς θὰ σὲ τιμωρήσῃ» συνειθίζεις ν' ἀπαντᾷς: «Ποιὸς τὸν εἶδε τὸν καλὸν Θεόν; Ὅταν μιὰ φορὰ πεθάνῃς, εἶσαι καλὰ πεθαμένος!» ἐσὺ τέλος ποῦ βλασφημοῦσες καὶ ἀρνιόσουν τὸ χρίσμα καὶ τὸ βάπτισμα, εἶναι δυνατὸν νὰ τολμᾷς νὰ παρουσιάσῃς ἐδῶ, ἄνθρωπε ἀφημένον ἀπὸ τὸ Θεόν;

Ὁ φτωχὸς ὁ Ζαρζαί ἀπήντησε:

— Δὲ λέω τὸ ἐναντίον, εἶμαι ἕνας ἁμαρτωλός. Ἄλλὰ ποιὸς ἤξερε ὅτι

JULES MICHELET

Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΔΕΝΔΡΟΥ

Τὸ δένδρο στενάζει, ὀλολύζει, κλαίει, μὲ φωνὴν ἀνθρώπινη. Τὸ 1840, οἱ Γάλλοι τῆς Ἀλγερίας πὸν τάκοβαν σωρηδόν, ἔμειναν συγκινημένοι ἀπὸ τὸ φαινόμενον αὐτό, σχεδὸν τρομαγμένοι. Ἀκόμη καὶ τ' ἄδικτα δένδρα στενάζουνε καὶ θρηνοῦν. Πιστεύεται γενικῶς πὼς εἶνε ὁ ἄνεμος, ἀλλ' εἶνε συχνὰ ἡ ἐσωτερικὴ τους κυκλοφορία, ὀλιγώτερο κανονικὴ παρ' ὅσο νομίζεται, οἱ διαταραχῆς τοῦ χυμοῦ των, τὰ ὄνειρα τῆς φυσικῆς των ζωῆς.

Ἡ ἀρχαιότης ποτὲ δὲν ἀμφέβαλε πὼς τὸ δένδρο εἶχε ψυχή—μιά ψυχή σκοτεινὴ καὶ συγκεχυμένη ἴσως,—ἀλλὰ πάντως μιὰ ψυχή κι' αὐτό, ὅπως κάθε ἔμψυχο πλάσμα. Ἡ ἀνθρωπότης τὸ ἐπίστευσε αὐτὸ ἐπὶ δέκα χιλιάδες ἔτη, προτοῦ οἱ σχολαστικοὶ αἰῶνες ἀπολιθώσουν τὴ Φύση. Ἡ ἀλαζονικὴ αὐτὴ ἰδέα, νὰ πιστεύουμε πὼς μόνος ὁ ἄνθρωπος νοιάθει καὶ σκέπτεται, ὅτι τόσα καὶ τόσα ὄντα δὲν εἶνε εἰμὴ πράγματα, εἶνε μιὰ ἀπὸ τῆς μοντέρνας παραδοξότητες τοῦ μεσαιῶνος. Ἡ ἐπιστήμη μᾶς διδά-

Δένδρα. Ἔργο τοῦ Ζωγράφου Παυλόβσκυ.

(Πανακτοῦ Πιερπουλόεως)

σκεί· σήμερον ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο καὶ προσεγγίζει πολὺ πρὸς στίς πανάρχαιες πεποιθήσεις. Κάθε πλάσμα, μᾶς λέγει, ἀκόμη καὶ τὸ ὀλιγώτερο προχωρημένο, κλείνει ἐντὸς του τὴν ἐργατικότητα, τὴν προσπάθεια, μὰ καὶ κάποια αἴσθησις πὸν τοῦ ἐπιτρέπει τὸν πολλαπλασιασμὸ καὶ τὴν ἐξασφάλισις τῆς ζωῆς του, τὴ *διαλογὴ* (λέξις τοῦ Νιάρβιν), τὴν τεχνικώτατα συχνὰ χρησιμοποίησι τῶν μέσων πὸν ὀδηγοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτό. Καθένα ἔχει τὸν προσωπικὴ του τέχνη νὰ ὑπάρχη καὶ νὰ αὐξάνη, καὶ νὰ αὐτοδημιουργεῖται ἀδιάκοπα.

Στίς πόλεις καὶ στὰ σχολεῖα, τὸ μάταιο καὶ λεπτεπίλεπτο πνεῦμα μπορεῖ νὰ γελᾷ μὲ τὴν ψυχή τοῦ δένδρου.

Δὲ γελοῦνε στήν ἔρημο, στὰ σκληρὰ κλίματα τοῦ βορρᾶ καὶ τῆς μεσημβρίας, ὅπου τὸ δένδρο εἶν' ἕνας σωτήρ. Τὸ βλέπουν ἐκεῖ σὰν ἀδελφὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ Σκανδιναβοὶ ἐπίστευαν πὼς ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἦταν ἕνα δένδρο, κι' ἀπὸ τὸ δένδρο αὐτὸ ἐξεπορεύθη ἡ παγκόσμιος ζωὴ, πὸν τὴν ἐβύζαξε μέσ' τὸν οὐρανὸ, μέσ' τὴ γῆ καὶ τὴ νύχτα.

Ἡ λατρεία αὐτὴ ἔχει παύσει; Ποτὲ ὀλοτελῶς. Ἐνας πρόσφατος ταξιδιώτης τὴν ξανάβρε στὸν Καυκάσο, ὁ Ζαρντέν στήν Περσία. Στὸ Ἰσπαχάν, ἄλλοτε, ἐλάτρευαν ἕνα πλάτανο· τὸν ἐφόρτωναν δῶρα, ὅπως ἀκριβῶς βλέπουμε τὸν Ζέρξη στὸν Ἡρόδοτο, νὰ στολίζη τὸν πλάτανό του τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐνα δένδρο στίς στέπες, μέσα στή μονότονη ἀπειραντοσύνη τους, ὦ! ἕνα δένδρο, εἶνε ἕνας φίλος! Στίς ἀκτὲς τῆς Κασπίας, σὲ ἀκτῖνα 300, 400 λευγῶν δὲ βλέπεις τίποτε ἀπολύτως, δὲν συναντᾷς ἀπολύτως τίποτε παρὰ μονάχα, στή μέση τοῦ δρόμου, ἕνα δένδρο μονα-

χικὸ κι' ἀπομονωμένο. Εἶνε ἡ ἀγάπη, εἶνε ἡ λατρεία κάθε ἀνθρώπου πὸν περνᾷ.

* *

Κάθε ἰδέα κρίνεται ἀπὸ τοὺς καρπούς της. Ἡ πλάνη ποτὲ δὲν δημιουργεῖ. Ἡ ἰδέα πὸν δημιουργεῖ ἕναν κόσμον, χωρὶς καμμιά ἀμφιβολία, εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ ἰδέα τῆς ἀδελφότητος τοῦ δένδρου, ἰδέα ἀπειρώς γόνιμη, ἐδημιούργησε, ἐπλούτισε, ἐπροίκισε τὸν ἀρχαῖο κόσμον, μόνη αὐτὴ τοῦ ἔδωσε τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴ γεωργικὴ γονιμότητα πὸν τὸν ἔπλασε καὶ τὸν ἐξανάπλασε, κι' ὅπου ἀνάμεσα ἀπὸ πολέμους καὶ ἀπὸ δυστυχίες κάθε λογῆς, ὑπῆρξεν ἡ σταθερὴ του ἀναγέννησις.

Τὸ παιδί ἐκφορᾶται σὲ θρούλους. Καὶ στὸν κόσμον αὐτό, τὸν ἀκόμη νέο, δυὸ ὑπάρχουν θρούλλοι πὸν ἐδίδασκαν πὼς τὸ δένδρο εἶνε μιὰ ψυχή:

Τὸ δένδρο τῆς ζωῆς (εἶνε ἡ ἰδέα τῆς Περσίας) μιὰ ψυχή ἀγαθοεργὴ καὶ γόνιμη, πὸν κάνει τίς πλούσιες πηγές, τοὺς τέσσαρες ποταμούς, πὸν τρέχουν πρὸς τίς τέσσαρες ἄκρες τοῦ κόσμου.

Καὶ τὸ δένδρο τῶν *πόιων* (εἶνε ἡ ἰδέα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας), μιὰ ψυχή πληγωμένη, πονεμένη, φυλακισμένη, θαμμένη κάτω ἀπὸ τὴ φλοῦδα.

Ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη πίστει εἶχαν τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα: ἕνα μεγάλο σεβασμὸ γιὰ τὸ δένδρο, μιὰ θρησκευτικὴ φροντίδα γιὰ τὴ συντήρησίν του, ἕνα αἶσθημα τρυφερόπου. Τὸ δένδρο τὸ ἀνεγνώρισε. Ἐδημιούργησε πραγματικά, ἐπολλαπλασίασε τίς πηγές, ἐδρόσισε, ἐπλούτισε τὴ γῆ.

Ἡ περσικὴ ἰδέα, ἀληθινὴ, ὅσο καὶ ὑπέροχη, εἶνε ἐκεῖνη ὅπου τὸ κυπαρίσσι, τὸ δένδρο πὸν μοιάζει μὲ πυραμίδα καὶ πὸν ἡ αἰχμή του ἀπομιμείται τὴ φλόγα, εἶνε ἕνας μεσάζων μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Εἶνε ἀναμφισβήτητο ὅσο τραβᾷ καὶ μαγεύει τὴ δρόσο, τοὺς ὑδρατιμούς πὸν εἶνε τόσο σπάνιοι στή κλίμακα αὐτῆ. Τὰ πλατύφυλλα δένδρα, (ὁ πλάτανος, ἐπὶ παραδείγματι, πὸν ἐλατρεύετο στήν Ἀσία) διαποτίζονται βαθεῖα ἀπ' αὐτούς. Τὸ ἕνα πέφτει τὴ νεφέλη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸ ἄλλο τὴ δίνει στή γῆ. Εἶνε βέβαιο ὅτι σιμά τους, ὁ πολυπόθητος καὶ περιζήτητος θησαυρὸς—τὸ νερό, ἢ ἀναβρύση, ἀδύνατο στήν ἀρχή, σὲ ρυάκι ἀδιόρατο. Περιμένετε ὅμως. Ἀπὸ τὰ δένδρα πὸν εἶνε σιμά, ἕνα ἄλλο θᾶρθη νὰ συνδράμῃ τὸ πρῶτο. Ἄλλα κατόπιν.

Ἀπὸ ἕκατο ρεῦματα σχηματίζεται ἕαν δίκτυ ἀρδευτικὸ πὸν ἀποτελεῖ τὴ ζωὴ τῆς περιοχῆς.

Ἄλλοι ἐδιάβαζαν στὸν Ἡρόδοτο ὅτι ἡ Περσία εἶχε σκαρώση χιλιάδες ὑπόγεια κανάλια, ἐξεπλάγησαν καὶ ἀμφέβαλαν. Ὁ Λόρδος Μάλκολμ, τὸ 1800, εῦρηκε πολὺ περισσότερα. Δώδεκα χιλιάδες σὲ μιὰ μόνη περιοχὴ ἄφησαν τὰ ἴχνη τους, καὶ δείχνουν ἀκόμη τὸν θαυμάσιο πλοῦτο τοῦ κήπου αὐτοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ περσικὴ ἰδέα, εἶνε δυνατὴ καὶ συναρπαστικὴ. Ὁ ἀνθρωπος, στήν ἀθλιότητά του, στήν ἐγωιστικὴ ἐργασία του, ἐπιστρέφοντας σπιτί του, ἐνεπιστεύετο τὰ πάντα στὸ δένδρο, «τοῦ ἐναπέθετε τὴν καρδιά του», στὸ λουλούδι ἢ τὸν κορμό. Γιατὶ ἡ ἐξέμυθη μιμῶσα κλείνει τόσο καλὰ ὅταν ἔλθῃ τὸ βράδυ; Γιὰ νὰ φυλάξη τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Θεέ μου! ἂν τῶκοβαν ἄσπλαχνα τὸ δένδρο αὐτό, τί θὰ γίνεταν ἡ καρδιά; Γι' αὐτὸ δὲν ἐμπιστεύεται παρὰ μόνον στήν πολυαγαπημένη γυναῖκα του σὲ ποῖο δένδρο τὴν ἔβαλε. Τὸ δένδρο αὐτὸ πὸν ποιεῖ τὴν καρδιά του, σιμά της, εἶνε μ' αὐτὴν ἡ ἀγάπη της, ὁ θεὸς τῆς ἀκόμη, ἕνας νεκρὸς καὶ ζωντανός. Καὶ συχνὰ ἡ γυναῖκα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δάκρυά της, εἶδε τὸ δένδρο τὰ κλαίει.

Τίποτε παθητικώτερο ἀπὸ τὴν Ἴβη πὸν ξαναβρίσκει τὸν σύζυγό της, σ' ἕνα δένδρο ὅπως γίνῃ κολόνα σ' ἕνα ἀνάκτορο τῆς Συρίας. Τίποτε πρὸς συγκινητικὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ ἀθῶου Σοτοῦ, πὸν κατηγορεῖται ἄδικα, κλείνεται ἀπὸ τὴ μοχθηρὴ του γυναῖκα κάτω ἀπὸ τὴ φλοῦδα μιᾶς ροδοδάφνης, καὶ τέλος δοξάζεται, γίνεται Φαραώ, καὶ ἀντὶ κάθε ἄλλῃ ἐκδίκηση, τὴν ἀνεβάζει στὸ θρόνον μαζί του.

Οἱ αἰχμαλωσίες, τὸ ἐμπόριο τῶν σκλάβων καὶ οἱ ἀρπαγῆς τῶν παιδιῶν, ἔδωκαν ἀφορμὴ σὲ μύθους καὶ σὲ θρούλους συνταρακτικούς.

Ὁ Ἄδωνις ἀκρωτηριασμένος, σπαρραγμένος μὲ βάρβαρον ἀγριότητα, ἐπιζητεῖ σ' ἕνα πνεῦμα τῆς Βίβλου. Κλαίει ἐκεῖ μέσα αἰῶνια. Στὴ Φρυγία, εἶνε ὁ Ἄττις, τρυφερὸ καὶ χαριτωμένο παιδί, πὸν τ' ἀκοῦν ν' ἀναστενάξῃ μέσα στήν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά. Εὐτυχῶς πὸν τὸ δένδρο ἀνοίγει καὶ τὸν βλέπουν νὰ βγαίνει. Τί χαρὰ! Ἡ γυναῖκα, ἀλλόφρων, ἐπνίγετο στὰ δάκρυα, τὸ πληθὸς παραληροῦσε. Μπορεῖ νὰ κρίνη κανεῖς, ἀπὸ τοὺς θρούλους αὐτοῦ, πόσο, στήν Ἀσία, τὸ δένδρο, ἦταν φροντισμένο, χαϊδεμένο, πολυαγαπημένο...

Τὸ μεταίχιμο τοῦ χρόνου, πὸν κλείνει τὴν ἀρχαιότητα κι' ἀνοίγει τὸ μεσαιῶνα, σημεῖο ἀληθινὰ συγκινητικὸ, εἶνε ὁ Βιργίλιος. Σ' αὐτὸν τὸ δάσος

εἶνε ὄνειροπόλο, μελαγχολικὸ, γεμάτο ἀπὸ ὄνειρα. Φαίνεται συγγενικὸ πρὸς τὸ κελτικὸ δάσος. Ὁ ἴτος τῆς ἀθανασίας, πὸν κόβεται σ' αὐτὸ ἀπὸ τῆς σίβυλλες, θυμίζει, στὴ χρυσὴ του ἀνταύγεια, τὸ χρυσο κλωνάρι τοῦ Βιργιλίου.

Τὶ κάνει τὸ κλωνάρι αὐτό; Ἀναπολεῖ τὴ ζωὴ. Εἶνε ὅπως τὸ κηρύκειο τοῦ Ἑρμῆ, πὸν ὀδηγεῖ τοὺς νεκρούς. Ξαναφέρει τὴν ἐξαγισμένη ψυχή, τὴν ἀναγκάζει νὰ ὑπακούσῃ στὴ νοσταλγία, νὰ παρουσιασθῇ (τοῦλάχιστο στὸ ὄνειρο), νὰ ἀκούσῃ τοὺς στεναγμούς μας, τῆς προσευχῆς μας, καὶ νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ, νὰ κλάψῃ ἀκόμα μαζί μας. Θαῦμα τρυφερό. Ἄλλὰ, ἀφοῦ εἶνε τόσο δυνατὸ, τοῦ εἶνε εὐκολώτερο νὰ στεφανώσῃ, δῶ κάτω τὴ φτερωτὴ ψυχή πὸν πετᾷ, ὅπου μᾶς ξεφεύγει, κι' ὅπου μάταια τὴν κρατοῦμε στήν ἀγκαλιά μας. Στὸν ἄφαντο πόνο του, στὰ μαῦρα προαισθήματα ὅπου κρύβει γιὰ μιὰ ἀγαπημένην ὑπαρξή, ποῖος δὲν ἔκαμε μὲ ὅλη του τὴν καρδιά τὴν εὐχὴ τοῦ Βιργιλίου: «ὦ νὰ σ' εὕρισκα, μέσ' στὸ δάσος, κλωνάρι μαγικό!...»

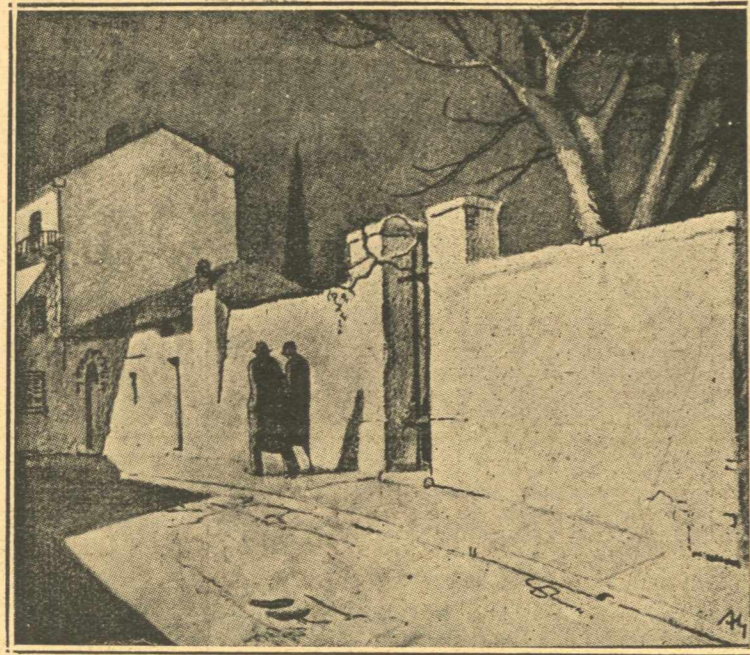
* *

Δάσος ἀπέραστο! Θάλασσα ἀπὸ φύλλα καὶ ὄνειρα!... Πές μου πὸν κρύβεις γιὰ μὲ τὸ κλωνάρι τῆς ἀναστάσεως, τὸ μικρὸ χορτάρι τῆς σωτηρίας;

Κρατεῖς, τὸ ξέρω καλά, τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς. Τὸ δίνεις σὲ ὄλους. Τὰ ἀναρίθμητα φύλλα του, μὲ τὸν ἀκοίμητο ἀνατιναγμὸ, κρατώντας τὰ φευγαλέα νερά, τὰ χύνουνε στοὺς ἀγρούς μας, τροφοδοτοῦνε τὸν κόσμον. Τὸ μαῦρο δένδρο, πὸν τὸ νομίζουμε πένθιμο, ὅμως τὸ ἀντίθετο, μὲ τῆς λεπτῆς του αἰχμῆς, ἔλκει τὴ ζωντανή, ἠλεκτρικὴ νεφέλη, τὴ χαρὰ τῆς γῆς. Ἰσχυρὰ, ἀπὸ χυμὸ δυνατό, πὸν σᾶς ξαναπλάθει ἀδιάκοπα, ἀπὸ τὸ ρητινώδες ἀπὸ χρυσάφι πὸν θεραπεύει καὶ συντηρεῖ, βλέπετε νὰ περνᾷ ὁ ἀνθρωπος κι' ἐσεῖς διατηρεῖσθε—γιὰ χιλιάδες χρόνια. «Εἶνε δένδρο πὸν μπορεῖ νὰ ζήσῃ ἕκατο αἰῶνες. Σταθερώτερο καὶ διαφανέστερο ἀπ' ὅλες τῆς πορφύρας τῆς Αἰγύπτου, εἶδε τὸν πρῶτο Φαραώ, ἄκουσε νὰ ψάλλεται τὸ πρῶτο ἄσμα ἀπὸ τὴν Ρίγα—Βένη τῶν Ἰνδιῶν—τὸ ἀρχαιότερο τραγοῦδι τοῦ κόσμου.

Ποντίφηκες γηραιοὶ, δυνατοὶ ἰατροί, πέστε μου, σᾶς ἴκετεύω, τὸ μυστικὸ τῆς ἀθανασίας. Μιὰ δλόκληρη μύηση ὑπάρχει μέσα σ' ἐσᾶς, στὰ δάση τοῦ βουνοῦ. Ἀνεβαίνοντας σὲ κάθε—σκαλοπάτι, ἀφήνουμε κάτω κάτω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀθλιότητα....

Μεταφραστῆς Τ. ΜΠΑΡΛΑΣ

Και δίπλα - δίπλα βάδισαν αρκετά λεπτά

ΚΑΙ ΧΑΘΗΚΕ Η ΧΑΡΑ ΤΟΥ

πλώνονταν τὸ σκοτάδι σιγά σιγά. Ἀνάψανε τὰ φῶτα καὶ μὲς τοῦ δρόμου, ξεχύθηκε σὰν κοπάδι χιλιάδες κόσμος, προκαλώντας ἕνα μεγάλο συνασπισμό. Οἱ ἀποθήκες τοῦ καπνοῦ ἀδειασαν σύγχρονα μὲ τὰλλα καταστήματα, τὰ λογῆς λογῆς, τὰ μοδιστράδικα, τὰ καπελάδικα, καὶ τώρα ὅπως κάθε βράδυ, μὰ πρὸ παντός τώρα πού ἦταν Σαββάτοβραδο, ἄντρες καλοντυμένοι ἀναμιγνύονταν μὲ διάφορους ἐργατικούς, νέοι ξεσκούφοτοι καὶ περιποιημένοι — τῆς ὥρας — γίνονταν ἕνα μὲ τὰ κορίτσια, πὸν βαστώντας μπόγους ἢ καπελλιέρες πήγαιναν σπίτια τους, καὶ τῆς ἀριστοκρατίας δεσποινίδες πὸν στὸ πέρασμά τους ἄφηναν ἀρώματα μεθυστικά, βιάδιζαν δίπλα σὲ καπνολοῦδες πὸν κατὰ ὁμάδες τράβαγαν γιὰ τὲς συνοικίαις τους.

Σὰν πουλιὰ ὄλοι τους σκορπίζονταν στοὺς δρόμους περπατώντας βιαστικά, τρέχοντας σχεδόν, γιὰ τὰ σπίτια τους, νὰ ἡσυχάσουν, νὰ ξεκουραστοῦν ἀπὸ τὴν ἐργασία, νὰ σφίξουν μὲ λαχτάρια στὰ κρυφὰ, ἀνάμενα στὴ χούφτα τους,

τὰ κέρδη τῶν μεροκάμπτων, νὰ βγοῦν λιγάκι στὸ παράθυρο νὰ τοὺς χτυπήσῃ ὁ ἄερας.

Τὸ σκοτάδι πυκνώνει ὀλοένα. Οἱ δρόμοι σιγά σιγά ἀδειάζουν. Τὰ στενὰ τῶν συνοικιῶν ἀντηχοῦνε ἀπὸ τὶς φωνὲς τῆς ἐργατίας. Καὶ σιγά σιγά ὁ θόρυβος παύει. Ἡ σιωπὴ ἀρχίζει νὰ βασιλεύῃ. Μόνο ἂν περάσῃ αὐτοκίνητο, ἢ κανένας βραχνιασμένος μεθυσμένος, γίνεται κάποιος θόρυβος.

Πήγαινε ἔξοπισω τῆς, ἔχοντας τὸ καπέλλο κάτω ἀπ' τὴν μασχάλη καὶ τὰ χέρια στὶς τσέπες. Τὴν ἀκολουθαγε βῆμα πρὸς βῆμα, σφουρίζοντας κάποιον τραγοῦδι.

Κεῖνη σταμάτησε. Φαντάσθηκε πὸς αὐτὸς πὸν τόσην ὥρα ἔρχονταν πίσω τῆς, θάφευγε ἐπὶ τέλους, γιὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ συνεχίσῃ μὲ ἡσυχὴ καρδιά τὸ δρόμο τῆς. Ἦξερε πὸς δὲν εἶχε καλὸ σκοπὸ. Σταμάτησε τὸ γλήγορο βιάδιμά του καὶ ἀργὰ σὰν νὰ ζήτησε ἀπ' αὐτὴν κουβέντα, τὴν πλησίασε. Γύρισε τρομαγμένη φέρνοντας τὰ χέρια τῆς σὲ στάση ἀμύνης. Κεῖνος χαμογέλασε. Ἐννοίωσε τὸ φόβο τῆς καὶ πέρ-

νοντας τὴ μαλακώτερη ὄψη, τῆς μίλησε γλυκά.

— Δεσποινίς θέλετε νὰ σᾶς συνοδεύσω ;

Τοῦ γύρισε τὴ πλάτη μ' ἄργοπορία, ψιθυρίζοντας ἐνῶ ξανάρχιζε τὸ δρόμο τῆς.

Τὸ μελαχρινὸ πρόσωπό του σκοτείνιασε ἀκόμη περισσότερο. Πῆρε μιὰ λυπητερὴ ἔκφραση καὶ βγάδοντας ἕνα καληνύκτα ἀπομακρύνθηκε τρικλίζοντας σὰν μεθυσμένος.

Οἱ μέρες περνοῦσαν. Κάθε βράδυ τὴν ἴδια ὥρα μὲ τὸ καπέλλο στὸ χέρι τὴν ἀκολουθοῦσε. Καὶ κεῖνη κρατώντας καμιὰ καπελλιέρα ἢ τὴν τσάντα τῆς, μιὰ μικροῦλα πανένια φκιαγμένη ἀπ' τὰ χέρια τῆς, ἄκουσε τὸ βιάδιμα τοῦ γνωστὸ πειά, καὶ τὸ σφύριγμά του τοῦ παληοῦ σκοποῦ. Πάντα ξέγνοιαστα προχωροῦσε, λέγοντάς του ὄχι, ἂν τολμοῦσε πλησιάζοντάς τὴν νὰ τῆς ἀπευθύνῃ τὴν αἰώνια του ἐρώτηση, τὴν εὐγενικὴ του παράκληση.

Μιὰ βραδιὰ τόλμησε νὰ τῆς κάμῃ τὸ αἰώνιο ἐρώτημα ἀπὸ πολὺ κοντά, λιγάκι παραλλαγμένο.

— Δεσποινίς, ἀπόψε ἐπὶ τέλους θὰ θελήσετε ;

Καὶ δίπλα-δίπλα βάδισαν ἀρκετὰ λεπτά. Τὰ μάτια τους ἔλαμπαν. Δὲν τόλμησε κανεὶς τους ν' ἀπευθύνῃ στὸν ἄλλο οὔτε μιὰ λέξη. Κεῖνος φαινόταν τόσο εὐτυχησμένος καὶ κεῖνη τόσο δειλή. Τὰ μάτια τους συναντήθηκαν δυὸ-τρεις φορές, μὰ χαμήλωσαν ἀμέσως καὶ πάλι βάδισαν σιωπηλά.

Ἐκεῖνος περνοῦσε. Ὁ χρόνος ἔτρεχε γοργά, καὶ ἀνάμεσα στὰ τρεχάματά του, δυὸ ψυχρὲς ἐνωμένες μ' ἀγάπη, ἐκεῖνη ποῦφερε στὸ σπῆτι τὴ χαρὰ μὲ τὸν ἐρχομὸ τῆς, καὶ κεῖνος σκλάβος τῆς, ζοῦσαν καθημερνὰ ἀνάμεσα στὰ ἔργα τῶν χειρῶν του, ἀνάμεσα σ' ἀγάλματα καὶ σὲ προτομὲς πὸν χάρις στή μιὰ ὁ ἄλλος κατώρθωσε νὰ τοὺς δώσῃ ζωὴ, νὰ φυσηθῇ μέσα τους ὅλη τὴ θερμοπνοή, καὶ ἀγκαλιασμένοι θυμοῦνται τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ ἔρωτά των.

Ἦρθε τὸ μοιραῖο βράδυ τῆς συμφορᾶς ἀφήνοντας ἐκεῖ πὸν πρῶτα βασιλεύει ἡ χαρὰ, πὸν ἐκεῖνη τὴν εἶχε φέρει, συντρίμμα ἀνθρώπινα ἀπ' τὸν πόνο, τὴ θλίψη καὶ τὴ μελαγχολία.

Μὲ κάτασπρα μαλλιά, μὲ ρυτίδες γεροντίστικες, σὰν ἕναν πὸν ἔχει σπαταλήσει τὰ χρόνια του, βλέπει ἐκεῖ-

νος ἀπελπισμένα τὸ δρόμο ἀπὸ τὸ παράθυρο μὴν τυχὸν ξαναγυρῆσῃ πίσω, μὴν τυχὸν ξανατικύσῃ ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμή τὴ γνωστή του σιλουέττα, πὸν φεύγοντας τοῦ ξερίζωσε τὴν καρδιά καὶ σκόρπισε, ἐκεῖ πὸν βασιλεύει πρῶτα ἡ χαρὰ, τὴ δυστυχία. . . .

Σάμος, Μάρτης τοῦ 29. Κ. Ι. ΠΤΙΝΗΣ

ΑΝΟΙΞΗ

Ἦρθε ἕνα μήνημα μακριὰ ἀπὸ πέρα καὶ εἶναι σὰν χάρδεμα γλυκὸ τοῦ ἄερα, σὰν γοργοπέταμα λευκοῦ πουλιοῦ σὲ φωτοπέλαγο ξανθὸ τοῦ ἡλιοῦ.

**

Τ' ὄρατο τὸ μήνημα ποῖος τῶχει φέρει ; Τὰνθια τῆς ἀνοιξῆς ; τὸ φῶς τᾶγέρι, οἱ λεῦκες τᾶφεραν, πὸν τᾶργυρά του φύλλα τους παίζουνε ὄλο χαρὰ ;

**

Ἦρθε καὶ ἀπλώθηκε παντοῦ καὶ ὡς πέρα, ξανθὸ καὶ ἀγάλαφο μὲς στον ἄερα, Στέκω, στοχάζομαι : πὸς θὰ σοῦ πῶ τὶ λέει τὸ μήνημα τὸ χαρωπὸ ;

ΑΥΓΙΝΟ

Προσμένει, μυγδαλιὰ μου ἀνθισμένη, καινούργια φορεσιά καὶ πάλι ἡ Κηφισιά. Προσμένει, προσμένει, μυγδαλιὰ μου ἀνθισμένη, τὸ ξύλινο μπαλκόνι νὰρθεῖ τὸ χελιδόνι.

**

Προσμένει ἡ ψυχὴ καινούργια ζωὴ, μυγδαλιὰ μου ἀνθισμένη. Προσμένω καὶ ἐγὼ κοντὰ σου νὰρθῶ, νὰναστηθῶ.

Κ. Καραθαῖος

Ὁ Βιτσέντσο Τζέμιτο

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΗ

Ο ΒΙΤΣΕΝΤΣΟ ΤΖΕΜΙΤΟ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΧΑΛΕΠΑΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Ναπολιτάνος γλύπτης Βιτσέντσο Τζέμιτο, πὸν πέθανε τὸν περασμένο Μάρτη (77 χρονῶν), εἶναι ἀπὸ κεῖνους τοὺς ἀνθρώπους πὸν ἡ ζωὴ τους εἶναι ἕνα μυστήριο καὶ ἕνα παραμῦθι μαζί.

Ἦτανε καὶ αὐτὸς ἕνας παράφρων, ἀπὸ τοὺς ἀγνοῦς ἕμως μεσημερινούς, ἔπως ὁ ἰδικὸς μας Χαλεπᾶς, ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις πολεμιστὲς τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης.

Ἀπὸ τὰ ἔργα πὸν ἐκτεθήκανε στὴν ἐκθεσὴ τοῦ Ἰταλοῦ τεχνίτη πέρσει στὴ Νεάπολη, μέσα σ' ἕνα ἀρχοντικὸ παλάτι, καὶ πὸν τὴν ὠργάνωσε ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Τζεντίλε, πρκατηροῦμε — ὅσο τοῦλάχιστο μπορούμε νὰ καταλάβουμε ἀπὸ τὶς φωτογραφίες — πὸς καὶ αὐτὸς ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὶς θεωρίες ἐκεῖνες πὸν κυριαρχήσανε στὴν ἐποχὴ του καὶ ἔφτιανε τὰ ἀγάλματά του εἶτε μὲ ἀκρίβεια σχεδὸν φωτογραφικὴ, εἶτε ἀπαλύνοντας τὴν πλαστικὴ τους δύναμη μὲ τὰ παιγνίδια τῆς φωτοσκιάσεως τοῦ ἐμπρεσιονισμού. Αὐτὸ τὸ ἐπέβαλε ἡ μόδα τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐν τούτοις τὰ ἔργα του εἶναι ζωντανεμένα ἀπὸ κάποια δύναμη πὸν βγαίνει ἀπὸ μιὰ ράτσα γεννημένη ἐξεπίτηδες γιὰ νὰ

δουλεῦν μὲ μαστοριά καὶ μὲ τὴ σμίλη καὶ μὲ τὴν πέννα. Τὰ ἔργα του ἐμψυχώνονται ἀπὸ ἕνα θαυμάσιο δημιουργικὸ πνεῦμα πὸν τὰ κάνει νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸν ρεαλισμὸ, τοῦ ὁποῖου ἔχουν τὴ σφραγίδα.

Ἐνα χρόνον πρὶν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐκθεσὴ, ὁ Μουσσολίνι τοῦ εἶχε ἐπιχωρηγήσει μιὸν περίπου ἑκατομμῦριο δραχμῆς σὰν μιὰ ἀναγνώριση τοῦ τεχνίτη ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως. Τώρα πὸν πέθανε, μιὰ βαθεῖα λύπη ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Ἰταλία καὶ ἰδίως στὸ λαὸ τῆς Νεάπολης, πὸν ὁ Τζέμιτο εἶτανε γέννημα καὶ θρέμμα. Γιὰ τὴν τα θαυμαστά προτερήματά του, πὸν δὲν εἶτανε οὔτε τελειοποιημένα οὔτε ἀπονεκρωμένα ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση, τὸ μυστήριον πὸν πλανιέται γύρω ἀπὸ τὴν καταγωγὴ του, ἢ τρέλλα πὸν τάραξε τὰ χρόνια τῆς ὠριμῆς ἡλικίας του (1853), εἶχανε σκεπάσει αὐτὸν τὸν Ναπολιτάνο μ' ἕνα μυθικὸ φωτοστέφανο πὸν ἀντιπροσώπευε μιὰν ὀλόκληρη φάλαγγα ἀπὸ καλλιτέχνες, ποιητές, τραγουδιστάδες, συγγραφεῖς, πολιτικούς ἀνδρες καὶ ἀκόμη βασιλιάδες. Ποῖος εἶτανε ὁ πατέρας καὶ ποῖα ἡ οἰκογένεια τοῦ Τζέμιτο κανεὶς δὲν τὸ ξαίρει. Τὸν εἶχε περιμαζέψει ἕνα βρεφοκομεῖο στὰ 1852 καὶ τὸν ἀνέθρεψε στοὺς δρόμους τῆς Νεάπολης μιὰ φτωχὴ οἰκογένεια. Ποτὲ δὲν ἐσπούδασε σὲ Πολυτε-

χνεϊα, μα δούλευε μέσα στις παράγκες των μαρμαράδων - γλυπτών που βαστούσανε ακόμα μέσα στην εποχή του, κ' εκεί έμαθε την τέχνη. Να γιατί βάσταζε πάντα κάποια αγνότητα και κάποια άθωότητα μέσα του. Ένα υγιές λαϊκό ένστικτο είχε βάλει γερό φραγμό κι' αδιάσπαστο που τον προφύλαγε από κάθε επικίνδυνο, έλεγε της ζωής, που την πέρασε χαράζοντας και πλάθοντας τις φυσιογνωμίες τόσο των μεγάλων ανδρών όσο και των απλοϊκών ανθρώπων που έτυχε να συναντήσει.

Η τρέλλα του, απ' την όποια ζωσ δεν γιατρεύτηκε ποτέ, φανερώθηκε' μιὰ μέρα ξαφνικά ύστερα από το έξης επεισόδιο:

Ήτανε ο Τζέμιτο 32 χρονών όταν ο Ουμβέρτος ο Α', ο καλός βασιλιάς όπως τον έλεγε ο λαός, έχοντα μάθει για τη φήμη του νέου γλύπτου που εξέθετε έργα του στο Παρίσι, στο Σαλόν, του παράγγειλε ένα πελώριο άγαλμα τεράστιο και πολύπλοκο, από μάρμαρο από χρυσάφι κι' ασήμι, που να παριστάνη ο θρίαμβο. Οπου ο Τζέμιτο απ' το βάρος της ευθύνης και φοβισμένος (όπως ώμολόγησε ο ίδιος) μπαίνει μιὰ μέρα στο Κυρηναίον με τις απέραντες σάλλες του, στο παλιό αυτό παλάτι το στοιχειωμένο από την ιστορία και τους θρόλλους του Μεσαίωνα, παρουσιάζεται στον βασιλιά φέρνοντας μαζί του το κέρινο σκίτσο του έργου. Ο βασιλιάς είδε το έργο και του λέγει «Καλό είναι, κάμε το όπως σου άρέσει έσένα, μα κάμε κάτι που νάναι απάρμιλλο σ' όλη την Εύρώπη. Πρέπει νάναι τέτοιο, ώστε να μαρτυρη μιὰ μέρα το μεγαλύτερο θαύμα που έφθασε ή καλλιτεχνική έκτέλεση της εποχής μας και της χώρας μας».

Ο Τζέμιτο ζαλίστηκε. Ο βασιλιάς ήθελε να φτιάση ένα γκρουπ από μικρά άγαλματάκια ασημένια, που να στηρίζουν τον κολοσσιαίο θρίαμβο. Τότε ο γλύπτης λέγει σαν να ξύπνησε άξαφνα: «Μεγαλειότατε, θάταν καλύτερα να γίνουν μπρούτζινα παρά από πολύτιμο μέταλλο. Ποιός ξαίρει τι μπορεί να συμβή αύριο. Αν γίνει μιὰ μέρα επανάσταση, το έργο μου θα πάη χαμένο, το χρυσάφι θα άρπαχτη, ενώ αν είναι μπρούτζινο δε θάξίξει τον κόπο να το χύσουν για να πάρουν το μέταλλο».

Σε λίγο τρελλάθηκε κι' αποσύρθηκε, κ' έζησε στη μοναξιά είκοσι χρόνια σ'

Ένα από τα τελευταία έργα του Βιτσέντζο Τζέμιτο

ένα φτωχόσπιτο, χωρίς να πάψη να εργάζεται. Κοιμότανε άπάνω σ' ένα μεγάλο κασσόνι ενός μέτρου, χωρίς να γδυθη, κ' έτρωγε παξιμάδια κ' ελιές. Κι' αν κάποτε άρχιζε κάποιο έργο, δεν ξεκολλούσε απ' αυτό ποτέ. Ευπόλυτος, μ' ένα παλιό σακκάκι ριγμένο άπάνω στη γυμνή ράχη του, σχεδίαζε, σκάλιζε, πρόπλαθε... Μέσα στην τρέλλα του έλεγε τέτοια λόγια: «Τώρα δουλεύω για μένα και για το Θεό. Εγώ κι' ο Θεός συνεννοούμεθα πολύ καλά· δεν έμπιστεύομαι παρά στους ανθρώπους.» ή τουτό: «Αν οι άνθρωποι παρακολουθούσαν στα σο-

στιν πεθαμένην, εκείνος χαμογελώντας της λέει: Γιατί δεν μου τλέγες έμένα, κ' εγώ πούμαι μάγος θα σε γιατρεוא. Πρέπει αγαπημένη μου να συνειθίσης να κοιμάσαι στο χώμα, να τρώς μονάχα πατάτες και φρούτα, αν θέλγης να ζήσης πολλά χρόνια. Δεν βλέπεις έμένα πόσο γερός είμαι». Κ' ύστερα άρχισε να την κοιτάζει με την άφέλεια ενός παιδιού και να της επαναλαμβάνη πάντα πώς αν τον άκουε θάχε ζήσει εκατό χρόνια. Στο τέλος ξέσπασε σε μιάν άγρια κραυγή και σ' ένα σφοδρό κλάμμα' λές και ή συνείδησή του είχε ξυπνήσει για μιὰ στιγμή, κι' άφου είπε και του έφεραν πηλό άρχισε να φκιάνη τη μορφή της πεθαμένης. Μα είτανε μονάχα μιὰ αναλαμπή, γιατί το άγαλμα της Κουζαρέλλας του έμεινε άτελείωτο κι' ο Τζέμιτο ξανάπασε στην τρέλλα του.

Ο καιρός ξαναχάρισε μονάχα στον Τζέμιτο (που ίταλικά θα πη Άναστεναγμός) κάποια σχετική γαλήνη. Μια μέρα πήγε τα τον έπισκεφθή ή Δούκισσα της Άόστα, ή μητέρα του γνωστού έξερευνητοϋ του Πόλου, και του παράγγειλε ένα άγαλμα που ήθελε να της το φέρει ο ίδιος, για να τον κρατήσει στο παλάτι της. Τέλος ο Τζέμιτο αποφάσισε να διακόψη την έκούσια εξορία του και κατέβηκε, ύστερ' από είκοσι χρόνια, στην πολιτεία, άφου πρώτα δε θέλγσε περιφρονητικά να μπη σε αυτοκίνητο, κ' έτσι μπήκε στο παλάτι του δούκα κουβαλώντας ο ίδιος τάγαμά του.

Στα 1922 άνοιξε ή πρώτη προσωπική έκθεσή του. Όλος ο κόσμος, από το βασιλιά ως τον τελευταίο εργάτη, χάρηκαν για την άνάσταση του τρελλού τεχνίτη. Και ή μοίρα χάρισε σ' αυτόν

την τεχνίτη, πούνη από τους μεγαλύτερους του 19ου αιώνα, τρία καλά, όπως είπε κάποιος: «Τονε λέγανε μεγάλο, μα δεν αισθάνθηκε τη χαρά του μεγαλείου του. Τονε θαυμάζανε μα δεν άπόλαφε καθόλου αυτόν το θαυμασμό. Τον αγαπούσανε, μα δεν το άντελήφθηκε καν.»

ΤΖΟΥΛΙΟ ΚΑΙ.ΜΗΣ.

Ε δοποιούμε δσους δέν έπρόβρασαν να προμηθευθούν το φύλλο της περασμένης έβδομάδος νάψευδυνθούν στα γραψιά μας για να το λάβουν μετά ένα μήνα που θα γίνη άνατύπωση.

ΕΝΑΣ ΛΑΪΚΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ ΑΠΑΡΑΤΗΡΗΤΟΣ

ολλές φορές δόθηκε ή ευκαιρία σε εκλεκτούς συνεργάτες του Περιοδικού «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» να γράψουν θέματα διάφορα για τη Κεφαλλονιά.

Οι προσπάθειες αυτές μ' έκαμαν και μένα να γράψω κάτι για να το γνωρίσουν όσοι φυσικά ενδιαφέρονται, και για να μη πηγαίνει χαμένο οτι φκιάνει ο λαός, που είνε πιστεύω κάτι σπουδαίο, είνε λαογραφικό και δεν πρέπει να χάνεται τίποτα, όπως το ποίημα που πειδ κάτω θα διαβάση ο άναγνώστης. Κι' αυτό που για πρώτη φορά θα φανή στη δημοσιότητα έπρεπε βέβαια να γίνη γνωστό μέσ' από ένα περιοδικό που στα περασμένα του φύλλα άσχολήθηκε με κάτι παρόμοιο.

Λοιπόν έδω και δυο χρόνια στο χωριό μου Μαρκαντωνάτα μέσα σ' ένα μπαούλο μαζί με κάτι παληά χαρτιά, βρήκα κι' ένα χειρόγραφο σε χαρτί λογαριασμού και Πέφυ ήταν ένα ποίημα με τον τίτλο «Ο ΚΕΦΑΛΛΩΝΙΤΗΣ». Προτού άρχισει το ποίημα είχε μιὰ αφίερωση στον πατέρα μου, στο τέλος έφερνε το όνομα Πάνος Γεωργόπουλος, χωριάτης, από το χωριό Μουσατα της Κεφαλλονιάς και τη χρονολογία Γενάρης του 1922.

Αυτόν λοιπόν ο Πάνος Γεωργόπουλος μπιστικός από παιδί, είχε το δαμόνιο να σκαρώνη στίχους οτι ώρα του ζητούσες ένα τέτιο δώρο! Χάρισμα του Κεφαλλονίτη αυτό. Γιατί ούτε ο πρώτος είνε ούτε ο τελευταίος.

Τόν θυμάμαι, ένας γέρος αδύνατος λιγάκι ψηλός με άσπρα μακριά γένεια ως καμμιά έβδομηνταριά χρονών, όχι περισσότερο. Παιδιά δεν είχε παρά μόνο μιὰ γυναίκα που τον γεροκομούσε, κάμποσα πρόβατα, κάτι χωρακάκια, μ' αυτά έζησε όλα του τα χρόνια. Ύστερα από τη δουλιά άλλο δεν έκνε παρά να γράφη. Μα έδω και δυο χρόνια, στις 24 τ' Απρίλη του 1924, πέθανε από τα γηρατιά του στο ώμορφο χωριό του Μουσατα.

Μέσα στο σατυρικό αυτό ποίημα ζωγραφίζει καθαρά χωρίς πάθος ο συνθέτης του τον Κεφαλλονίτη. Βέβαια στα τρία-τέσσαρα οχτάστιχα του ποιήματος φαίνεται να μιλή λιγάκι χοντρά για τους

συμπατριώτες του Κεφαλλωνίτες, μα το λέει νομίζω με κάποια ιδιαίτερη χάρη, χωρίς καμμιά ύστεροβουλία, μιλεϊ ή ψυχή καθαρά σαν ένα σύνολο. Ύστερα από το πέμπτο οχτάστιχο άρχίζει να μιλή διαφορετικά από όπως άρχισε, πάλι με κάποια χάρη, χωρίς να θέλη να πέση σε φκιαστά πράγματα και στο έννατο οχτάστιχο, που και το σατυρικό πέρνει τέλος, ο άναγνώστης βλέπει πώς τελειώνει ώμορφα.

Ίδου τώρα και το σατυρικό ποίημα όπως τχει ο ίδιος στο χειρόγραφο που βρήκα. Είναι από τα ίδια τα χέρια του συνθέτη του, λαϊκό ποιητή Πάνο Γεωργόπουλο, γράμματα πολλά δεν ήξερε ως τη δευτέρα έλληνικού σχολείου πήγε, μα είχε τη σατυρική φλέβα και το κακό, ως το πούμε έτσι, να φκιάνη πολλά και καλά ποιήματα και να χαρίζη κι' από ένα σε δσους γνώριζε, μεγάλους και μικρούς.

Τα ποιήματά του τα περισσότερα είνε

και φκιασμένα με τόση τέχνη που θα την ζήλευαν πολλοί και οι δογμασμένοι ποιηταί, παραδειγμα ο Κεφαλλονίτης του κι' ένα τετράστιχο που το θυμάμαι, δεν μπορώ να το ξεχάσω ποτέ:

Άνεδαίνω κατεβαίνω
κρίμα στ' ανεβάσματα
τ' άδελφάνια μου δεν βλέπω
κι' άρχινω τα κλάμματα.

Αυτό το τετράστιχο τχει κάμει δώρο όπως συνήθιζε σε μιὰ γρηά συγχωριανή του.

Από τον καιρό που βρήκα μέσα στο μπαούλο το χειρόγραφο του ΚΕΦΑΛΩΝΙΤΗ βάλτηκα να μαζέψω όλα του τα ποιήματα, ύλικό σπουδαίο. Βέβαια γραμμένα όλα δεν θα τάβρω στο χαρτί, χρειάζεται κάποιος κόπος και χρόνος γιατί πρέπει να τα πάρω τα πειδ πολλά του ποιήματα από το στόμα του λαού κι' από κει όλα μαζί καμμιά μέρα θα τα φανερώσω στη δημοσιότητα.

Μάρτιος 1929 ΝΙΚ. ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ

Ο "ΚΕΦΑΛΛΩΝΙΤΗΣ,"

Κεφαλλονίτης βλάστημος το πρώτο χάρισμά του καπανταής διάσημος, δεύτερο γνώρισμά του, με τσιγγελίσους μύστακας βέρρος άβανταδώρας όνομαστός μεθύστακας και φίνος τζογαδόρος. Έπι το πλείστον μπιστικός στο λόγγο γεννημένος, κατοικοκλέφτης φυσικός κακοαναθρεμμένος' εκ γενετής άτίθασσος εκ γενετής άντάρτης και για του φύλου πήδημα πρώτος μαχαιοβγάρτης. Τ' άρέσει να φυγοδική και το ληστή να κνήη το στρώμα του στη φυλακή για γούστο μεζοβγάνη' το δίχηρο το ποδοπατεί, περιφρονεί τον νόμον και σ' όποιον τον έυεργετεί άχάριστος κι' άγνώμων. Κι' ενώ ούκ έστι άριθμός τα έλαττώματά του εν τούτοις είναι σπάνια τα προτερήματά του. Έπιστημόνων κορυφή χειροϋργος, παθολόγος, μηχανικός, νομομαθής, τέλειος φιλόλογος! Μουσοτραφής άνεκαθεν λόγιος από πάντα, και όλοι οι άλλοι μπρός σ' αυτόν ως κάτσουνε στη μπάντα. Βγαίνει σοφίες σπάνιες

απ' την παλληκαριά του, και μάρτυς μου τ' άθάνατο πνεύμα του Λασκαράτου! Τόνε βλέπεις ταξιδιάρη, μεταναστάτη και μαρνήρη, μ' όλες της φυλές του κόσμου βρισκεται σε νταλαβέρι. Όπου και να καταντήσει, σ' όποια άκρη του πλανήτη ασφαλώς θα συναντήσει πάντα τον Κεφαλλονίτη! Σ' όποια πόλη, σ' όποιον τόπο όποιον μέρους αποτάτου ότι πέτρα ξαναείρης θα τον εύρης από κάτω. Είναι ξεφτέρι στη στεριά στη θάλασσα δελφίνι, και ευκαιρία πλουτισμού να χάση δεν άφίνει. Γνωρίζει να έπιχειρη και ξερει να πλουτίη και γενναιότατος πολύ τα πλούτη του δωρίζει. Και αν βρεθούνε μερικοί να τον άμφισβητούνε Βαλλιάνους Κοφγιαλένηδες ως στεφύουνε να ιδούνε. Μ' αν τον στολίζει άρετή κι' άλλτρούσιτου ή χάρις έχει πάντα το φυσικό για νάναι... κατεργάτης. Που δι' άκατανόητου και έπιτηδείου τρόπου πουλει τον ένα άνθρωπο του άλλου άνθρώπου!...

ΠΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, χωριάτης Γενάρης του 1922. Μουσατα Κεφαλλονιάς

Οι Μεράιοι

ΚΑΤΑ τὸ διάστημα τῆς διετίας πού διέρρευσε ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισή τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἕως σήμερα μᾶς ἐτέθη ἐπανειλημμένως τὸ ἐρώτημα πὼς καὶ γιατί δὲν συνεργαζόμεθα μὲ μερικὰς πνευματικὰς διασημότητας τοῦ τόπου, τόσο στὸν κύκλον τῶν παλαιῶν διανοουμένων ὅσο καὶ στὸν κύκλον τῶν νέων. Τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἀπλό. Ἐχομε πολὺ ταπεινὴν ἰδέαν γιὰ τὰ άτομά μας καὶ πολὺ μικρὴ γιὰ τὸ ἔργο μας. Ὁ Ἕλληνας ἀνωχῶς πού ἔχει γράψει δύο ποιήματα, ἢ κάμει τρία στίχοις ἢ κατασκευάσει ἕνα πρόχειρο ραδιόφωνο παραβάλλει τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς τὸν Ἀρχιμήδη, τὸ Μιχαὴλ Ἄγγελο, τὸ Νεύτων, τὸ Γαλιλαῖο, τὸν Καρτέσιο. Ὑποθέτομε ὅτι οἱ ἀπλοὶ καὶ ταπεινοὶ ἄνθρωποι πού ἔχουν μόνον τὸν κοινὸν νοῦν, θὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀρνησὶν μᾶς νὰ βρισκόμεθα σὲ ἐπαφὴ μὲ πρόσωπα πού ἔχουν τὴν ἀρέλεια νὰ πιστεύουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους ὅ,τι καὶ ὁ Λουδοβίκος XIV τῆς Γαλλίας. Ὁ ἀξιολύπητος αὐτὸς μονάρχης ἐπίστευε πὼς μοιάζει καταπληκτικὰ μὲ τὸν ἥλιο!

Μεγαρχολοικοὶ εἰσιρογοὶ

ΓΙΑ τὸ Στρατάρχη Φῶς ἐγράφησαν πολλὰ. Ὁ Στρατάρχης ὅμως δὲν ἦταν ἀπλῶς μιά στρατιωτικὴ δόξα. Τέτοιες ἔχει ἴσως πολλές νὰ ἐπιδειξῆ ἢ ἀνθρωπότης. Ἦταν μιά ἠθικὴ μορφή. Βλέποντας τὰ μεταπολεμικὰ χάλια τῆς κοινωνίας καὶ τὴ χαλάρωσιν ὅλων τῶν ἠθικῶν φραγμῶν εἶχε προσφέρει μελαγχολικὰ πολλὰς φορὰς μιά πολὺ χαρακτηριστικὴ φράση. «Δὲν ἄξιζε νὰ νικῆσωμεν». Πόσοι τίμοι καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι πού ἐπίστευαν ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἦταν ἡ τελευταία προσβολὴ κατὰ τῆς ἀρετῆς, ἕνα τελευταῖο καθαρτήριο, μιά ὑστάτη δοκιμασία πολὺ πειστικὴ γιὰ νὰ συναίτησιν τοὺς ἀνθρώπους, δοκιμάζοντες σήμερα τὴν ἰδίαν ἀπογοήτευσιν πού ἐδοκίμασε ὁ στρατάρχης καὶ διερωτῶνται γιὰ ποῖο σκοπὸ καὶ γιὰ ποῖο ἀνώτερο ἰδανικὸ ἐχύθηκε τόσο ἀνθρώπινο αἷμα καὶ ἐχάθησαν τόσες ὀρατικὲς δυνάμεις;

Παλιῶς εἰσπυρόμεθα

ΕΝΑ τροπάριο πολὺ γνωστὸ ἐπαναλαμβάνεται κάθε τόσο στὶς ἐφημερίδες: πρόκειται περὶ τοῦ ποῦς θὰ λύσῃ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα τοῦ τόπου μας. Σεβάσιμος καθηγητῆς ἐδήλωσε σὲ μιά πρωϊνὴ ἐφημερίδα ὅτι τὸ ζήτημα δὲν θὰ τὸ λύσουν οἱ δημοτικισταί, ἀλλὰ τὸ Ἔθνος. Ὁ κ. καθηγητῆς εἶναι πολὺ ἀφελής. Κανείς δὲν ἐσκέφθη ποτὲ ὅτι αὐτὸς ἢ πέντε ἢ πενήντα διανοούμενοι θὰ λύσουν ἕνα τέτοιο ζήτημα. Ὅτι ἢ γλώσσα θὰ πάρῃ μόνῃ τὸ δρόμο τῆς εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀλήθεια πού μπορεῖ ν' ἀκουσθῆ. Ἐτολήσαμε ὅμως νὰ χαρακτηρίσωμε ἀφελὴ τὴ γνώμην τοῦ κ. καθηγητοῦ γιατί θυμηθῆκαμε μιά παράγραφον σὲ κλασσικὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἐλισαίου Γιαννίδου «Γλῶσσα καὶ ζωὴ» πού εἶδε τὸ φῶς πρὸ 15 χρόνων καὶ πού ἀπαντᾷ πολὺ ἀπλοῦ καὶ πολὺ σοφῶς σὲ περίφημον αὐτὸ ἐπιχείρημα. Ὁ κ. Γιαννίδης λέει: «Βέβαια τὸ Ἔθνος θὰ τὸ λύσῃ, δηλαδὴ τὸ Ἔθνος θὰ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασιν, τὴν εἰσήγησιν ὅμως θὰ τὴν κάμουμε μεῖς.»

Μήπως ὁ κ. Καθηγητῆς ἔχει ἀντιρροήσεις καὶ γιὰ τὴν εἰσήγησιν;

Ὅς γίνουιν αρακτικώτεροι

ΑΠΟ τὶς ἐφημερίδες πληροφορούμεθα ὅτι οἱ ἡμεδαποὶ καὶ ἄλλοδαποὶ ὑγεινολογοὶ ὑπέβαλλον, ὑποβάλλουν καὶ θὰ ὑποβάλλουν μονογραφίας, ἐκθέσεις, ὑπομνήματα γιὰ τὴν ὑγεινὴν κατάστασιν τοῦ τόπου μας. Ποτὲ δὲν εἶχαμε καμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι περὶ τῶν δάγκειων, τὴν ἐλονοσίαν, τὴν φυματίωσιν θὰ ἐδημιουργεῖτο πλουσιωτάτη φιλολογία πρὸς «τέρψιν τῶν ἀργοσχόλων» ὅπως λένε καὶ τὰ παλαιὰ ἡμερολόγια. Ἐκεῖνο πού ποτὲ δὲν ἐπίστευαμε ὅτι θὰ γίνῃ εἶναι νὰ ἰδοῦμε ἕνα καλὸ πρῶτὸ πολυάνθρωπο συνεργεῖο ἐργατῶν μὲ φτυάρια καὶ σκαπάνες νὰ καθαρίζουν τὸν Ἰλισσὸν, τὸ ρεῦμα τοῦ Ἁγίου Δανιὴλ, τοὺς κεντρικοὺς Ἀθηναϊκοὺς δρόμους καὶ πολλὰς ἄλλας ἐστῆς μυριάδων μικροβίων πού ἀνέτως ἐνδημοῦν σῶα, ἀκμαῖα, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καὶ εὐθαρσῶς διαψεύδοντα τοὺς λόγους τῶν ὑγεινολόγων μας. Ἄντὶ τῶν ἐκθέσεων τὸ πρᾶγμα ἔπαιρνε πῶς ἀπλή καὶ πῶς πρακτικὴ μορφή, θὰ μπορούσαμε νὰ ἐλπίσωμε ὅτι τὸ ἐφετεῖον καλοκαίρι θὰ εἶναι ὀλιγώτερον τραγικὸ ἀπὸ τὸ περὶνον.

Ἡ τάση αὐρὸς τὸ ἔργημα

ΤΑ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ἡ τάση σὲ ἐγκλημα γενικὰ ἔχει ὀγκωθῆ, μὰ ἐδῶ, στὴν Ἑλλάδα, πληθαίνει καταπληκτικὰ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. Λαοὶ ὅπως ἐμεῖς, ἀκαλλιέργητοι ψυχικὰ, εἶναι φυσικὸ νὰ κυβερνωμεθα ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ ἐνστικτα, μόνις λείπει κάποιος χαλινός, ἢ ἡ θρησκεία, ἢ ὁ φόβος τῆς ποινῆς, ἢ ἡ ντροπή. Ὁ ἀνθρωπισμὸς μᾶς δὲν εἶναι οὐσιαστικὸς, ὅπως τῶν βορείων, ἀλλὰ ξόπετος, καὶ γι' αὐτὸ ὄχι μόνιμος. Ὁ σημερινὸς ρωμῖὸς δὲν σέβεται πειὰ τίποτα, καὶ πρῶτα πρῶτα τὸν ἑαυτὸν, ὅστε νὰ σεβασθῆ καὶ γενικὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τῆς σχέσεως τῶν ἀτόμων πρὸς ἄλληλα, ἀπόδειξις ψυχικοῦ ἐπισκευῆς. Ἐνας ἀντιπαθητικὸς ἐγοκεντρισμὸς, ἀσυγκράτητὴ ἐπιζυκράτησιν τῶν παθῶν, ἐπιμονὴ ἀπαίτησις ἐκ μέρους τοῦ ἀτόμου νὰ ἐπιβάλλῃ τὰ κέρφια τοῦ χωρὶς νὰ λογαριάζῃ ὅτι καὶ ὁ πлагινὸς του ἔχει ἀνεξαρτησίαν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ὄργανον τῶν ὀρέξεών του, πλεονεξία, ματαιοδοξία, χαιρεκακία, ἐπιπολαίωσις, νὰ τὶ εἶναι τὰ ἐλαττήρια πού κινοῦν τὸν σημερινὸ ρωμῖο. Σπανίως θὰ βρεθῆ παράδειγμα ἀνεκτικότητος, ὑπομονῆς, μετριοπαθείας, σοβαριότητος, πουθενὰ ἴσως διάθεσις γιὰ θυσίαν, ἐκδήλωσις οἴκτου γιὰ τὴ δυστυχίαν πού σέρνεται πλάγι μας. Ἡ ἀδιαφορία μᾶς γιὰ τὴν ἀγωνιώδη κατάστασιν τοῦ πλησίον μᾶς εἶναι τρομερὴ: Βαριόμεθα νὰ βάλουμε στὴν τζέπη τὸ χέρι γιὰ νὰ βγάλουμε μιά πεντάρα, ἐνῶ ὑποκλινομεθα δεκάκις μπροστὰ στὴν πιθανότητα τοῦ κέρδους μᾶς πεντάρας, ἐνῶ δεῖχνουμε ἀφάντασθιν ἐπιμονὴν καὶ ἀντοχὴν στοὺς μύχθους γιὰ τὴν πλήρωσιν τῶν πλέων ταπεινῶν ὀρέξεών μας. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ οἱ ἀφ' ὑψηλοῦ ἀνῆθικοὶ, πού ἐπαγγέλλονται τοὺς ἀπὸ περιωπῆς φιλοσόφους τῆς ζωῆς καὶ εἶναι ἀνάλητοι, ὄχι ἔτσι τυχαίως, ἀλλὰ λόγῳ μορφώσεως, παριστάνοντας τὸν Ζαρατούστραν τοῦ Νίτσε, τὸν σκεπτικιστὴν ἁ λὰ Φελίξ ντὲ Νταντέκ, καὶ ἄλλα διάφορα μοντέλλα τοῦ δυνατοῦ τάχα μοντέρνου ἀνθρώπου, τοῦ ἀπληλαγμένου ἀπὸ τὰς γραῶδεις προλήψεις τῆς ἀγάπης, τοῦ οἴκτου, τῆς θυσίας, τῆς αὐταπαρνήσεως.

Τὸ τοικικὸ πνεῦμα

ΕἶΝΑΙ χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ τοικικὸ πνεῦμα καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν τοικικῶν στοιχείων κάθε χώρας ἀρχισε νὰ ἀπασχολῆ φανατικὰ τοὺς τεχνίτες. Τέτοια προσπάθεια γίνεται στὴ Γαλλίαν (Προβηγκία, Βρετανία), στὴν Ἰσπανίαν, στὴ Γερμανίαν, στὴν Ἰταλίαν, στὶς βόρειες χώρες, στὴ Νότιον Ἀμερικὴν, κλπ. Μετὰ τὰς ἀπολύτους διεθνιστικὰς τάσεις, ἤρθε ἡ σειρά τῆς προσπαθείας σὲ στενὸν κύκλον, τῆς προσηλώσεως τοῦ καθενὸς σὲ τὸ ἔδαφός του, ὅστε νὰ τραφῆ ἀπὸ τὴς δυνάμεις τῆς φυλῆς. Καὶ ὁ πειὸ μέτριος τεχνίτης, ἔχει μέσα του κάποια γνήσια στοιχεῖα, ὅσακις κινεῖται μέσα σὲ ἐπίπεδο γνωστὸ σ' αὐτὸν καὶ ἀνάμεσα σὲ μορφὰς μὰ τὶς ὁποῖες συνδέεται ἀπὸ τὴ γέννησίν του. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀπὸ τὰ λογοτεχνικὰ δοκίμια πού μᾶς στέλνουν ἀπὸ τὶς ἐπαρχίας, ξεχωρίζουμε ὅσα εἶναι γραμμένα μὲ τὸ τοικικὸ πνεῦμα. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς εἶναι κατὰ πολὺ ὑποδεέστερος μόνις καταπιαστῆ νὰ γράφῃ μὲ πνεῦμα κομποπολιτιστικόν. Αὐτὴ ἡ ἐντόπισις ἄλλως τε στὴν προσπάθειαν τοῦ τεχνίτη, δὲν ἔδωσε τὰ μεγαλύτερα ἔργα στὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, πού εἶχε ὡς σύμβολόν τῆς τὸ ἀποκλειστικὸν ἐκεῖνο «πᾶς μὴ Ἕλληνας βάρβαρος», καὶ πού ἐν τούτοις παρήγαγε ἔργα παγκοσμίου καὶ αἰωνίου ἐνδιαφέροντος; Ἐμβαθύνοντας κανεὶς στὸν ἑαυτὸν του, ἐμβαθύνει γενικὰ στὸν ἄνθρωπον. Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἔχομε τέτοια τοικικὰ πλεονεκτήματα, τέτοια συγκεκριμένα ὄρια μέσα στὰ ὁποῖα μπορούμε νὰ δημιουργήσωμε πού δὲν ὑπάρχουν σὲ καμμιά ἄλλη χώρα. Τὶ ἄλλο εἶναι ὁ Βηλασᾶς, ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ Λασκαράτος, ὁ Κρησινάκης, ὁ Καρκαβίτσας, ὁ Βλαχογιάννης, κλπ., παρὰ τεχνίτες πού καλλιέργησαν αὐτὸ τὸ πνεῦμα! Καὶ στὴ σημερινὴν μᾶς τέχνην ἡ προσπάθεια νέων, ὅπως ὁ Κόντογλου, ὁ Στρατῆς Δούκας, ὁ Ἡλίας Βενέζης, καὶ ἕνα δύο ἄλλοι, δὲν μᾶς δίδουν τὰ οὐσιαστικώτερα πρᾶγματα, ἀπέναντι στὴν ἀκατάσχετη κενολογία ἄλλων, πού ἔχουν τάχα τὴν ἀξίωσιν ὅ,τι συγχρονίζονται μὲ τὸ εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα; Ὅπως τὰ δένδρα τῶν θερμοκηπίων εἶναι καχεκτικὰ μπροστὰ στὰ δένδρα πού φυτρώνουν γερὰ καὶ μὲ τὸ κέρφι τους ἀπάνω στὰ βουνά, ἔτσι καὶ τὰ πνευματικὰ δένδρα εἶναι ξεθωριασμένα καὶ σὺν ψεύτικα φεριμένα ἀπ' ἔξω μέσα σὲ γλάστρες, μπροστὰ στὸ πλατάνι καὶ στὸ πεῦκο πού ἀνεμίζει τὴν φούνταν του σ' ἀγέρι τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ πελάγου.

Luxuria immoderata

ΔΙΧΟΣ τὴν ἐλπίδα νὰ λάβωμε κάποιαν ἀπάντησιν ἀπευθύνομε πρὸς τοὺς ὀπωδήποτε ἀρμοδίους ἕνα ἐρώτημα: Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἔχει θέσει τὴν ὑπογραφήν του εἰς τὴν σύμβασιν μὲ τὴν Πάουερ καὶ συνεπῶς ἔχει ἠθικὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὴν σεβασθῆ. Εἰς αὐτὸ κανεὶς δὲν ἔχει ἀντίρρηση. Ἀντιθέτως μάλιστα πιστεύομε ὅτι ἡ εἰσορροφία ξένων κεφαλαίων στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἂν δὲν ἐγίνετο σήμερα θὰ ἐγίνετο αὐριον. Διατυπώνομε ὅμως τὴν ἐξῆς ἀπορία:

Ἄν στοὺς ξένους ὀμίλους τῶν κεφαλαιούχων ἔλεγον τὸ πολὺ ἀπλό καὶ πρακτικὸ νὰ διαθέσουν τὰ κεφάλαιά τους ὄχι σὲ ἔργα πού συμφέρουν καὶ ἐξυπηρετοῦν ὀλίγους κυρίως, ἀλλὰ σὲ ἔργα κοινωφελῆ, θὰ μπορούσαν οἱ ξένοι κεφαλαιοῦχοι νὰ ἔχουν ἀντίρρηση; Ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων, τοῦ ρεῦματος κ.λπ. μπορεῖ νὰ εἶναι ἀναγκαῖα, δὲν εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον πρᾶγμα νὰ δαπανηθοῦν ἑκατομμύρια γιὰ νὰ γίνῃ μιά σήραγξ τὴν στιγμὴν πού ἡ πόλις δὲν ἔχει ὑπονόμους καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν αὐτῆ κινδυνεύει ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων τῆς. Ὑπάρχουν μεγαλοπύλοι, πρωτεύουσες μεγάλων Ἑυρωπαϊκῶν Κρατῶν πού δὲν ἔχουν μετρῶ. Τὶ βία ὑπῆρχε νὰ κάμωμεν ἐμεῖς; Ὅταν λοιπὸν ἐνδῆμει ὁ τύφος, ὁ δάγκειος καὶ χίλια ἄλλα κακά, διότι δὲν ὑπάρχουν ὑπόνομοι, εἶναι ἐγκληματικὸ νὰ δαπανοῦμε τεράστια ποσὰ γιὰ ἔργα κοινωνικῆς ἀνέσεως. Αὐτὸ εἶναι μιά ἀδικαιολόγητος πολυτέλεια. Ἐτοὶ τοῦλάχιστον θὰ τὴν ὀνομαζαν οἱ αὐστηροὶ καὶ πρακτικοὶ Ῥωμαῖοι: Luxuria immoderata.

Μεράιος συγγραφεὺς

ΜΕΣΑ στὴ γενικὴ σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν πού ἐπικρατεῖ στὴν ἐποχὴ μᾶς καὶ ἰδιαίτερος στὴν Ἑλλάδα, ἢ κατ' ἀξίαν τοποθέτησις μορφῶν, γίνεται μὲ κόπο, ἄθλος σωστός, πού εἶναι καθήκον μᾶς νὰ τὸν ἀναλαμβάνουμε καὶ νὰ τὸν βγάλουμε πέρα. Κανένας λαὸς δὲν ἐπιμένει νὰ ἀγνοῆ σὲ τέτοιο βαθμὸν τὶς ἀληθινὰς ἀξίσεις πού βγῆκαν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του, ὅσο ὁ δικὸς μᾶς, μὰ κανένας πάλι δὲν εἶναι τόσο εὐκολὸς νὰ ἀνυψῶνῃ ἐπὶ βᾶθρων καὶ νὰ παραδέχεται μοιρολατρικὰ ὡς ἐξοχότηας τὶς περὶ ὀχρυσῆς μετριότητες; φθάνει νὰ εἶναι αὐτὲς οἱ τελευταῖες περιαντολῶν καὶ ὑμνηταὶ οἱ ἴδιοι τοῦ μεγαλείου των.

Ὁ χρόνος βέβαια εἶναι ὁ θαυματουργὸς καὶ ἀλάνθαστος κριτῆς πού κοσινίζει τὴν ἀνθρώπινη προσπάθεια καὶ ξεχωρίζει ὅσα εἶναι γιὰ ζωὴ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν μετρίων πραγμάτων, πού γιὰ μιά στιγμὴν ἐπέλευσαν μὲ τὸν θόρυβον καὶ τὴν γοητείαν τῆς ἐφημερότητος. Μὰ ἡ ἀποκατάστασις μῆς ἀξίας, πού, ὅτι καὶ ἂν συμβῆ, μοιραία θὰ γίνῃ μόνῃ, ἀπ' ἑαυτῆς τῆς, χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ κάνουμε τελικὰ τίποτα οὔτε οἱ διθύραμβοι δι' ἀνάξια προσοχῆς ἔργα, οὔτε ἡ ἀνόνητὴ ἀντίδρασις πού, σηκώνεται μὲ πρόθεσιν νὰ καταδικάσῃ σὲ ἀφάνεια τὴν ἀξίαν, ἡ ἀποκατάστασις λοιπὸν μπορεῖ νὰ ἔλθῃ μετὰ πενήντα, μετὰ ἑκατὸ χρόνια, ἂν δὲν βοηθηθῆ αὐτὸ τὸ ξεκαθάρισμα ἀπὸ τὴν κριτικὴν τῆς ἐποχῆς στὴν ὁποία ἀνήκει κάθε τεχνίτης. Παράδειγμα ὁ Θεοτοκόπουλος, πού ἡ δόξα του ξεπετάχτηκε μέσα ἀπὸ ἕναν ἄφο λησιμονημένον ἐπὶ αἰῶνας δολοκλήρον, ὅταν ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου μαζί μὲ μιά ἐποχὴν κατ' ἐξοχὴν κριτικὴν, σὺν τῇ δικῇ μᾶς, γιὰ τὸ κριτήριον τοῦ καιροῦ του εἴτανε τόσο δυσανάλογο μὲ τὴν βαθύτατην προσωπικότητά του, ὅστε νὰ τὸν πάρῃ γιὰ τρελλόν, μὴ ὄντας σὲ θέση νὰ τὸν καταλάβῃ.

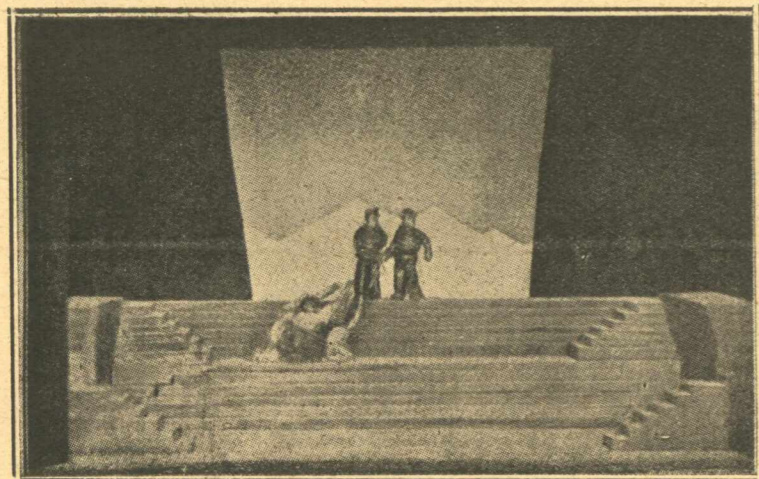
Στὴ σύγχρονῃ Ἑλλάδα κατὶ τέτοιο γίνεται μὲ τὸν Παπαδιαμάντην: ἀπὸ τοὺς διανοούμενους ἄλλοι τὸν ἔχουν γιὰ φτωχὸν θεησκόληπτον, ἄλλοι γιὰ ἕνα μέτρον καὶ στενὸν ἠθογράφον, ἄλλοι γιὰ ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον μῆς γενεᾶς πού δὲν ἔχει εὐρύτερη σημασίαν στὴν τέχνην αὐτοῦ τοῦ τόπου, καὶ τέλος ὅσοι τὸν ἐκτιμοῦν τὸν ἔχουν γιὰ ἕναν ἄγλυκόν καὶ μυστικοπαθῆ ὄνειροπόλον τῆς Σκιάθου, σὺν καὶ ἄλλοις, ὅπως π. χ. τὸν Καρκαβίτσα, τὸν Βιζυηνὸν, τὸν Κρουσάλλη, κλπ.

Ὁ Παπαδιαμάντης ὅμως, εἶναι ἀναμφισβήτητος ἕνας πολὺ μεγάλος τεχνίτης, μὲ τὴν πειὸ ἀπόλυτην σημασίαν. Τὸ ἔργο του, σπάνιας γνησιότητος, κλασσικὸ ἀπληλαγμένον ἀπὸ τὰ ἐφήμερα στοιχεῖα, καθαρὸ ἀπὸ τὶς εὐκόλες ἐξυπνάδες πού κερδίζουν τὴν ἀστεία ἐκτίμησιν τῶν πολλῶν, δι' ἀνεύστατον, ἀποκαλυπτικὸν τῆς πειὸ ἀδολῆς ποιήσεως πού μπορεῖ νὰ ὑποβάλλῃ ἢ ζωὴν, βαθύτατα ἀνθρώπινον, ἀντιπροσωπεύει μιά φυλὴν στὴν οὐσιαστικώτερον σύστασίν τῆς σὲ ὀρισμένη χρονικὴν περίοδον, ὅπως ὁ Θεοφαντῆς στὴν Ἰσπανίαν, ὁ Δικενς στὴν Ἀγγλίαν, ὁ Μωπασσάν στὴ Γαλλίαν, κλπ. Εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι αὐτὸ θὰ τὸ διαπιστώσῃ ἀναμφισβήτως τὸ μέλλον, μολοντί δὲν ἔχομε τὴν ἰδέαν πὼς ἢ γνώμην μᾶς αὐτὴ γιὰ τὸν Παπαδιαμάντην μαρτυρεῖ διορατικὴν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν συνειθισμένην: ἡ μυσιπία τῶν πολλῶν μᾶς ἀναδεικνύει λύγκας μὲ μάτι διαπεραστικόν, ἐνῶ ἴσως δὲν ἔχομε παρὰ τὴν κοινὴν ἔντασιν τῆς ὀράσεως.

Ὅπωδῆποτε, θάταν εὐχῆς ἔργον νὰ ἀρχίσῃ νὰ γίνεταί κάποια σοβαρὴ κίνησις γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ σενοῦ αὐτοῦ τεχνίτη, μὰ προσπάθεια νὰ ἀναλυθῆ ἀισθητικὰ καὶ νὰ κριθῆ στὰ γερά. Ἡ συνέπεια μεταξὺ τοῦ ἔργου καὶ τῆς ζωῆς του μήπως δὲν εἶναι, καὶ μόνον αὐτὸ, τίτλος ὑπεροχῆς ἀπέναντι ὅλων μᾶς;

Τὸ ἐξώφυλλόν μας

Ἡ εἰκόνα τοῦ σημερινοῦ ἐξωφύλλου μᾶς εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ διάσημον ἔργο τοῦ Καρπάτσιου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Βενετοῦς ζωγράφους.

Σκηνογραφία του Βερολινέζου σκηνογράφου Jesner στον «Γουλιέμο Τέλλο»

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΤΟ ΜΑΓΔΕΜΒΟΥΡΓΟ

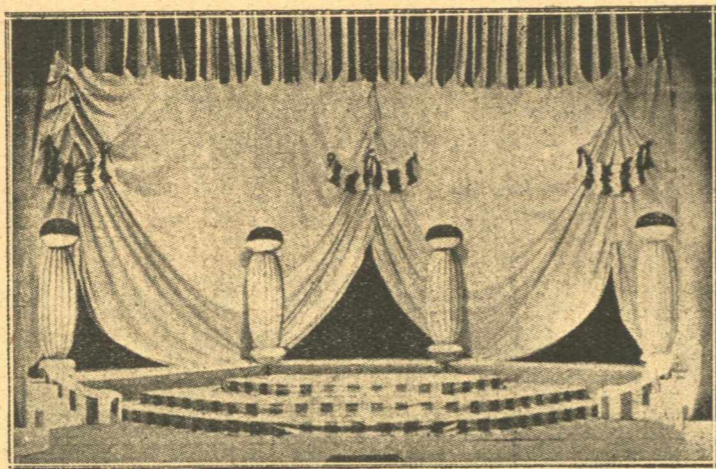
θεατρική έκθεση του Μαγδεμβούργου που είχε ανοίξει πέρυσι, ήταν πολύ σπουδαία, γιατί μας έδειξε όχι μόνο τα μυστικά του μοντέρνου θεάτρου, την εξέλιξη, την ιστορία της σκηνης κάθε εποχής. Μετά τα 400 μικρά δείγματα από διάφορα θέατρα και τα 1000 σχέδιά της, η έκθεση εκείνη μας έμπασε σε 24 αιώνων θεατρική ιστορία. Στην αρχή βλέπουμε το πρώτο θέατρο που γέννησε το δράμα, δηλαδή μία μικροσκοπική πιστή αναπαράσταση του δικού μας Θεάτρου του Διονύσου, όπου γίνεται μία παράσταση του «Αγαμέμνονα».

Υστερα βλέπουμε την παράσταση μιας κωμικής του Μενάνδρου. Δεν πρόκειται εδώ για ιερές λειτουργίες που γινόντουσαν μέσα στις εκκλησίες, όπου ο ιεροκήρυκας από τον άμβωνα διήθνε τις κινήσεις και ερμήνευε τις πράξεις. Αυτή η πρώτη μορφή του μεσαιωνικού θεάτρου, που ήταν μία θερησκευτική αντίδραση στα βάρβαρα θεάματα των Ιπποδομίων των Ρωμαίων, δεν υπήρχε σε τούτη την έκθεση. Υπήρχαν όμως πολλά ντοκουμέντα σχετικά με τις αναπαράστασεις, χωρίς στις οδήγιες πολλών πολυτίμων κωδίκων, με την τοποθέτηση των σκηνών μέσα στις πλατείες, οσάκις γινόνταν εκεί οι ιερές παραστάσεις. Βλέπουμε και μία ωραία αναπαράσταση των Παθών του Χριστού (Passione di Nostro Signore) που εξετέλετο το Πάσχα στην πλατεία της Λουκέρνης. Έτσι βλέπουμε πως στις παραστάσεις που γινόντουσαν στις εκκλησίες ή στις πλατείες χρησιμοποιούσαν αναγκαστικά την ταυτόχρονη σκηνη, που την άποτελούσαν πολλά οικοδομικά στοιχεία, χωρισμένα με διαμερίσματα που το καθένα παρίστανε μία σκηνη ή ένα μέρος σκηνης. Και κάθε μία από αυτές χωριζόταν για ιδιαίτερη παράσταση κι' αντιπροσώπευε ή μια τὸ ναὸ (templum), ή ἄλλη τὸν τάφο (sepulcrum), ή ἄλλη τὸν Παράδεισο, ή ἄλλη τὸ Παλάτι τοῦ Ἡρώδου ή τὸν σπῆτι τοῦ Λαζάρου ή ἄκόμα και τὴν Ἔρημο, και οὕτω καθ' ἑξῆς. Αὐτὰ τὰ «θέατρα» εἴταν ἀπλῆς οικοδομῆς, ὅπου τὸ χρώμα και τὸ φῶς δὲν παίζανε κανένα ρόλο, ἀλλὰ μονάχα ἡ ἀρχιτεκτονική γραμμὴ ἔδειχνε στοὺς θεατὰς τὸν τόπο πού ἤθελαν νὰ παραστήσουν κ' εἶναι παράξενο πῶς τὸ σημερινὸ θέατρο τοῦ μοιάζει κάπως.

Υστερα από τούτη τη θερησκευτική περίοδο ἔρχεται ἡ Ἀναγέννηση, και μᾶς φέρνει τὴν προοπτικὴ σκηνογραφία,

«μοντέλλα» ἀπὸ κάποια μοντέρνα θέατρα, πού σὰς ἔρχεται ἡ ὄρεξη νὰ τὰ ἀγοράσετε και νὰ τὰ πάρετε σπίτι σας και νὰ παίξετε μ' αὐτὰ σὰν παιδάκια, τραβώντας τὰ κορδόνια τῆς σοφίτας ἢ καταβάζοντας τὰ κινητὰ πατώματα, ἢ κουνώντας τὴ μεταλλινὴ ἀλδαία ἢ ἀπλώνοντας τὸν ὀρίζοντα, κλπ. Γιατί πρέπει νὰ ἔχη ἕνα ψηλὸ και ἀντίρροπο σερβάνι, πατώματα κινητὰ καθέτως και ὀριζόντιες γέφυρες, παρασκήνια με δυνατό προβολέα και φωτισοτιχίες πλάγιες, ἄλλη μισὴ ντουζίνα ἀπὸ προβολεῖς μέσα στις σάλλες, ἕνα καλοφωτισμένον ὀρίζοντα και ἄλλα πράγματα ἀναρίθμητα. Ὅτι μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τοῦλάχιστο ἕνα μοντέρνο θέατρο ὑπάρχει στὴ Γερμανία και ἐν γένει στις Ἡνωμένες Πολιτεῖς. Ὅσο γιὰ τὴν Ἰταλία, μονάχα στὴ «Σκάλα» τοῦ Μιλάνου και στὸ Τουρίνο ὑπάρχει κάποια τελειοποίηση.

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ

Σκηνογραφία στον Ἀρχονταχωριάτη τοῦ Μολιέρου

οὔτε οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Ἰταλικοῦ Θεάτρου Τέχνης (Commedia dell'Arte), οὔτε τὸ Ἀγγλικὸ Θέατρο μετὸν ρομαντισμὸ του, οὔτε ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Γκαῖτε και τοῦ Σίλλερ μπόρεσαν νὰ κάνουν τίποτα γιὰ τὴν μεταμόρφωση τῆς σκηνης τῆς Ἀναγεννήσεως. Μὰ πολὺ ἀργότερα μετὸς τῶν πρώτων δημιουργῶν ἀπὸ τοὺς θρούλους τοῦ Βάγνερ στὸ θέατρο Bayrou, και πῶς ὕστερα μετὸς Γερμανοῦ σκηνογράφου Gordon Craig και Arru, πού στάθηκαν μεγάλοι ἐπαιναστάτες τῆς σκηνης, μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς πλησιάζει ἡ ἀναγέννηση τῆς σημερινῆς Σκηνης.

Ἐκτὸς αὐτῶν, μέσα σὲ τούτη τὴν ἐκθεση τοῦ Μαγδεμβούργου βλέπουμε και ὅλη τὴν ἰδιαίτερη ζωὴ τοῦ θεατρικοῦ κόσμου τῆς Γερμανίας, μετὸς τὴν μεγάλην του ὀργάνωση και, μετὸς ὅλα τὰ ἰσχυρὰ μέσα πού διαθέτει, τὴν ὑπομονητικὴ ἐργασία τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονα και τοῦ σκηνογράφου. Κάθε θέατρο στὴ Γερμανία εἶναι ὑπερήφανο γιὰ τοὺς ἠθοποιούς του και τοὺς ρεζιζι-σέρ. Πολλὲς φορὲς, ὅταν ἔβγη ἕνα σπουδαῖο ἔργο, ὅλα τὰ θέατρα τῆς Γερμανίας συναγωνίζονται μεταξύ τους πῶς τὸ παραστήσῃ πῶς τέλεια.

Ὁ ἐπισκέπτης τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς μποροῦσε νὰ ἰδῇ μέσα στὰ μικροσκοπικὰ τούτα θέατρα ὅλα τὰ μυστικὰ μηχανήματα τῶν παρασκηνίων, πῶς φτιάνουν τὸν οὐρανὸ, τὰ σύννεφα και τὴ βροχὴ, τὴ θάλασσα, τοὺς καταρράκτες, μετὸς τὰ τεχνάσματα μποροῦν νὰ κάνουν κάποια φαντασμαγορικὰ φῶτα, και πῶς θάματα βγαίνουν ἀπ' τὸν ἠλεκτρικὸν προβολέα. Ὑπάρχουν ἐκεῖ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ἀ τὸ πάω στις κυρίες Μιγιόν. Εἶτε ἡ μία εἶτε ἡ ἄλλη θὰ ἔβγουν σήμερα τὸ πρωὶ και θὰ τὸ δώσουν στὰ ταχυδρομείο.

Οἱ κυρίες Μιγιόν κοιτούσαν ἕνα διαμέρισμα στὰ ἴδιο πάτωμα μετὸς τὴν κυρία Ἐλιαννῆ. Ἡ μητέρα εἶτανε χήρα ἑνὸς σι-

δηροδρομικοῦ ὑπαλλήλου, ἡ κόρη ἐργαζότανε στὰ σπῆτι γιὰ κάποιο κατὰστημα τεχνιτῶν λουλουδιῶν. Εἶτανε τίμιες και ἀγαθὲς ὑπάρξεις, στίς ὁποῖες μποροῦσε κανεὶς νὰ ἐμπιστευθῆτὰ μυστικά του, και πού θανάμαζαν τὴ Μυρτώ, γιὰ τὴν ὁποία θὰ κάνανε τὸ πᾶν γιὰ νὰ τῆς προσενηθύνουν μὴ παραμικρὴ εὐχαρίστηση. Ἡ νεαρὴ κόρη, ὅπως εἶτανε ἀπομονωμένη, ἐπειδὴ ἡ κυρία Ἐλιαννῆ δὲ θέλησε ποτὲ νὰ συνάψῃ σχέσεις, εἶχε βρεῖ πολλὰς φορὲς κάποια ὕλικὴ ἢ ἠθικὴ βοήθεια σ' αὐτὲς τῆς γειτόνισσές τῆς, στίς ὁποῖες αἰσθανότανε βαθειὰ εὐγνωμοσύνη πού τὴν ἐξέφραζε μετὸς λόγια και φερσίματα λεπτότατα και εὐγενικὰ, γιὰ τὴν Μυρτὴ δὲν εἶτανε ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς στενῆς και ματαιόδοξης καρδιῆς, πού ὕπολογίζον πρὶν ἀπ' ὅλα στὴν κοινωνικὴ θέση τοῦ πλησίον τους.

Ἡ πόρτα ἀνοίχτηκε και παρουσιάστηκε ἡ μαμαζέλ Ἀλμπερτίνα, μεγαλόσωμο και ὀμοφο μελχροινὸ κορίτσι, μετὸς χλωμὸ πρόσωπο και μετὸς βλέμμα πολὺ γλυκὸ.

— Ἡ μαμαζέλ Μυρτὴ! Ἐμπάτε λοιπόν, μαμαζέλ!

Και παραμέρισε γιὰ νὰ τῆς κάνει θέση νὰ περάσῃ στὴν τραπεζαρία, ὅπου ἡ κυρία Μιγιόν, μὴ μικροσώμη γυναικοῦλα ζωρη, εἶτανε ἀπασχολημένη μετὸς κάποιο μικρὸ παιδάκι πέντ' ἔξη χρονῶν, ἕνα ὄργανο πού τῆς εἶτανε ἀφήσει πεθαίνοντας ἡ μεγάλη τῆς κόρη κι' ὁ γαμπρός τῆς. Προχώρησε μετὸς ζωηρότητα πρὸς τὴν νεαρὴ ἐπισκέπτρια ρωτώντας τὴν:

— Ἐ, λοιπόν! μαμαζέλ Μυρτὴ!

— Εἶναι τόσο ἀδύνατη, τόσο ἀδύνατη! ψυθύρισε ἡ Μυρτὴ. Κ' ἔπνιξε ἕναν λυγμὸ.

— Κακόμοιρη ἀγαπημένη μου κόρη! εἶπε ἡ κυρία Μιγιόν πιάνοντας τὸ χέρι τῆς, ἐνῶ ἡ Ἀλμπερτίνα ἐγύρισε γιὰ νὰ κούνη κάποιο δάκρυο.

— Ἦρθα γιὰ νὰ ζητήσω κάποια χάρη, εἶπε ἡ Μυρτὴ, προσπαθώντας νὰ περιορίσῃ τὴν τρεμουλα τῆς φωνῆς τῆς. Ὅταν θὰ βγῆτε, μπορεῖτε νὰ ρίξετε αὐτὸ τὸ γράμμα στὸ κουτί;

— Μὰ βέβαια! Ἡ Ἀλμπερτίνα ἔχει ἴσια νὰ κἀνὴ μὴ κούρα σὲ πέντε λεπτά, δὲν θὰ ξεχάσῃ μείντε ἥσυχη.

— Κ' ἐγὼ πηγαῖνω νὰ ρίξω τὸ γράμμα, λέγει τὸ μικρὸ παιδί πού προχώρησε και κόλλησε τὸ δροσερὸ μαγουλό του στὸ χέρι τῆς Μυρτῆ.

— Ναι, καλὰ, Ζανό.... κ' εἶπειτα θὰ κάνης μὴ μικρὴ προσευχὴ μὴ τὴν ἀγαπητὴ μου μαμά, λέγει ἡ Μυρτὴ χαϊδεύοντας τὰ μικρὰ ξουρισμένο κεφάλι του.

— Τὰ βάζουμε και τὴν κάνει αὐτὴ τὴν προσευχὴ κάθε βράδυ, μαμαζέλ Μυρτὴ.... Και νὰ ἔξερετε, ὅτι ἀνάγκη σὰς τῆς εἶμαστε ἔδω, ἔτοιμες νὰ σὰς κάνουμε ὅτι μποροῦμε.

— Ναι, γνωρίζω τὴν καρδιά σας, λέγει ἡ Μυρτὴ δίνοντας τὰ χέρι τῆς στίς γυναικες. Μεροί, μεροί... Και τώρα, πηγαῖνω γρήγορα πίσω στὴ μαμά μου.

Ἀφοῦ ἐφυγε ἡ κόρη, ἡ κυρία Μιγιόν ἔβαλε τὰ γράμμα ἀπάνω στὰ τραπέζι, ἀφοῦ ἔρριξε μὴ ματιὰ στὰ ἐπανάγραμμα.

— Κόμισσα Zabngi, μέγαρον Mibcza... Αὐτὲς οἱ κυρίες δὲν μᾶς εἶπαν ποτὲ πολλὰ πράγματα γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, μὰ ἔχω τὴν ἰδέα, Τιτίνα, πῶς εἶναι ἀπὸ μεγάλην οἰκογένεια. Ἐξ ἄλλου, κάποια ἀπ' αὐτὲς τῆς μέρες πού πῆγα νὰ ἰδῶ τὴν κυρία Ἐλιαννῆ, διέκρινα, ἀπάνω σ' ἕνα ὄρατο λεπτὸ μαντίλι πού χρησιμοποιοῦσε, μὴ μικρὴ κορῶνα κεντημένη.

— Και ἡ μαντινοῦνα! ἔλ Μυρτὴ ἔχει τρὸς πρὶν γνήσιος πού τῆς εἶναι ὄλος διόλου φραζοῖ, αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερο. Ἄν μποροῦσε νὰ ἔχη συγγενεῖς οἱ ὁποῖοι νὰ τὴν προστατεύουν, νὰ τὴν ἀγαπήσουν ὅπως τῆς ἀξίζει... Γιατί ἡ δύστυχη ζυρία δὲν ἔχει πῆρα πῆρα πολλὴ ζωὴ, μαμά.

— Ἀλλοίμονο! ὄχι! Θάναι πολὺ ἄν περάσῃ τὴν νύχτα τῆς... Κακόμοιρη ντεμουαζέλ Μυρτὴ! Αὐτὸ μού πειράζει τὴν καρδιά, Τιτίνα!

Και ἡ εὐαίσθητη γυναῖκα ἔβγαλε τὸ μαντίλι τῆς, ἐνῶ ἡ κόρη τῆς, σφίγγοντας τὰ χεῖλια τῆς γιὰ νὰ περιορίσῃ τὴν συγκίνησή τῆς, μῆθε στὴν πλαγιὴν κάμαρα γιὰ νὰ βάλῃ τὸ καπέλλο τῆς.

Στὸ μεταξὺ, ἡ Μυρτὴ γύρισε στὴν κάμαρα τῆς μητέρας τῆς κι' ἄρχισε νὰ ξεστρώνει τὸ μικρὸ βωμό πού εἶχαν κάκει γιὰ τὴ λειτουργία. Πηγαίνοντο ἀθόρυβα, εὐκίνητη και κοιμῆ, μετὸς κινήσεις, γεμάτες ἀπερίγραπτη χάρη.

— Μυρτὴ!

Πλησίασε στὸ κρεβάτι... Ἡ Κυρία Ἐλιαννῆ ἔπιασε τὸ χέρι τῆς και τῆς εἶπε: — Κούταξέ με, Μυρτὴ!

Τὰ γαλανὰ μάτια τῆς μητέρας βυθίστηκαν στίς φανιμάσιες μαῦρες κόρες τῆς Μυρτῆς, πού ἀκτινοβολοῦσαν ἀποκάποιο ἐσωτερικὸ φῶς. Ὅλη ἡ ζωρη, ἡ παρθενικὴ ψυχὴ τῆς Μυρτῆς εἶταν ἐκεῖ μέσα... Και ἡ Κυρία Ἐλιαννῆ ψυθύρισε σιγαλὰ:

— Ἐθέλω νὰ ἰδῶ ἄκόμα μὴ φορὰ τὰ μάτια σου, τὰ ὄρατα μάτια σου!... Μυρτὴ, φῶς μου!

— Μαμά, μὴν μιλεῖτε ἔτσι! ἰκέτεσε ἡ κόρη. Ἐνα ἀληθινὸ φῶς μονάχα ὑπάρχει, ὁ θεὸς και δὲν πρέπει...

— Ναι. Ἐκεῖνος εἶναι τὸ φῶς, μὰ αὐτὸ τὸ ἀναρχο φῶς μοιράζεται στίς ἀγνές ψυχές, και αὐτὲς τὰ σκορποῦν ὀλόγυρά τους... Μὴν σοῦ φαίνεται περίεργο πού μ' ἀκοῦς νὰ μιλῶ ἔτσι, παιδί μου. Ἀπὸ χθὲς, ἡ καλὴ σου μητέρα ἔχει σκεφθῆ καλὰ, κατὰλαβε τὴ ὑπὴρξες γι' αὐτὴ, τὴ τῆς εἶχε χαρίσει ὁ Θεὸς δίδοντας τῆς μὴ κόρη σὰν κ' ἔσένα, και πόσο θὰ τῆς εἶταν ἀδύνατο νὰ ζῆσῃ χωρὶς τὸν ἄγγελο πού εὐρισσε διαρκῶς πλάγι σου. Σὲ εὐλογῶ, Μυρτὴ, ἀγάπη μου, σὲ εὐλογῶ μετὸς ὅλης τῆς δυνάμει τῆς καρδιάς μου.

Τὰ χέρια τῆς χαῖδευαν τὰ ξανθὰ μαλλιά τῆς κόρης τῆς. Ἡ Μυρτὴ, ἔκλαιγε πεσιμένη στὰ γόνατα...

— Μὴν κλαῖς, ἀγαπημένη μου. Συλλογίσου πῶς πηγαῖνω νὰ συναντήσω τὸν ἀγαπητὸ πατέρα σου. Κι' οἱ δύο μας, ἀπὸ κεί-ἀπάνω θὰ ἀγρυπνοῦνε γιὰ τὴν τύχη σου.

Ἡ φωνὴ τῆς κόρης, μὴ μπορώντας πῆρα νὰ ἀνθῆξῃ, και τὰ χέρια τῆς πέσανε ἀδύναμα ἡ Μυρτὴ τὰ πῆρε και τὰ κόλλησε στὰ χεῖλια τῆς... Μείνανε ἔτσι, ἀκίνητες, παραδομένες στὸν πόνο και στὴ συγκίνηση τῶν τελευταίων αὐτῶν στιγμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 20Ν

Βουτημένη μέσα στα κρέπια, λιγάκι σκιωτή κάτω από το μεγάλο μαύρο σάλι της, ή Μυρτώ βράδιζε σαν σε όνειρο, ανάμεσα στην κυρία Μιγιδόν και στην κόρη της. Γύριζε πίσω στο άδιο διαμέρισμά της, από όπου είχε φύγει για πάντα, λίγη ώρα πρωύτερα, το λείψανο της κυρίας Έλιαννής.

Αισθανόταν τον έαυτό της μηδενισμένον, σχεδόν ανίκανον να σκεφθῆ. 'Η Αλ' μπερτίνα πέρασε το χέρι της απαλά κατ' από το δικό της, κι' αυτή ή εκδήλωση της άγάπης άνεκούφισε λιγάκι την πληγωμένη καρδιά της.

Όταν φθάσανε στο τέταρτο πάτωμα, ή κυρία Μιγιδόν ρώτησε:

— Θα μείνετε να φάμε μαζί, δεσποινίς Μυρτώ, και να περάσουμε τή μέρα στο σπίτι μας;... Και μάλιστα να πλαγιάσουμε κιόλας εδώ, άν θέλετε, γιατί θάτανε πολύ βαρύ για σας να...

'Η Μυρτώ πήρε τὰ χέρια της και τὰ έσφιξε δυνατά.

— Εύχαριστώ, εύχαριστώ, Κυρία! Μά προτιμώ να πάω στο σπίτι άμέσως, για να συνειθίσω στη μοναξιά, στη σκέψη ότι δέν θα τήν δω πειά έκει...

'Η φωνή της πνίγηκε μέσα στο κλάμα. —... Αύριο, άν θέλετε, θάρθω να λάβω μέρος στο τραπέζι σας... αλλά σήμερα, δέν μπορώ... Μην έπιμένετε, σας παρακαλώ!

— 'Ω! Δέν έπιμένουμε, κόρη μου! Κάμετε όπως κρίνετε καλύτερα. Μονάχα θα πάω να σας φέρω λιγάκι ζουμί...

— 'Όχι, όχι τώρα, δέ θα μπορέσω. Το βράδυ, θα δοκιμάσω...

Της έσφιξε το χέρι και μπήκε στο διαμέρισμά της, όπου ή παραδουλεύτρα έΐτανε άπληρολημένη στην τακτοποίηση των δωματίων.

'Η Μυρτώ κλείσθηκε στην κάμαρά της, ένα μικρό δωμάτιο έπιλωμένο με τή μεγαλύτερη άπλόττητα. 'Εβγαλε το καπέλλο της, το σάλι της, κάθισε σε μιά χαμηλή καρέκλα, κοντά στο παράθυρο:

Πρό λίγη ώρα, όταν βρεθήκε μονάχη πίσω από τή νεκροφόρο, για πρώτη φορά αισθανθήκε καθαρά πόσο έΐτανε έρημη στον κόσμο... Και νά τώρα πάλι πού αυτή ή άίσθηση της άπομόνωσης της ξαναερχότανε, πειό ζωηρή, μέσα σ' αυτό το διαμέρισμα, πού έπί χρόνια περιποιότανε με άφοσίωση τή μητέρα της, της οποίας έΐτανε ή μόνη παρηγοριά.

Μόλις έγεινε το θλιβερό γεγονός, είχε τηλεγραφήσει άμέσως στον κηδεμόνα της, ό οποίος έΐτανε κάποιος γηραιός καλλιτέχνης άγαμος, και ζούσε άποτραβηγμένος στην παραλία της Προβηγκίας. Στην άπάντησή του έβριβαλε διάφορα έμπόδια, κυρίως τούς ρευματισμούς του πού τον έμποδίζανε να κινηθῆ. Μήτε λέξιν δσον άφορά τήν κηδεμονευομένη του, τί έπρεπε να κάμῃ.

'Η κόρησα Ζοιανυά δέν είχε άπαντήσει. 'Ισως δέν βρισκότανε στη Βιάννη. . . 'Εξ άλλου, ή Μυρτώ υπελόγηε τόσο λίγο σ' αυτή τή μεγάλη κυρία, πού δέν θα ένοχλιότανε καθόλου για κάποια νέα έξαδέλφη άγνωστη και πολύ φτωχή! 'Όταν συνέληθε από το πρώτο αυτό χτύπημα πού τήν είχε παραλύσει, άντιμετώπισε σταθερά τήν κατάσταση και, με τή βοήθεια των Μιγιδόν, ζήτησε ένα μέσο να βγῆ απ' αυτή τή δύσκολη θέση.

Μά σήμερα, όχι, δέ μπορούσε! Κατάλα-

βαινε τόν έαυτό της αδύνατο σαν παιδί...

'Ενα κουδούνισμα άκούστηκε. 'Η παραδουλεύτρα πήγε ν' άνοίξῃ, κ' ή Μυρτώ άκουσε κάποια φωνή. 'Υστερα, κάποιος χτύπησε στην πόρτα της κάμαράς της.

Της ήρθε νάπαντήσῃ:

— Όχι σήμερα!... ω! όχι σήμερα!

'Αλλά κυριόρχησε 'πάνω στον έαυτό της, κι' άφοῦ σήκώθηκε πήκε στο πλαγιανό δωμάτιο.

Κάποια μικρόσωμη κυρία, με έλαφρό πένθος και πολύ κομψή, στεκότανε όρθια στη μέση της τραπεζαρίας. Κάτω από τή βεαλέττα ή Μυρτώ είδε ένα πρόσωπο κάπως μαρμένο, κάτι μάτια πού θυμίζανε τὰ μάτια της μητέρας της, και πού φανήκανε γιοματά έκπληξη και θαυμασμό όταν πέρασε 'πάνω στή νεαρή κόρη.

— Μην κάνετε έτσι, παιδί μου, μην άπελπίζεσθε. Για τήν μηνή της Hedwige, είμαι έτοιμη να σας βοηθήσω, να σας παράσχω τήν προστασία πού μου ζήτησε ή δυστυχής έξαδέλφη μου για σας... Διηγηθείτε μου λίγο τή ζωή σας, μιλείστε μου για έκείνη και για σας.

Δέ μπορούσε ν' άρνηθῆ κανείς ότι φέρθηκε με καλωσύνη, μολονότι ό τρόπος της είχε κάποιον τόνον συγκατάβασης, πού δέν διέφυγε τή Μυρτώ. Μολαταῦτα, ή νεαρή κόρη φοβότανε να φερθῆ έπιφυλακτικά στην άγνωστη έκείνη συγγενή της, και μάλιστα αισθανότανε και μικρή άνακούφιση πού διέκρινε σ' αυτή κάποια δόση συμπαιθείας, ίσως και άγάπης.

Διηγήθηκε λοιπόν σύντομα τήν ιστορία της ζωής τους από τὸ θάνατο του πατέρα της. Κάπου κάπου, ή κόρησα της έκανε καμιά ερώτηση. Μεταξύ των άλλων, ζήτησε πληροφορίες για τήν οικονομική κατάσταση της όρφανής. 'Η Μυρτώ τήν έπληροφόρησε ότι δέν της έμεινε τίποτε εκτός από κάποιο μικρό κεφάλαιο πού άντιπροσώπευε εισόδημα τετρακοσίων φραγκών.

— Ναι, μου τὸ γράφατε αυτό στο γράμμα σας, μα υπέθετα ότι είχατε ίσως και κάποιους άλλους μικρούς πόρους. 'Η Hedwige είχε πολύ ώραία κοσμήματα, διαμάντια πού άντιπροσωπεύανε σοβαρό ποσό.

— Όλα πωληθήκανε στη ασθένεια του πατέρα μου εκτός από έναν όπάλινο σταυρό, από τόν όποιον δέν ήθελε να χωρισθῆ ή μητέρα μου.

— Ναι, είναι ένα οικογενειακό κειμήλιο... 'Όστε λοιπόν, δέν έχετε τίποτε παιδί, μου... Και δέν έχετε κανένα συγγενή από τὸ μέρος του πατρός σας;

— Κανένα, Κυρία. 'Η οικογένεια του πατέρα μου είχε ήδη σβύσει κατά τήν εποχή πού παντρεύτηκε...

'Η κόρησα πέρασε άργά τὸ γαντοφορεμένο λεπτό χέρι της στο μέτωπό της.

— Έν τοιαύτη περιπτώσει, παιδί μου, μου φαίνεται ότι τὸ καθήκον μου είναι καθαρά προδιαγεγραμμένο. Είστε Gisza εκ μητρός—αυτό κανείς από τούς συγγενείς δέ μπορεί να τὸ συζητήσῃ—έχετε λοιπόν δικαίωμα να καταφύγετε στο σπίτι μου...

— Κυρία, δέν ζητώ παρά ένα πράγμα! δέχομαι ή Μυρτώ. Να με βοηθήσετε να εῦρω κάποια σοβαρή θέση, σε μιά οικογένεια έξοφασμένη... Γιατί ή μόνη μου έπιθυμία είναι να κερδίσω τή ζωή μου, και δέν θα δεχόμουνα ποτέ να σας έπιβαρύνω.

Τὰ ξανθά φρύδια της κόρησας ξαρώσανε έλαφρά.

— Κάποια θέση, λέτε; Και τί θέση; Καθηγήτρια, μαντεμουάζελ ντε κομπανί;... Έν πρώτοις, θα σας άπαντήσω ότι είσθε πολύ νέα, και ότι... τέλος, έχετε ένα πρόσωπο... τρόπους, πού θα σας είναι δύσκολο να καθέσετε μιά τέτοια θέση πού είπατε.

'Η Μυρτώ κοκκίνησε και στὰ μάτια της άνεβήκανε δυό δάκρυα. Εΐτανε τόσο άπληλαγμένη από τή γυναικεία μταιοδοξία, ώστε τὸ κομπλιμέντο πού κρυβότανε μέσα στα παραπάνω λόγια της κόρησας της προκαλέσανε άλγεινή έντύπωση, γιατί τήν κάνανε να έγγισῃ με τὸ δάχτυλό της τὸ έμπόδιο πού έγειρότανε και της έκρυβε τὰ όνειρα πού είχε κάνει για τήν προσωπική εργασία της.

— Έν τούτοις, πρέπει να κερδίζω τὰ πρὸς τὸ ζῆν! είπε, πλέκοντας τὰ χέρια της.

— Παιδί μου, αφήστε με να σας πῶ ότι μου φαίνεται αδύνατο να σας άφήσω να αναλάβετε οποιαδήποτε καθήκοντα, τή στιγμή πού είσθε συγγενής μου. Θα με δυσχερέσει πολύ, σας τὸ όμολογῶ, άν, μιά νέα κόρη πού μπορεί να είπῃ έξαδέλφη μου γίνεται, παραδειγματός χαῖρον, ντεμουάζελ ντε κομπανί σε κάποια γνώριμή μου οικογένεια... 'Όχι, τελεσεδίκως, δέν υπάρχει παρά τούτο, πρὸς τὸ παρόν: ότι δέχεσθε τή βοήθειά μου, ώστε να ζήσετε σε κάποιο πανσιόν κυριών, όπου θα είσθε εν άσφαλεία...

— Στην περίπτωση αυτή, δέν θα βρεθῶ στην ίδια θέση μετά δυό, μετά πέντε έτη; είπε ή Μυρτώ. 'Όχι, αυτό είναι αδύνατο, πρέπει να εργασθῶ, δέν μπορώ να τὰ περιμένω όλα από τήν έλεημοσύνη σας!

'Η κόρησα κοίταξε με έκπληξη τὸ φάσιό της πρόσωπο, πού άπάνω του έΐτανε άποτυπωμένη κάποια υπερήφανη άπόφαση.

— 'Ιδού λοιπόν, πού βρισκομαι σε άμηχανία!... Πραγματικῶς δέν βλέπω άρκετά... Τούλάχιστον άν... Μολαταῦτα, μ' αυτό θα τακτοποιηθουν όλα άφώναξε μέναν τόνο θριαμβευτικό, χτυπώντας τὸ μέτωπό της. Μου είπατε ότι έχετε δι' λώματα;

— Μάλιστα, έχω δύο.

— Είστε μουσικός;

— Παίζω βιολί

— 'Ω! λαμπρά! Οί κόρες μου λατρεύουν τή μουσική, και θα διδάξετε μουσική στη Ρενά...

— Μάλιστα, λιγάκι,

— Πολύ λαμπρά!... Γνωρίζετε τή μαγνητική γλώσσα.

— Όπως τὰ γαλλικά. Μιλούσαμε άδιακρίτως και μιά και στην άλλη γλώσσα, ή μαμά μου κ' έγώ. 'Επίσης όμιλώ τὰ έλληνικά και λιγάκι τὰ γερμανικά.

— Τότε λοιπόν, παιδί μου, νομίζω ότι όλα θα διορθωθουν! λέγει ή κόρησα με τόνον ίκανοποιητικό, φέρνοντας τὸ χέρι της Μυρτῶς. 'Ιδού τί σας προτείνω: 'Η φρουλάιν Λοεπίς ή βασιική γκουβερνάντα των παιδιών μου, θα φύγῃ τὸ ερχόμενον έτος. Δέχεσθε να τήν άντικαταστήσετε; 'Επειδὴ ή συμφωνία μας λήγει μετά ένα έτος, και δέν έχω κανένα λόγο να τή διώξω προτού λήξει τὸ συμβόλαιό της, σεΐς θα μείνετε έος τότε μαζί μας, θα δίδετε μαθήματα βιολιού στον μικρό μου Ρενά, θα κάνετε μουσική με τις μεγαλύτερες κόρες μου...

(Άκολουθεί)

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Είς τὰ θύματα της οικονομικής κρίσεως τήν όποιαν διατρέχει ή Γερμανία από τὸ τέλος πού πολέμου, άνήκει χωρίς — άλλο και τὸ βιβλίον. 'Η διεθνής στατιστική έδειξε ότι δσον άφορᾷ τήν έκδοση βιβλίων, ή Γερμανική παραγωγή είναι ή πρώτη εις τὸν κόσμο, αλλά τούτο σημαίνει μονάχα, ότι τυπούνται πολλά βιβλία. 'Αν αγοράζονται και διαδίδονται, αυτό είναι άλλο ζήτημα. 'Η μέση τιμή στην Γερμανία με τήν πτώση του Μάρκου στο 1923 (Inflation) έχασε ότι είχε και άποτελεῖ ένα είδος πνευματικού προλεταριάτου, όπου δ καθένας για σήμερα έχει να φάῃ, αλλά τίς σίδη άν και γι' αύριον. 'Ετσι καθήντησε σήμερα ή προμήθεια βιβλίου δύσκολος έπιχείρησις. 'Εκτός τούτου ύψώθηκε και ή τιμή του βιβλίου, όπως άλλως τε όλων των άλλων ειδών—έν συγκρίσει με τήν προπολεμική κατάσταση σημαντικά, κυρίως έννεκα της ύψώσεως των εργατικών μισθών των τυπογράφων, οι όποιοι μισθοί φυσικά δέν έχουν άφορηή τήν «λαμπαρά» των εργατών, όπως ισχυρίζονται μαρξικοί, αλλά γενικές αιτίες πού σχετίζονται με τήν παγκόσμια οικονομική κρίση ύστερα από τήν αίματοχυσία του 1914-18. Γι' αυτό δέν είναι περιεργο ότι δ πολλός κόσμος της μέσης τάξεως, πού άποτελούς άλλοτε τόν καλύτερο πελάτη των βιβλιοπωλείων, δέν αγοράζει πιά βιβλία. Οι εργατική τάξη, όπως δυστυχώς συμβαίνει εις όλο τόν κόσμο, δέν ενδιαφέρεται και τόσο για τήν πνευματική ζωή. 'Η έπειδή δέν έχει καιρό, ή έπειδή ή κοινωνία δέν φροντίζει άρκετά για τήν μόρφωση του ή από άλλους λόγους, σπανίως αποφασίζει δ εργατής ή ό χωρικός να αγοράσῃ κανένα βιβλίο σοβαρού συγγραφέως ή ποιητού, ως είναι και ή τιμή πιστή εις τὸ βαλάντιό του. Αὐτή είναι ή πικρή αλήθεια και ως λένε οι διάφοροι «κοινωνιολόγοι» ότι θέλουν.

'Ενας άλλος λόγος πού οι Γερμανοί δέν διαβάζουν πιά βιβλία όπως στωός παλιούς καλούς καιρούς, είναι τὸ γεγονός ότι οι σημερινοί άνθρωποι εκτιμούν περισσότερο τήν σωματική ζωή παρά τήν πνευματική. Οι γερμανικές έφημερίδες άφιερώνουν κάθε μέρα ολόκληρες σελίδες στα ζήτήματα του σπόρτ, του οκι, του φουτμπάλ κλπ, ενώ ή έπιφυλλίδα για τήν λογοτεχνία, θέατρο, μουσική έμεινε μικροσκοπική όπως και άλλοτε. Κλλά κ' άγία και τὰ σπόρ, αλλά να μη τὰ παρακινούμε; πρέπει να παραδεχθώμε πάλι, ότι εις ένα ώραίο ποίημα ή διήγημα κρύβονται μεγαλύτερες αξίες παρά στην ίκανότητα να πετάξῃ κανείς ένα πέτσινο τόπι εις ώριμένη διεύθυνσι ή να διέλθῃ σε 2 μέρες με ένα άεροπλάνο τόν 'Ανταντικό.

'Ο κίνδυνος τόν όποιο τρέχει τὸ βιβλίον, έβλεπε στους γερμανούς συγγραφείς και ποιητάς τήν ιδέα να διοργανώσουν τήν ήμέρα του βιβλίου κατά τήν 22 Μαρτίου, ήμέρα του θανάτου του Goethe. 'Εν συννενοήσει μετά των καλύτερων και σοβαρωτέρων έκδοτικών οίκων διοργανώθησαν παντού στην Γερμανία διαλέξεις, εις τὰς οποίας εξυμνείτο ή πνευ-

ματική και ήθική δύναμις ενός καλού βιβλίου, όχι βεβαίως του έλαφρού μυθιστορήματος και των παρομοίων προϊόντων της μεταπολεμικής εποχής. Οι ρήτορες ήσαν ως επί τὸ πλεϊστον οι ίδιοι οι συγγραφείς ή ποιητάι, ή λόγιοι πού διαβάσανε κομμάτια από τὰ έργα γνωστών ποιητών και άνέλυσαν τήν ζωήν και τὰ έργα των. Τὰ καθημερινά φύλλα τονίζανε τήν σημασία του βιβλίου, και εις τὰ σχολεία, τούλάχιστον σε μερικές πόλεις, άφιέρωσαν οι δάσκαλοι μίαν ώραν εις τήν λογοτεχνία και εις τὸ βιβλίον.

Είς τὸ Μόναχον, ένα από τὰ πνευματικά κέντρα της Γερμανίας, είχαν οι διοργανωταί τήν έμπνευση να στήσουν εις μίαν μεγάλην πλατεία, στο Odeonsplatz, μίαν παράγκα, στην όποιαν οι ίδιοι οι ποιητάς πουλούσανε από τὸ πρωτ στις 10 ώς τις 6 τὸ βράδυ βιβλία, δικὰ τους και ξένα. 'Η παράγκα ήτανε όλη τή μέρα πολιορκημένη από κόσμο και κοσμήκη πού υποστήριζε με ένθουσιασμό τήν ιδέα της «ήμέρας του βιβλίου», αγοράζοντας πολλά βιβλία. 'Η στρατιωτική μουσική διπλα έπαίξε κλασσικά και πατριωτικά κομμάτια. 'Η συνεργασία αυτή των δύο Μουσών έΐτανε ένα όμορφο δείγμα ότι στον γερμανικό λαό δέν πέθανε άνομα τὸ πνεύμα, παρ' όλον τόν όλισμό πού επικρατεί σήμερα και στην χώρα των ποιητών και φιλοσόφων.

'Ότι δέν έλειπε και τὸ χιούμορ έδειξε ό γνωστός και δημοφιλής βιβλιοπώλης Steinitzke πού επισκέφθηκε πρό όλίγων έτών και τήν 'Ελλάδα. 'Από τήν μία βιτρίνα του καταστήματός του έβγαλε όλα τὰ βιβλία, τοποθέτησε εις τήν θέση τους δυό μεγάλες γκαμήλες από χαρτόνι, με τήν έπιγραφή άποπάνω. «Οι Γκαμήλες δέν διαβάζουν βιβλία».

Τὸ βράδυ είχαμε τήν εϋχαριστήσι σε μίαν από τις διαλέξεις να ακούσαμε τόν ποιητή J. M. Wehner πού διάβασε από τὸ «'Ελληνικό 'Ημερολόγιό του» τὸ όποιο θα βγῆ τὸ φθινόπωρο. Μετά ένθουσιασμού και άγάπης περιέγραψε δ συγγραφέυς ένώπιον του άκροατηρίου του τήν τέχνη των αρχαίων 'Ελλήνων, τήν φύση της σημερινής 'Ελλάδος, τήν φιλοξενία και φυσική εϋγένεια του 'Ελληνος χωρικού. Μαζί του γιορτάσαμε στο Χαρβάτι τήν 'Ανάσταση του Κυρίου, προσκυνήσαμε στον τάφο του 'Αγαμέμνονα, και άνεθήκαμε άπάνω στην 'Ακροκόρινθο. 'Ο Wehner (Βίνερ) έΐτανε τὸ περασμένο καλοκαίρι λίγες έβδομάδες στην 'Ελλάδα, όπου έμπνεύσθηκε σαν ένας άλλος Χέλντερλιν για καινούργια έργα της τέχνης. 'Ανήκει στους καλύτερους μας συγγραφείς της νωτέρας γενεάς. Τόν εϋχαριστούμε με όλη μας τήν καρδιά, γιατί ή βραδιά έκείνη στην μεγάλη αίθουσα δέν ήτο μόνο ήμέρα του θριάμβου του βιβλίου, αλλά και ήμέρα του θριάμβου του αρχαίου ελληνικού και του νεοελληνικού πνεύματος στη βασιική πρωτεύουσα, στην όποια και σήμερα ζῆ δ θαυμασός για δτι, έλληνικό.

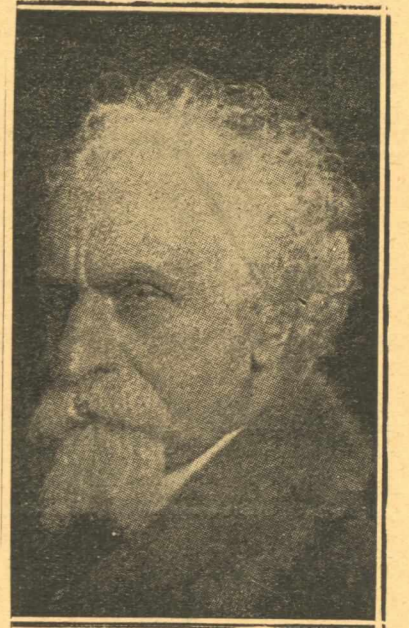
Μόναχο DR. A. STEINMETZ

Τὰ 'Ελληνικά Γράμματα με χαρὰ άγγέλουσν ότι εξορκάσισαν τήν τακτική συνεργασία του διακεκριμένου Γερμανού Νεοελληνιστού Δρ. Σικάϊν-μετα.

ERRICO FERRI

Πλήρης άκμής και δυνάμεως, παρά τὰ έβδομήντα τρία του έτη, ύπέχεισε πολυτίμους ακόμα δια τήν έπιστήμην διηρησεί, δε δ θάνατος άπροόπτως έθεσε τέρμα εις τήν πολυκύμαντον ζωήν του, ακριβώς τήν εποχήν καθ' ήν ή ώρμος σκέψης του εσχημάτιζε τὰς ολοκληρωτικές συνθέσεις μιας διανοίας ήτις αφήνει άνεξίτηλον τέν σφραγίδα της επί μιας δλοκλήρου εποχής.

'Η συμπαθής φυσιογνωμία του διδασκάλου, ή γοητευτική και συναρπαστική φωνή του άρθάστου ρήτορος, ή λαξευτή εκφραστικότητα του ύπερόχου διανοουμένου, ή κρυστάλλινος μεθοδικότης του διακεκριμένου έπιστήμονος άποτελούν πλέον άνάμνησιν, παραμένει όμως ή ζωντανή δημιουργία του έργου του, ενός έργου προορισμένου τὰ άντιστή εις τὸν χρόνον

'Ερρίκος Φέρρι

τήν φθοροποιόν δυνάμιν και να σκορπίξῃ τὰς άπίκτες της μεγαλοφυίας εις τὸ άνώτερον άπέκτον της άνθρωπίνης διανοητικής έκδηλώσεως.

'Εβδομάδες μόνον χωρίζουν τήν εισοδόν του εις τήν 'Ιταλικήν Γερουσίαν, έλαχίστη επιβράβευσις μιας εθνικής δόξης άμέσως μετά τόν έορτασμόν της πεντηκονταετηρίδος της διδασκαλίας του, ήτις άπετέλεσε έπιστημονικόν γεγονός δια τήν ποιητικήν έπιστήμην δλοκλήρου του κόσμου.

'Η ένδοξος σταδιοδρομία άρχεται λίαν ένωρίς' εικοσιπενταετής μόλις δημοσιεύει τὸ περίφημον έργον του «Νέοι όρίζοντες του Ποικίλου Δικαίου» δια τὸ όποιον ίβρύεται ή Θετική 'Εγκληματολογική Σχολή, έπιρρασαμένος από τὸ έργον του Lombroso συμπλη-

ρώνει τὰς ἐλλείψεις του καὶ παρουσιάζει τὸ ὑπέροχον σύστημα τῆς κοινωνικῆς προστασίας τὸ ὁποῖον στηρίζεται εἰς τὰ πορίσματα τῆς ἐρευνῆς τῶν αἰτίων τοῦ ἐγκληματικοῦ φαινομένου.

Ἡ θεραπεία τῆς ἐγκληματικῆς ἀσθενείας παύει οὕσα συμπτωματικῆ, ἀναζητεῖται δὲ διὰ τῆς ἐρευνῆς τῶν αἰτίων ἢ ριζικῆ καταπολέμησις τοῦ ἐγκλήματος, ὅπως δὲ εἰς τὴν ἱατρικὴν ἢ προληπτικῆ προσπάθεια διὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐπιβουλομένη ἐπιφέρει θετικώτερα ἀποτελέσματα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ κοινωνικῆ ὑγιεινῆ συνιστάται ὡς ὁ μᾶλλον πρόσφορος τρόπος κοινωνικῆς προστασίας, ἢ διδασκαλία τῶν ποινικῶν ἀντισταθμισμάτων (sustitutivi penali) ἀποτελεῖ ἐν τῶν μᾶλλον φωτεινῶν σημείων τοῦ μνημειώδους ἔργου.

Ἡ ἀνθρωπολογικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἐρευνα τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἐγκληματίου γνωρισμάτων εὐρίσκει ἐν αὐτῷ ἕνα μᾶλλον πολὺπυκνον παρατηρητήν, τὸ δὲ πορίσμα αὐτῆς ὑπῆρξεν ἢ εἰς πέντε τάξεις διαίρεσις τῶν ἐγκληματιῶν, δεκτὴ γενομένη παρὰ τῆς πλειονότητος τῶν ἐγκληματολόγων.

Ἐκείνο τὸ ὅποιον ὅμως κυρίως ἀποτελεῖ τὸ καύχημα τῆς θετικῆς Σχολῆς, ἥτις εἶναι τὸ δημιουργημα τῆς μακρᾶς τοῦ διδασκάλου ἐπιστημονικῆς ἐνεργητικότητος, ἐκείνο τὸ ὅποιον παραμένει, ἀνεξαρτήτως τῆς μεταβολῆς τῶν ἐφημέρων θεωρητικῶν λύσεων, αἰτινες διαδεχόμενοι ἀλλήλους προσδίδουν τὴν ρυθμικὴν κίνησιν τῆς πρόοδου εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψιν, εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ τῆς θετικῆς μεθόδου τῆς παρατηρήσεως εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐγκλημάτων.

Ὅχι μόνον συλλογιστικῆς ἔχασαν ὄρισμένων θεωρητικῶν δογματικῶν, ὅχι μόνον ψυχρὰ διανοητικὴ ἐργασία εἰς τὸ νεκρὸν περιβάλλον ἐνὸς σπουδαστηρίου, σκοποῦσα τὴν ἀναλυτικὴν ἐπεξεργασίαν ὀρισμένων ἀρχῶν καὶ τὴν νομικὴν ἐμφάνισιν ὀρισμένων συνθέσεων, ἀλλὰ συγχρόνως ἀπ' εὐθείας μελέτη τοῦ ἐγκλήματος διὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἐγκληματίου.

Τοιοῦτοτρόπως διὰ τῆς μεθόδου ταύτης προστίθεται ἕνα νέον κεφάλαιον εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐγκλημάτων, κεφάλαιον ἱκανὸν νὰ προσφέρει τὴν δροσερὰν πνοὴν τῆς ζωῆς, πηγὴν ἐξ ἧς ἀντλείεται τὸ ὕλικόν τῆς ἐπεξεργασίας.

Σκοπὸς τῶν προχείρων αὐτῶν γραμμῶν δὲν εἶναι ἢ ἀνάγκη τὸν μεγαλειώδους ἔργου ἥτις ἔ' ἀπῆται τὴν ἑκταὸν μίαν μόνον γραμμῆν, ἀλλ' ἢ ἀπλῆ ἐπαφὴ, τὴν μεταγχολικὴν αὐτὴν στιγμὴν τῆς ἀπωλείας, πρὸς τὰς κυριώδεις γραμμὰς τῶν ποῦόντων τῆς ὑπερόχου ταύτης διανοήσεως.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ σχετικοῦ μέτρου τῶν ἀξιών καθ' ἣν, ἢ ἀπόλυτος ἐνγνώρισις ἀποτελεῖ τὴν μᾶλλον ἀπροσπέλαστον ἀδυναμίαν, ἢ ἐπιβολὴ τὴν ὅποιαν ἐξίσκει ἐπὶ ὁπαθῶν καὶ ἀντιθέτων ὁ ἀληθινὸς διδάσκαλος, ἀποτελεῖ τὸ μᾶλλον ἀσφαλὲς τεκμήριον τῆς σημασίας τοῦ ἔργου του.

Παρ' ὅλην τὴν πολεμικότητα τῆς χεμικρώδους τοῦ ὁρμῆς, παρ' ὅλην τὴν ἀκαμπτὸν μηχανικότητα πρὸς ὑπεράσπισιν ἀδιάλλακτον τοῦ ἐπιστημονικοῦ του πιστεύου, κατῳρίωνε πάντοτε νὰ παρασύρῃ τὰ πολυποικίλα αὐτοῦ ἀκροατήρια εἰς τὰς θερμότερας ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀκούραστον σκεπτικῆ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ιδεώδους.

Ὅταν εἰς τὸ Σαφρονιστικὸν Συνέδριον τοῦ Λονδίνου τοῦ 1925, ὅπου ἀπετέλεσε τὴν μεγαλύτεραν μεταπολεμικὴν ἐγκληματολογικὴν συγκέντρωσιν Διεθνοῦς σημασίας, πρῶν τῆς

Ἀγγλίας πρωθυπουργὸς ὤμιλος περὶ τῆς Ἑταλικῆς Θετικῆς Σχολῆς ἥτις ἐξωγόνησε τὸ ὕλικόν τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ τοῦ διακεκριμένου αὐτῆς ἐκπροσώπου ὅστις «τιμὰ τὸ Συνέδριον διὰ τῆς παρουσίας του», δλόκληρος ὁ κόσμος τῆς συγκεντρωμένης ἐπιστημονικῆς ἀριστοκρατίας ὄρθιος ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ ἐχειροκρότησε καὶ ἐπαιφίμησε τὸν μέγαν διδάσκαλον, ἢ δὲ εὐλικρινῆς αὐτῆ ἐκδηλώσεως ἀπετέλεσε τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν μιᾶς προσπάθειας ἐμπνευσμένης ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἱερωτέρου ἐθνουσιασμοῦ καὶ θερμικωμένης κατ' ἐξοχίαν ἀπὸ τὸν κ. Τυμψηστόν. Ὅσο καὶ ἂν ἐπικρατῇ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς κατασκευάζει ἀνόητα ρωμάντζα πού συγκινοῦν τὸν μοδιστροκόσμον, τὸς νεαροῦς αἰσθηματίας καὶ τὰς παρθεναγωγίαι, ἐν τούτοις πρέπει νὰ τοῦ ἀποδοθῇ κάποια δικαιοσύνη, ὅταν κριθῇ μὲ ἕνα μέτρο σύμφωνον μὲ τὸ ἀνάστημά του: Ἐνῶ ἄλλοι, ἀσχολούμενοι στὸ ἴδιο εἶδος, γράφουν κατὰ τελεῖως τυχαίον τρόπον, ἔχοντας μονάχα τὴν ἔγνοιαν νὰ σκανδαλίσουν, ὁ κ. Τυμψηστός ἔχει σύστημα, εἶρει ἀπὸ τοῦ θά πίκου καὶ τοῦ θά τελευτήσῃ, πῶς θὰ βάλῃ μέσα στὴν ἀφήγησίν του μιὰ ἐντύπωση, μιὰ εἰκόνα, πῶς θὰ γράψῃ ἕναν διάλογο, εἰραεῖ τέλος πάντων καλὰ τὸ ἀκροατήριό του, καὶ μὲ τί τρόπο θὰ τὸ συγκινήσῃ. Δὲν βέβαια ποτὲ ἔξω. Βέβαια ὅλα αὐτὰ γίνονται μὲ βίαιον τὴν πειρὸ στοιχειώδη, παιδαριώδη πολλὰς φορές, ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ σύσχεση, μὲ καὶ αὐτὸ πρέπει κάπως νὰ ὑπολογισθῇ, ὅταν συγνὰ καὶ αὐτὰ τὰ πτωχὰ δῶρα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφεὺς, λείπουν ἀπὸ γράφοντας πού ἔχουν ἀξιώσεις πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τὸν κ. Τυμψηστόν.

ΗΛΙΑΣ ΓΑΦΟΣ

TA BIBLIA

P. L. ESTÈRE: *Γύρω ἀπὸ τὸν Βαλερῦ, (μεταφρ. Ἑλλης Λαμπριδῆ).* Τὸ νέο αὐτὸ βιβλίον τῆς σειράς «Μαλέτες» εἶναι ἐξ Ἰσου ἐνδιαφέρον μετὰ τὴν προηγουμένη τῆς συλλογῆς. Ἡ μεταφράσις εἶναι καμωμένη μὲ ἐπιμέλεια καὶ ἀκριβεία, μὲ ἡ γλώσσα εἶναι κάπως ἀκατάστατη καὶ συχνὰ βρῖσκει τὴν ἀναγνώστη φραστικὰ σχήματα ἀθαίρετα. Ἡ ἀπόδοση τῶν ἐκφράσεων τοῦ πρωτοτύπου ἐπιδιώκεται μὲ στενὸ πνεῦμα, καὶ αὐτὸ εἶναι ἢ αἰτία τῆς γλωσσικῆς ἀκαταστασίας. Ἐκφράσεις λ. χ. σὺν τοῦτες ἐδῶ: «δλόκληρες διμῆδες λέξεις», «πικρὴ ἀπουσία», «ἀνεπίσημοι ὡς τὴν βταρξή», κλπ.

JULES LAFORGUE: *Θεολογικὴ ἠθικολογία: Ἀμλέτος. (Μεταφράσις Ἑλλης Λαμπριδῆ).* Τὸ 6ο βιβλίον τῆς ἰδιας σειράς, βιβλίον περίεργον, μὲ πρωτότυπη συνθετικὴ τεχνικὴ, ὑποδελτικὸν, μὲ γιομτὸν παρασθησεις, παρακρούσεις, ἀπίθανες εἰκόνας καὶ παραμοιώσεις, ὕστερικὴ ἀνησυχία καὶ ἀμφιβολία περὶ τῶν πάντων. Παρ' ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν δὲν εἶναι δλότελα σύγχρονος, ἡ τάση αὐτῆ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικῆς ἐποχῆς μας, πού ἢ ὕψις, ἢ θετικὴ καὶ ἐκκαθαρισμένη στάση πού πέρνει ὁ ἄνθρωπος μπροστὰ καὶ στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὰ πράγματα, τῆς φλίνονται παιρὶ τρομερὰ περιωρισμένα καὶ χωρὶς ἐνδιαφέρον. Ἐνὰς ἀρρωστικῶς ἐγκεφαλίσμους, συναισθηματικὰ πού φωσφορίζουν γοργὰ καὶ χτυποῦνται μέσα στὸ σύγχρονον νευραθενικό, ἄνθρωπον, προκλῶντας ἕνα εἶδος τρελλῶν μεθῶν σὺν ἀπὸ κάποιο φαιρμακὸν κρασί, τὸ διαπερνῇ, πέρα πέρα, τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς ἀησυχίας καὶ ἀνισορροπίας τῆς σύγχρονης ψυχῆς. Πάντως, δὲν μπόρουμε νὰ νρηθῶμε πῶς εἶναι πολὺ ἀξιοπρόσεχτον, γραμμῆν ἀπὸ συγγραφεὶ μὲ τρομικὴ πνευματικὴ ἔλγρησι καὶ εὐκινῆσι. Τυμψηστοῦ: *Τρελλὸς ἀπὸ ἀγάπη. (ἔκ-*

δοσις Γιανιάρη). Ὅλες οἱ φιλολογίαι τοῦ κόσμου δὲν εἰμποροῦν παρὰ νὰ ἔχουν καὶ τοὺς τεχνίτες πού ἀντιπροσωπεύουν τὸ αἶσθημα τοῦ πλήθους. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἁλλῶν, πού ἀντιπροσωπεύουν τὴ λαϊκὴ ψυχὴ, ὑπάρχει διαφορά. Οἱ πρῶτοι εἶναι κατὰ νόνα μέτροι, μοιάζουσι δὲ καταπληκτικὰ μετὰ τῶν ἄλλων, ἂς ἀνήκουν καὶ σὲ χώρες πού ἀπέχουν πολὺ. Γιατὶ δάση τῆς τέχνης τοὺς εἶναι ἢ ἐλαφρότητα, τὸ χάρμα τοῦ ἐνοτικου καὶ ἢ μπόσικη συνηθισμένη αἰσθηματολογία. Στὴν Ἑλλάδα τὸ εἶδος αὐτὸ ἀντιπροσωπεύεται κατ' ἐξοχίαν ἀπὸ τὸν κ. Τυμψηστόν. Ὅσο καὶ ἂν ἐπικρατῇ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς κατασκευάζει ἀνόητα ρωμάντζα πού συγκινοῦν τὸν μοδιστροκόσμον, τὸς νεαροῦς αἰσθηματίας καὶ τὰς παρθεναγωγίαι, ἐν τούτοις πρέπει νὰ τοῦ ἀποδοθῇ κάποια δικαιοσύνη, ὅταν κριθῇ μὲ ἕνα μέτρο σύμφωνον μὲ τὸ ἀνάστημά του: Ἐνῶ ἄλλοι, ἀσχολούμενοι στὸ ἴδιο εἶδος, γράφουν κατὰ τελεῖως τυχαίον τρόπον, ἔχοντας μονάχα τὴν ἔγνοιαν νὰ σκανδαλίσουν, ὁ κ. Τυμψηστός ἔχει σύστημα, εἶρει ἀπὸ τοῦ θά πίκου καὶ τοῦ θά τελευτήσῃ, πῶς θὰ βάλῃ μέσα στὴν ἀφήγησίν του μιὰ ἐντύπωση, μιὰ εἰκόνα, πῶς θὰ γράψῃ ἕναν διάλογο, εἰραεῖ τέλος πάντων καλὰ τὸ ἀκροατήριό του, καὶ μὲ τί τρόπο θὰ τὸ συγκινήσῃ. Δὲν βέβαια ποτὲ ἔξω. Βέβαια ὅλα αὐτὰ γίνονται μὲ βίαιον τὴν πειρὸ στοιχειώδη, παιδαριώδη πολλὰς φορές, ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ σύσχεση, μὲ καὶ αὐτὸ πρέπει κάπως νὰ ὑπολογισθῇ, ὅταν συγνὰ καὶ αὐτὰ τὰ πτωχὰ δῶρα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφεὺς, λείπουν ἀπὸ γράφοντας πού ἔχουν ἀξιώσεις πολὺ μεγαλύτερες ἀπὸ τὸν κ. Τυμψηστόν.

Μανώλη Ν. Πενυαχίη: *Τὰ ματωμένα δίχτυα, δῶμα σὲ τρεῖς πράξεις.* Ἡ ὑπόθεση αὐτοῦ τοῦ δράματος εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς καθημερινῆς ἐκείνης ἱστορίας πού γίνονται μέσα στὴν ἡμερικὴν κοινωνία: Μιὰ μάνα κατηχάει τὴν κόρη της μὲ τὸν τρόπο θὰ καταφέρῃ νὰ μπλέξῃ στὰ δίχτυα τῆς κάποιοι τμηματάρχῃ πού τὴν ἔχει δακτυλογράφου, καὶ αὐτὸς, ἀφοῦ προχώρησαν τὰ πράγματα ἔως τὸ ἀπροχώρητο, πρᾶγμα πού τὸ εὐχότανε ἡ μητέρα, στὸ τέλος ἀρνείται νὰ πάρῃ τὸ κορίτσι! Ἐπιμεθαίνει ὁ ἀδελφός, τρελλαίνεται ἡ ἐνοχη μητέρα καὶ τέλος σκοτώνεται καὶ ἡ κόρη. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραπάνω, ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι τίποτα τὸ πρωτότυπον: «Οἰκογενειακὸν δράμα», ὅπως εἶναι καὶ ὁ κλασσικὸς τίτλος τῶν ἐφημεριδῶν. Μολοντί τὸ βιβλίον καὶ στὸ σύνολό του εἶναι καλογραμμῆνον, χωρὶς πολλὰς ὑπερβολὰς, τὰ πειρὸ καλὰ μέρη του εἶναι ἐκεῖ πού παρουσιάζει ὁ συγγραφεὺς τύπους πού τοὺς εἰραεῖ καλὰ: τὸν βαρυστοιμῆνον ἀπὸ τὴν ἀναρῆ ὑπηρεσία του ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀσυνείδητον τμηματάρχῃ, τὴν «δεσποινίδα τῶν γραφείων» πού ρυθμίζει μὲ μεγάλῃ μαστοριά τὴν κυκλωτικὴ κίνησίν της ὑπὸ τὰς εἰσηγήσεις τῆς μητέρας της, πού καὶ αὐτῆ ζωγραφίζεται ἀρχετὰ καλὰ, τοὺς τύπους πού μπινοβρίζονται στὰ γραφεία καὶ φύγουν ἀποφύροντες ὑποσχέσεις φεύτικες γιὰ τὴν διακπερασίωσιν τῶν ὑποθέσεων τῶν, τὸν κλητῆρα, τὸν φίλο πού ἐπισκέπτεται τὸν τμηματάρχῃ στὸ γραφεῖο του, κλπ. Μ' ἕναν λόγον, τὸ ἔργο αὐτὸ διαδίδεται μὲ εὐχαρίστηση, γιατί ἢ ἀπλῆ καὶ στρωτὴ οἰκονομία του, τὰ συνειθισμένα συναισθηματικὰ τῶν προσώπων, ἢ παρατήρησις μὲ τὴν ὅποιαν εἶναι γραμμῆνοι οἱ διάλογοι, ἢ δὲν ἔχουσι μεγάλη σημασία γιὰ τὴν τέχνη, εἶναι ὅμως γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους ἀξιόλογα πλεονεκτήματα.

Δελτίον Ἀκαδημαϊκοῦ Ὀμίλου Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Β' 1. Οἱ φοιτῆται, πού ἀποτελοῦν τὸν Ἀκαδημαϊκὸν Ὀμιλον ἕνα σῶμα.

ταῖο φοιτητικὸ ἢ καλύτερα τὸ συμβούλιο τοῦ Ὀμίλου ἐτύπωσε τελευταίως τὴν τὸ πέμπτον στή σειρά του δελτίου τοῦ Ἀ. Ὀμίλου, ἐνῶ τὰ τέσσαρα ἄλλα εἶχαν τυπωθῆ τὸν προπερασμένον χρόνον.

Εἶναι πολὺ παρήγορον γιὰ τὸ πεισιπστήμιό μας, ὅταν βλέπου ἐπίσημες προσπάθειαι ἰδιωτῶν, μὲ κεφάλαια νὰ ναυαγοῦν ἀμέσως στὴν ἀρχή, νὰ ἐπιτυχάνῃ μιὰ φοιτητικὴ προσπάθεια, νὰ μὴν πεθάνει μὲ τὸ πρῶτον γονάτισμα καὶ νὰ ξανασηκωνεταί. Εἰς τὸ πρῶτον φύλλον ὑπάρχει συνεργασία τῶν Καθηγητῶν κ. κ. Ἀμαντοῦ, Κεραμοπούλου, Σιγάλα Ἰδιαιτέρως ὁ κ. Ἀμαντος ἔθεσε πολὺ καλὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀγραμματοσύνης. προπᾶντων εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐργαζομένων φοιτητῶν.

Ἡ ἄλλη συνεργασία τοῦ Δελτίου κάπως ἰσχνή. Ἐκείνο πού δὲν εἶχε διόλου δέσι σ' εἶνα ἐντυπο πού θέλει νὰ λέγεται σοβαρὸν, εἶναι ἢ μελάνη ἐνὸς νέου κριτικοῦ, ὁ ὅποιος ἐπιτίθειται κατὰ τοῦ κ. Τζάρτζανου καὶ τοῦ συνταχτικοῦ του, χωρὶς νὰ λογαριάζῃ ὅτε τὸν προσορισμὸ τοῦ βιβλίου, ὅτε τὴ θέση του μέσα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς σημερινῆς μας γλώσσας, εἶναι χαρακτηριστικὸ τῶν ἀνθρώπων πού δὲν ξέρουν ἀκόμα νὰ μεταχειρισθοῦν τὴ γλώσσα μας (βλ. σελ. 26 στ. 10 κ. ε.) νὰ κτυποῦνται καὶ νὰ βρίζουν ἀνθρώπους σὺν τὸν κ. Πολίτη, γιατί ἔγραψε γιὰ τὸ Τζάρτζανου χωρὶς νὰ εἶναι εἰδικὸς καὶ νὰ μὴν περιμένη τὴν γνώμη τούτου τοῦ εἰδικοῦ !!

Στὸ τέλος δὲ Ἀποφθεγματικὰ καταδικάζει τὸν κ. Τζάρτζανου καὶ ὅσους τὸν ἐκρίναν, γιατί δὲν ἐνωσαν τὴν ἀνάγκη «νὰ ἐπικρατήσει μιὰ κοινὴ γλώσσα ζωτανῆ, πού νὰ μιλεῖται καὶ νὰ γράφεται ἀπ' ὅλους κ.τ.λ.»

Γιὰ ν' ἀποφθεγθῶνται παρόμοια ἄτοπα θὰ ἔπρεπε τὸ Συμβούλιον τοῦ Ὀμίλου νὰ παρακαλέσῃ ἕναν ἀπὸ τοὺς κ. Καθηγητὰς νὰ ἐλέγξει τὴν ὕλην τοῦ Δελτίου (ὁ κ. Ἀμαντος εἶναι πολὺ κατ'ἀλλῃλος). Ἔτσι τὸ Δελτίον θὰ πετύχῃ καλλίτερα καὶ ἀσφαλῆστερα τὸ σκοπὸ του.

- Ἡ 7η Συμφωνικὴ Συναυλία.
- Ὁ κ. Λέων Ἐυστρατίου.
- Αἱ παραστάσεις τῆς «Μανόν».

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐβδόμης προελευταίας συμφωνικῆς συναυλίας, δὲν θὰ παρουσιάζει κανένα πραγματικὸν ἐνδιαφέρον, ἂν δὲν ἀνεγράφετο σ' αὐτὴ ἡ συμφωνία τοῦ Πῶλ Ντυκάς.

Κ' ἐξηγηθῆμεθα ἀμέσως. Ἀκούσαμε γιὰ χιλιοστὴν φορὰ τὸ γνωστὸ καὶ κάπως τετριμμένο πιὰ κοντσέρτο γιὰ βιολί τοῦ Σαιν Σίνς. Ὁ κ. Βολωνίνης, πού μετὰ τὸν Λυκοῦδη, εἶναι ὁ καλύτερος βιολονίστας μας, θὰ κέρδιζε περισσότερο ἐὰν μὴς ἐπαίξει κανένα ἔργο ὀλιγώτερον γνωστὸ καὶ πιὸ ἐμπνευσμένο. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀριτοῦ αὐτοῦ μουσικοῦ πού ἀποκατεῖται ὡς ἀπὸ τὸν Μελωδραμτικὴν Σχολὴν τοῦ ἐλληνικοῦ ὕψους ἐφ'ἀμῆλον καὶ αὐτῆς τῆς Ὀπερα-Κομικῆς. Ἐρᾶμῆλλον ὅμως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμφάνισιν. Ἡ ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένη σκηνοθεσία, ὁ πλοῦτος τῶν κοστούμιων—ἀληθινὸν χάριμα ὀφθαλμῶν. Μὰ τί νὰ πῇ κανεὶς γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν; Ὁ κ. Τριανταφύλλου, στὸν ὅποιο ὀφείλεται ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἀνάγκησι τῆς «Μανόν» παρ' ὅλην τὴν θαυμασιὰ «ντιξίον» του, τὸ πρᾶγμα ἐξαιρετικὸν παίζετο, ἀγωνίζετο νὰ τραγουδῆσῃ. Οἱ περίφημοι ἀριστεροὶ τοῦ Ὀυέρου καὶ τῆς «Ἐκκλησίας» πῆγαν στὰ χαμῆνα. Τόση ἐντύπωση ἔκανε τὸ τραγοῦδι τοῦ κ. Τριανταφύλλου, ὅστε κάποια χαριτωμένη κυρία ὅταν τὴν ρώτησα πῶς τῆς φάνηκε ὁ Ντὲ Γκριέ, μὴ ἀπήνησε ἄτι δὲν ἄκουσε πολλὰ πρᾶγματα, διότι ὁ τενόρος τραγοῦδοῦσε «ὕπὸ ἐχεμύθειαν!»

ἀκατανόητο, ἀδικοαλογῆτο, εἶταν ἢ μετὰ κλησῆ τῶν δύο «Σαμαίων ἀδελφῶν Σόλτες» (ὅπως χωρομυστικὰ τοὺς ἀπεκάλεσε γνωστὴ συνάδελφος). Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ κοντσέρτου τοῦ Μότσαρτ ἀπὸ τοὺς κοινότετους αὐτοῦς πιανίστες, κατ'ὕψην τοῦ μετρίου, ἐνθουσιάζει τὸ νοήμον μουσικὸν κοινόν, πού χάρις στὴν ἀγίατρευτὴν ξενομαλία του, δὲν κατορθώνει σχεδὸν ποτὲ νὰ ἐξωφύσῃ τοὺς πραγματικοὺς καλλιτέχνες ἀπὸ τοὺς καμπούρους.

Ἡ συμφωνία τοῦ Πῶλ Ντυκάς ὑπῆρξε μιὰ δασὺς μέσα στὸ τόσο κακὰ συνθεμένον πρόγραμμα. Ἡ ὀρχήστρα, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μοναδικοῦ μας μαιέστρου κ. Μητροπούλου τὴν ἀπέδωσε μὲ τρόπο ὅπως ἐξαιρετικόν. Μολοντί τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἐνὸς τὰ παλαιότερα τοῦ συνθέτου (τὸ ἔγραψε, ἀν δὲν κἀνομε λάθος, στὰ 1896) παρουσιάζει ἐν τούτοις τέτοια σοφὴ ἀρχιτεκτονικὴ, τόση ζωὴ, χροῖμα καὶ ρυθμὸν, ὅστε ν' ἀκούεται πάντα εὐχάριστα. Εἶταν σφίλμα ἢ συμφωνία αὐτῆ νὰ μὴ παιχθῆ στὴν ἀρχή, ὅταν μάλιστα παρόμοια ἔργα ἀκούονται γιὰ πρώτη φορὰ.

Ὁ κ. Λέων Ἐυστρατίου, πού τόσο τιμᾷ τὴν ἐλληνικὴν τέχνην στὴν Εὐρώπῃ καὶ πρὸ πάντων στὸ Παρίσι, ἔδωσε στὸ «Κεντρικόν» ἕνα μοναδικὸν κοντσέρτο γιὰ κάποιο φιλανθρωπικὸ σκοπόν.

Τὸ φιλόδοξον κοινόν πού ἐπιζῆται τόσο εὐκολα γιὰ τοὺς ξένους καλλιτέχνες, ἔστω καὶ ὅταν αὐτοὶ εἶναι μετρίστητες, ὅπως «οἱ Σαμαῖοι ἀδελφοὶ» ἔλαμψε μὲ τὴν ἀπουσία του. Ἀντὶ νὰ τρέξῃ ν' ἀκούσῃ τὸν Ἐυστρατίου—ἔταν ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐπιφανεῖς μας καλλιτέχνες—προτίμησε νὰ τὸν ἀγνοήσῃ. Τί νὰ γίνῃ! Ἄν ἤξερε πῶς στὴν Ἑλλάδα βασιλεύει τόσο πολὺ ἡ συχαιμένη αὐτῆ ξενομαλία, θάχε φροντίσῃ ὁ κ. Ἐυστρατίου ν' ἀλλάξῃ ἴσως τ' ὄνομά του καὶ νὰ παρουσιασθῆ μὲ γαλλικὸν ψευδώνυμον.

Ὅπως καὶ νάχῃ τὸ πρᾶγμα, ὅσοι εὐτύχησαν νὰ τὸν ἀκούσῃ δὲν θὰ λησμονήσῃ εὐκολα τὸ τόσο εὐγενικό, ἀπλό, χωρὶς ὕστερικους ρωμαντισμοὺς, παίξιμό του. Ἡ δευτέρη συνᾶτι τοῦ Σοπὲν δὲν θὰ μποροῦσε νὰ θρῆ καλύτερον ἐρμηνευτή. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς Φούγκας τοῦ Μπαχ ἀπεδοθῆκε μὲ ἀξιόλογη ἀκριβολογία. Μὰ καὶ στὰ ἔργα τῆς σύγχρονης μουσικῆς, ὅπως στὴν περίφημη καὶ τόσο ὠραία «Ναβάρρα» τοῦ Ἀλμπανί, ὁ κ. Ἐυστρατίου εἰδείξε ὅλα τὰ ζήλευτὰ του προσόντα ὡς καλλιτέχνη ὀρίμου πλέον πού ἔχει βρῆ τὸν δρόμον του καὶ πού γνωρίζει πῶς βαδίζει!

Ἀποροῦμε πῶς ὁ κ. Μητροπούλος δὲν σκέφθηκε νὰ ζητήσῃ τὴν σύμπραξιν τοῦ κ. Ἐυστρατίου σὲ μιὰ συμφωνικὴ συναυλία. Κι' αὐτὸ—ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀκατανόητα (γιὰ νὰ μὴ μεταχειριστοῦμε βαρύτερη ἐκφρασιν) πού συμβαίνουν στὸ ἐπίσημον ὕψος.

Κ' ἐρχόμεθα τώρα στὴν παράστασιν τῆς «Μανόν». Τὸ δαντελωτὸν, αἰθέριο καὶ πασιγνωστο αὐτὸ μελόδραμα, πού ἀπὸ τὴν ἐποχὴν πού πρωτοπαίχτηκε, στίς 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1884, ἐξέκολοῦσε ἀκόμα νὰ «κάνη πεινές» παντοῦ ὅπου δίδεται, παρουσιάζει ἀπὸ τὴν Μελωδραμτικὴν Σχολὴν τοῦ ἐλληνικοῦ ὕψους ἐφ'ἀμῆλον καὶ αὐτῆς τῆς Ὀπερα-Κομικῆς. Ἐρᾶμῆλλον ὅμως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμφάνισιν. Ἡ ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένη σκηνοθεσία, ὁ πλοῦτος τῶν κοστούμιων—ἀληθινὸν χάριμα ὀφθαλμῶν. Μὰ τί νὰ πῇ κανεὶς γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν; Ὁ κ. Τριανταφύλλου, στὸν ὅποιο ὀφείλεται ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἀνάγκησι τῆς «Μανόν» παρ' ὅλην τὴν θαυμασιὰ «ντιξίον» του, τὸ πρᾶγμα ἐξαιρετικὸν παίζετο, ἀγωνίζετο νὰ τραγουδῆσῃ. Οἱ περίφημοι ἀριστεροὶ τοῦ Ὀυέρου καὶ τῆς «Ἐκκλησίας» πῆγαν στὰ χαμῆνα. Τόση ἐντύπωση ἔκανε τὸ τραγοῦδι τοῦ κ. Τριανταφύλλου, ὅστε κάποια χαριτωμένη κυρία ὅταν τὴν ρώτησα πῶς τῆς φάνηκε ὁ Ντὲ Γκριέ, μὴ ἀπήνησε ἄτι δὲν ἄκουσε πολλὰ πρᾶγματα, διότι ὁ τενόρος τραγοῦδοῦσε «ὕπὸ ἐχεμύθειαν!»

Μὰ τί νὰ πῇ κανεὶς γιὰ τὴν ὀρχήστρα; Τί νὰ γράψῃ κανεὶς γιὰ τὸν «ξύλινο» αὐτὸν μαιέτρον, πού διηύθυνε μὲ δυνάμει γεωμανικῆ ἀκαμψίας, χωρὶς καμμιὰ πνοή, χωρὶς χροῖμα, χωρὶς ἐκφρασιν.

Ἀκούσαμε πολλὰς φορές τὴν «Μανόν». Καὶ ἔξω κι' ἐδῶ. Μὰ ποτὲ ἢ μουσικῆ τῆς δὲν μὴς φάνηκε τόσο ἀγνώριστη, τόσο ἀχρωμάτιστη, ὅσο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φόν Ζαντέττη. Ἡ λεπτὴ ἐπεξεργασία τῶν ὀραίων θεμάτων, τὰ περίφημα μελωδικὰ εὐρήματα, ἢ ἀνάπτυξις τῆς «κρυσιῶν» αὐτῆς, πού εἶναι τόσο κλασσικὴ καὶ τόσο μοντέρνα μὲζῶ, ὅλα χάθηκαν σὺν τὴν μαγευτικῆν ἀπὸ τὴν μπαγκέτα τοῦ ξυλένιου μαιέστρου.

Ἀφοῦ ὁ κ. Μητροπούλος δὲν θέλησε καθὼς εἶπαμε, γιὰ λόγους πού προτιμήσῃ ν' ἀγνοήσῃ, δὲν διεύθυνε τὴν ὀρχήστρα, ὁ κ. Τριανταφύλλου θὰ μποροῦσε ν' ἀναθέσῃ ἀξιόλογα τὴν διεύθυνσιν τῆς στὸν διακεκριμένον Ἑλληνα μαιέτρον κ. Στέφανον Βαλτεσιώτην, πού, καθὼς εἶμας

Ο «Θεός» που πείχθηκε από την επαγγελματική Σχολή Θεάτρου, είναι το μόνο θεατρικό γεγονός της προποκαλαϊκής εβδομάδας. Η παράστασή αυτή ήταν μια καλή προσπάθεια. Δεν συμφωνούμε καθόλου με εκείνους, που κρίνουν, ότι τέτοια έργα πέφτουν βαριά για τους ώμους μαθητών. Στα γυμνάσια διδάσκει ο Πλάτων κ' οι δημηγορίες του Θουκυδίδη. Μια Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου που οι μαθητές της είναι ως επί το πλείστον τελειόφοιτοι γυμνασίου ή φροντηαί, λογικό είναι να διδάσκη τη δραματική τέχνη, όχι με έργα θηρογενή, αλλά με άριστου γνήσια αιώνα.

Γεγονός είναι, ότι οι μαθηταί προσπαθήσαν ευσυνείδητα και μ' επιμέλεια ν' αποδώσουν τους ρόλους των. Ήτο προφανές, ότι είχαν προσεκτικά διδαχθῆ, και συνηθάνοντο τη σημασία του έργου, που έπαιζαν. Η παράστασις χωρίς καμιά διακοπή, βάσταξε τέσσερες ώρες κατά συνέχεια. Έπαύθη το έργο δλόκληρο. Και πράγματι, από τα δράματα του Σαίξπηρ, ο «Θεός» είναι ίσως το μόνο που μπορεί και σήμερα να παχθῆ χωρίς άκρωτηριασμούς. Η δράσις ή έννοια, άκνω-ώνει αδιάκοπα το ενδιαφέρον, κ' ή τραγωδία αυτή δέν κουράζει.

Ευχάριστον εἶναι ἄλλο, ὅτι δὲν ἐδόθη ἰδιαι-τέρα φροντίς γιὰ τὴν κατασκευὴ πολυτε-λῶν σκηνογραφικῶν. Ἐχομε τὴν ἰδέα, ὅτι μιά Σχολὴ Θεάτρου, πού ἐκτελεῖ σοδάρᾳ τὸ ἔργο τῆς, ὀφείλει νὰ διδάσκη τοὺς μαθητάς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξία τῶν ἔργων, καὶ νὰ ἐνδι-αφέρεται γιὰ μιά παράστασι τῶν ἐπιμελημέ-νῃ. Ἄλλ' ἢ ἐπιμέλεια αὐτὴ πρέπει ν' ἀπο-βλέπη στὴν ἀπόδοσιν τῶν ρόλων, καὶ ὄχι στὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα. Κι' ὁμολογοῦμε, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς μᾶς ἱκανοποίησε περισσότερο ὁ «Θεός», μὲ τὰ ἀπλά σκη-νικά του, παρὰ οἱ περσῶδες κ'ι προπέρωνες ἐπιδείξεις τῆς Σχολῆς, ὅπου ἡ σκηνοθεσία ἐκυριαρχοῦσε. Καλὸ εἶναι, βέβαια, νὰ παίζουσι οἱ νέοι ἠθοποιοὶ μέσα σ' ἕνα πλαίσιο καλλιτε-χνικό. Ἀλλὰ λογικὸ εἶναι νὰ μὴν τὸ παρα-κάνουμε, ὥστε νὰ κυριαρχῆ τῆς εἰκόνας ἡ κορνίζα, τῆς ἠθοποιίας ἢ σκηνοθεσίας. Ἡ Σχολὴ, πρέπει νὰ παραμένῃ σχολὴ. Μ' ἄλλα λόγια, αἱ ἐπιδείξεις τῆς πρέπει νὰ πρέχουν στοὺς μαθητάς εὐκαιρία γιὰ νὰ προυνιάζουσι τὴν καλλιτεχνικὴν γύμνασὴν τους, κ' ὄχι στοὺς καθηγητάς ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐπιδεικνύουσι τὴ γνῶσιν τους.

Στὸν «Θεός», οἱ μαθηταὶ ἐκυριαρχοῦσαν τοῦ πλαισίου. Κι' αὐτὸ ἦταν οὐσιώδες. Δὲν ἔξομε, ἂν ἡ Σχολὴ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ γνω-στὰ τελένια, γιὰ τὸ τελένιο δὲν κρίνεται εὐκολα. Τὸ μόνο πού μπορούμε νὰ ποῦμε, εἶναι ὅτι παρουσιάσει πλούσιες ὑποσχέσεις γιὰ τὸ μέλλον. Ο' κ. Κατσέλης, ὁ ὁποῖος ἐκρά-τησε τὸν ρόλον τοῦ Ἰάγου, εἶναι μιά ὄραία ἐλπίς. Τὸ δυσκολότερον πρόσωπον τοῦ ση-μαιοφόρου τοῦ Μαύρου στρατηγού, τὸ δευδῶθει με πολλὴν δύναμιν καὶ τὸ ἐξωγογγήσι με στοχασιόν. Τοῦ λείπει ἀκόμη ἡ διαίεσις εἰς τὴν ἀθροῦσιν, ἀλλ' εἶχε στιγμὴς ἰσχυροῦ ὑποκριτοῦ. Ἐπιτρέπεται ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἰδίως εἰς τὴν τρίτην πράξιν, νὰ κρηθῆ ὄχι ὡς

μαθητής, ἀλλ' ὡς ἠθοποιός. Ἡ ἀπόδοσις του ἔπρεπε νὰ ποικίλλεται βεβαίως περισσότερο, καὶ αἱ μεταπτώσεις ἀπὸ τὴν ἡρεμὸν αὐτοπε-ποίησιν τοῦ Ἰάγου, εἰς τὴν ἐμπαθῆ ἐκδήλω-σιν τῆς κακίας του — μεταπτώσεις τοισθεῖσαι ἄλλωστε καλὰ καὶ στοχασιτικά, — ἔπρεπε νὰ μὴν εἶναι πάντα ἐξωτερικῶς ὁμοῖοι. Ὑ-πάρχει ποικιλία εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἰάγου καὶ εἰς τὴν διαθέσιν τῆς ἐκάστοτε στιγμῆς. Καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐπιβάλλεται ν' ἀποδίδῃ αὐτὴν. Νο-μίζω, ὅτι ἡ διδασκαλία ὄφρισε νὰ δυσκολύνῃ τὸν μαθητὴν εἰς τοῦτο. Ὅποσδήποτε εἶναι εὐχάριστον, ὅτι ὁ Ἰάγος γενικά, ἀποδόθηκε μὲ σοδάρῃ μελέτη καὶ γνώσιν τοῦ χαρακτι-ρος του.

Εὐχάριστη λυρικὴ νότα ἦταν καὶ ἡ Δυσσαι-μόνα. Τὸ παίξιμο τῆς δεσποινίδος Βασιλείου εὐγενικὸ καὶ ἡρεμο. Περισσότερον ὁμοῦς μα-θητικὸν ἀφ' ὅσον ἔπρεπε. Καταφανῶς σκα-θωμένο εἰς τὰς ὑποδείξεις τοῦ καθηγητοῦ. Ἡ δεσποινὶς Βασιλείου ἔχει ὄρασιότατην φωνήν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ φωνὴ αὐτὴ δὲν ἀκούεται μετὰ τὴν πέμπτην σειρὰν τῆς πλατείας! Ἐ-τραγοῦδισε τὸ τραγοῦδι τῆς ἰτιάς μὲ ἐξαιρετι-κὴν γλυκύτητα, ἐξαγαγκάσσα καὶ τοὺς πλέον ἀγροίκους ἀκροατάς νὰ σιωπήσουσι πρὸς στιγ-μὴν καὶ νὰ τὴν προσέξουσι. Ἦταν ἀσφαλῶς ἡ καλύτερα Δυσσαιμόνα τῆς τελευταίας δεκα-ετίας τοῦ ἀθηναϊκοῦ θεάτρου. Ἀλλὰ τὸ παί-ξιμό τῆς ἀνίγκη ν' ἀποκτήσῃ περισσότερο ἀνελευθερίαν καὶ νὰ πλουτισθῆ μὲ φαντασίαν.

Ζωηρότερα τῆς καὶ περισσότερο κἀτοχος τῆς σκηνῆς ἡ δεσποινὶς Μαρσέλλου, ὡς Αἰ-μηλία. Αὐτὴ ἔχον καὶ ἀθροῦσιν καὶ ἰσχυρὰν φωνήν. Ἐπαίξεν ἀσφαλῶς μὲ κίρι καὶ μὲ δρεξιν. Εἰς τὴν τελευταίαν πράξιν ἀπεδείχθη ἀξιόλογος ἠθοποιός. Ο' κ. Κουτελιανός, ὡς Ὁθέλλος, ἐσήκωσεν ὁμοῦς θάρρος διακνέλο-γον πρὸς τοὺς στενοὺς ἄλλωστε ὤμους του. Δὲν ἀρνούμεθα προσπάθειαν καὶ εὐσυνείδησιν. Ἄλλ' ἐγαργάρισε τὴς ζωηρῆς «τιράνας» του χωρὶς πολλὴν σκέψιν. Εἶναι ζήτημα ἂν καὶ ἔνδε μόνον ἀκροατῆς ἐκτάλλει τοὺς φθόγ-γους ἐξηρεῦετο. Δὲν διδάσκειται ἀθροῦσις εἰς τὴν Επαγγελματικὴν Σχολὴν Θεάτρου; Εἰς τὰ ἡρεμὰ λόγια του, ὁ νέος αὐτός ἦτον ἐν τοῦτοις ἀρκετὰ καλός. Δὲν τοῦ ἔλειπεν ἡ συγκίνησις. Ἦταν ἕνας καλὸς δυστυχισμένος Ὁθέλλος, ἀλλ' ἕνας ἀρεπῆς ζηλιάρης, κ' ἕνας ἀρεπέστερος στρατηγός. Εἶναι πιθανῶς ἐπιμελής μαθητής, ἀλλ' ἔχει ἀνίγκην πολ-λῆς ἀκόμη διδασκαλίας.

Καὶ μιά τελευταία παρατήρησις: αἱ πολυ-πληθεῖς σκηναὶ ἐπαχθῆσαν κατὰ τρόπον οἰ-κτρον. Ἡ Σχολὴ δὲν ἔχει ἐν τοῦτοις «κομ-μίστροις». Διαθέτει μαθητάς. Ἀποσιδιάει λοι-πὸν ὁ καθηγητῆς κατὰ τὰς σκηνάς αὐτάς τοῦ «συνόλου», ἡ κομῆται; Ἡ μὴ τυχόν τοῦ λεί-πει πνιτελῶς ἢ φαντασία, ὥστε νὰ μὴ δύ-νεται νὰ γρουπῆρῃ στοιχειωδῶς καλὰ τοὺς μαθητάς του, καὶ τοὺς ἐμφανίζει εἰς ἔξοχον;

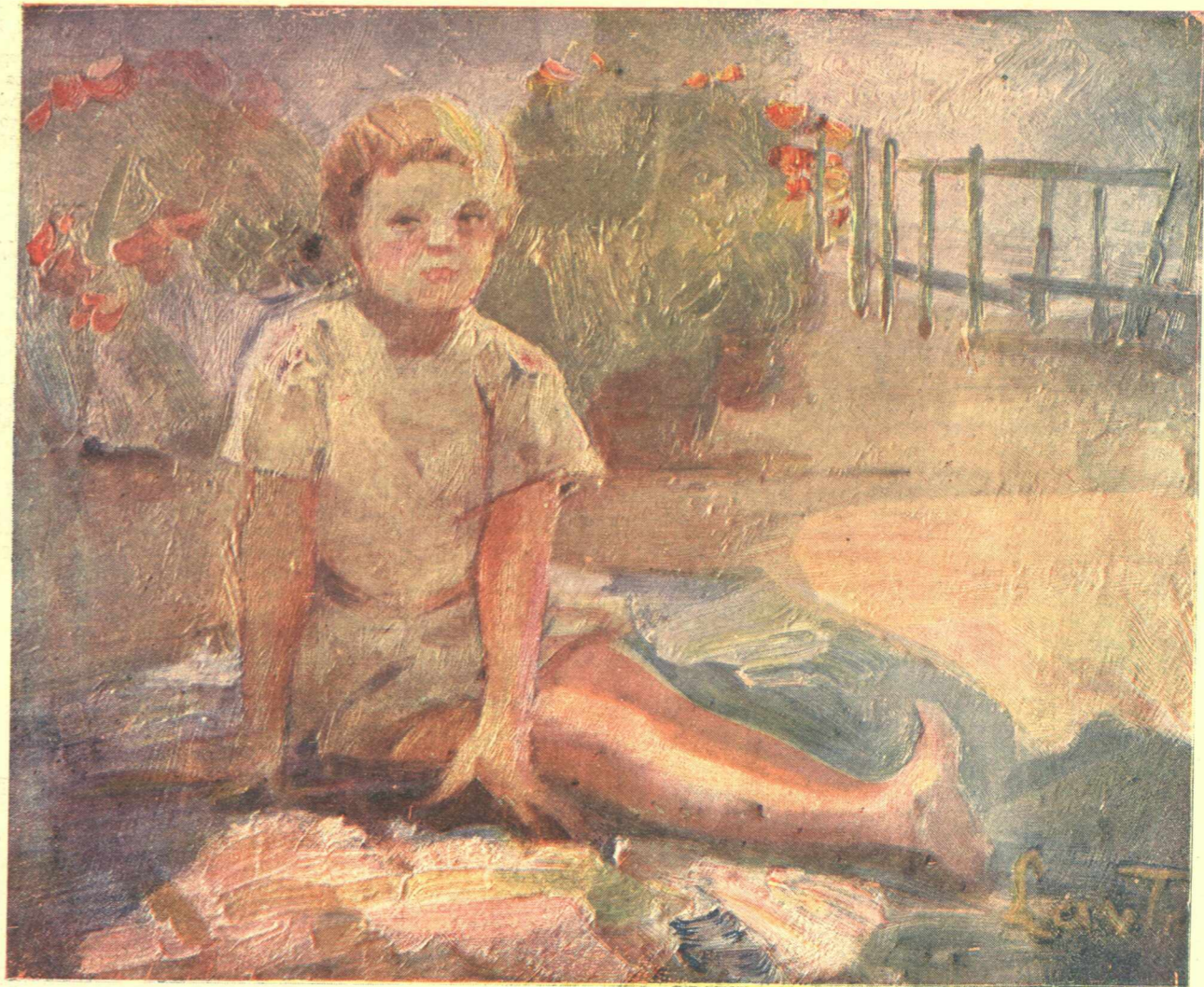
ΚΡΙΤΙΚΟΝ
Γ. Γ. Ο' κ. Σπύρος Μελλῆς ἐπιτίθεται κατὰ τῶν κριτικῶν, πού δὲν εὐρήσαν μεγαλοῦργη-μα τὸ ἐξικμβλωματικὸ «Ντιμποῦκ», πού ἐξί-λεξε διὰ πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ θεάτρου του. Καὶ εὐρίσκει εἰς ὅλους «μικροπᾶθῃ προ-σωπικὰ καὶ συμπερονόδια» Μόνον αὐτός εἶναι — ὡς γνωστότατον — ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τοιαύτας ἀμαρτίας. Ἀντὶ ὁμοῦς νὰ μᾶς προβᾶλλῃ ὡς σκιάχτρο τὸ ὄνομα τοῦ Σταν-σλάουκι, ἡ οἰουδήποτε ἄλλου εὐρωπαικοῦ θεα-τρικοῦ παράγοντος, τὸν πρκακλοῦμεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δικαιολογῆ ὁ ἴδιος, καὶ τὴν ἰδίαν του κρίσιν τὴν ἐκλογὴν ἔργων ὡς ὁ «Ντιμποῦκ», καὶ νὰ μᾶς ἀναλῆ τὴν ποιητικὴν τους ἀξίαν, εἰς τὴν ὁποίαν υποτίθεται ὅτι πιστεύει καὶ ἀ-

Ἐκθεσις Ν. Σαντοριναίου, (Ζίππιον).
Ο' κ. Ν. Σαντοριναῖος εἶναι ἕνας σεμνός, ἐρ-γατικὸς καὶ αἰσθαντικὸς καλλιτέχνης. Ἀπο-τραδηγμένος ἀπὸ τὸ θόρυβο, μακρὰ ἀπὸ τὴς διαμάχης, συγκεντρωμένος στὸν ἑαυτὸ του καὶ προσηλωμένος βεβαίᾳ στὴν τέχνην, κοιτάζει, προσπαθεῖ νὰ ἐκφρασθῆ. Ἡ τέχνην του δὲν ἔ-χει ἐξαιρετικὴν τεχνικὴν σημασία, μπορεῖ μά-λιστα νὰ εἶναι ἀδύνατη καὶ κάπως καθυστε-ρημένη, κλειδωμένη μέσα σὲ στενὰς ἀντιλή-ψεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν, μὰ ἔχει τὸ ἀντιστάθμισμα τῆς συγκινήσεως, πού ὑπάρχει σὲ κάποια ἔργα του, τὰ ὁποῖα ἔτσι πέρνονε σημασία μέσα στὴν ἀψυχὴ ὑπερπαραγωγὴ πού μᾶς πλημμυρίζει. Ἀπὸ τὴν σειρὰ πού ἐκθέτει: ἔξωφρίζουσι κυρίως τὴ μεγάλη σύνθεσις μὲ τὸν τίτλο «Καθημερινή». Αὐτὸ τὸ ταμπλό εἶναι ἀξιοσημείωτο καὶ στὴ σύλληψιν, καὶ στὴ σύνθεσιν καὶ στὸ χρῶμα. Στὸ χρῶμα προπᾶντων εἶναι ἕνα πολὺ γερὸ βῆμα τοῦ καλλιτέχνου νὰ ἀπομκρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἔλ-λειψιν χρώματος πού πρκατηρεῖται σὲ ἄλλα ἔργα του, ἔχει δὲ μεγάλη σημασία. γικτι εἶναι τὸ τελευταῖο του, ἐκτελεσμένο λίγον καιρὸ πρὸ τῆς ἐκθέσεώς του. Μὰ καὶ αἰσθημα βελύτερο ἔχει: οἱ φιγοῦρες πού γέροννε τόσο ἐκφραστικὰ, φορτωμένες μὲ βρετιὸς σίκκουσι, ὑποταγμένες στὴ μοῖτρα τους, μὰ περισσότερο ἀκόμη ἡ φτωχὴ γυνίκα πού δέ-χεται τὸν ὄβολο τοῦ ἐργάτη, τριγυρισμένη ἀπὸ παιδιὰ πρκαμρφωμένα ἀπὸ τὴν πείνα, εἶναι βγαλμένα ἀπὸ φυγὴ πού πόνεσε ἀλη-θινά. Ἄλλα ἔργα ἀξιοπρόσεχτα εἶναι καὶ «Προσφυγόπουλα», «ἡ οἰκογένεια τοῦ χω-ριότη», «Τὸ παιδάκι» πού δημοσιεύουμε, κλπ. Ἐλπίζουμε πὺς ὁ εὐαίσθητος αὐτός τεχνίτης, πού χαράζει ἀθόρυβη τὸ δρόμο του, νὰ μᾶς δώσῃ στὸ μέλλον καὶ ἀκόμη πιὸ ἀριτεώτερο.

Ἐκθεσις Κ. Γκέσκου, (Αἰθουσι Κεντρι-κοῦ). Ο' κ. Κ. Γκέσκος, ζωγράφος σπουδάζας ἐν Γερμανίᾳ, ἐκθέτει κάμποσα ἔργα του, το-πειὰ, γυμνά, νατὸρ μωρτ, συνθέσεις ἱστορικές καὶ ἀντίγραφα βυζαντινῶν τοιχογραφικῶν. Παρ' ὅτι ὅλα μικροῦρον τεχνίτη μὲ πειρα, μολα-ταῦτα δὲν μᾶς φαίνονται ὅτι ἔχουν ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον στὸν πρκαμρτικὰ ζωηρότατο καλ-λιτεχνικὸ ὄργανο πού ἔχομεν στὸν τόπο μας τὸν τελευταῖο καιρὸ. Γιατὶ ὁ κ. Γκέσκος εἶ-ναι ἕνας ἀντιπρόσωπος σχολῆς πού διακρίνε-ται γιὰ τὴν ἐπιμελημένη ἐκτέλεσιν, γιὰ τὴν ἀπόδοσιν ὄρισμένων ἐφφῆ, μὰ καὶ γιὰ τὴν ἔλ-λειψιν ψυχῆς καὶ ὑποδλητικότητος. Τὰ τοπειὰ του δὲν συγκινοῦν οὔτε μὲ τὴ σύνθεσὴ τους οὔτε μὲ τὸ χρῶμα, πού εἶναι πκρά πολὺ ψυ-χρὸ καὶ ἄτονο. Ἐπίσης τὰ γυμνά εἶναι ἀνι-παθητικά καὶ ἀσκαπ' τὸ γυμνὸ ἐπαψε πιά νὰ ἱκανοποιῆ ὅταν γίνετα ὑπὸ τύπον «σπου-δῆς», πρέπει νὰ γίνετα ἀφορμὴ γιὰ συνθετι-

τὸς. Εἴμεθα δυστυχῶς ἐπαχθῆται τῆς Εὐρώ-πης, καὶ θέλομε νὰ μᾶς ἐξηγοῦνται τέτοια με-γαλοῦργήματα σὲ τὸν «Ντιμποῦκ», γιὰ νὰ μὴν ἀλλοκάζωμεν ὡς κῆρυβλα. Μᾶχρις ὅτου ἔλ-θουν ὅλες οἱ πονητές αὐτῆς ἀναλύσεις εἰς φῶς, θὰ ἐξκαλοῦσθῃμε νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὰ ἀλ-λαδᾶζουσα κῆρυβλα δὲν εἶματες ἔμεις.

Τὸ κορίτσι. Ἔργο Ν. Σαντοριναίου

Τὸ ἔργο τοῦ ζωγράφου Μαλέα

Ἡ καὶ χρωματικὴ δημιουργία γιὰ νὰ ἔχη ζω-γραφικὸν ἐνδιαφέρον. Οἱ ἱστορικές συνθέσεις εἶναι πολὺ κακές, ἐντελῶς μελοδραματικές, μὲ παντελῆ ἑλληειψὴ γνησίας συγκινήσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀντίγραφα ἀπὸ τὴς βυζαντι-νῆς τοιχογραφίας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Πρωτά-του «Ἄγιον Ὅρος», εἶναι κ' αὐτῆς ὄχι κα-λές: Ὁ ζωγράφος ἔχει παρεξηγήσει τὸ τε-χνικὸν νόημα, τὴν αἰσθητικὴν θέσιν τῶν πρω-τοτύπων, τὰ ὁποῖα, ὅσον καὶ ἂν ἔχουν στοι-χεῖα νατουραλιστικά, στὸ σύνολό τους διατη-ροῦν τὸν ἀπλὸν διακοσμητικὸν χαρακτιῆρα τῆς μεσαιωνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωγραφικῆς, ἐνφ ἔνφ ὁ κ. Γκέσκος, ἐργαζόμενος μὲ ἀρχές βασικὰ διαφορετικές, δὲν ἦτο σὲ θέσιν νὰ δια-κρίνῃ ἀκριβῶς σὲ ποιῆς ἀρετῆς ἔγκειται ἡ ἢ σπουδαιότης τῶν τοιχογραφικῶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἀντίγραφα του ἔχουν τὸν χαρακτιῆρα τῆς ἀκαδημαϊκῆς σχολῆς. Οἱ τοιχογραφίες τοῦ Πρωτάτου ἔξωφρίζουσι ἀνάμεσα σὲ ὅλες τὴς βυζαντινῆς τοιχογραφίας γιὰ τὴν ἀπλὴν φόρμα τους, γιὰ τὰ κίρις ἐντελῶς χρωμάτινα χρώ-ματά τους, γιὰ τὴν μνημειακὴν τους εὐρύτητα. Αὐτὰ δὲν φαίνονται καθόλου σ' ἀντίγραφα τοῦ κ. Γκέσκου, ὁ ὁποῖος τραβήχθηκε μόνον ἀπὸ τὴ φυσικότητα καὶ ἐνέργεια τῶν τύπων πού ἔδωσε ὁ Πανσέληνος (;) εἰς τοὺς ἀσκη-τάς καὶ πολεμιστάς του.

NEMO

Ζωγραφίζοντας στὴν Αἴγυπτο δραματίζειται πάνω σὲ λίθους τῆς ἐρήμου μυθικές μορφές καὶ βλέπει τὰ δέντρα ὁμοια μὲ κορμὰ πού προσεῦχονται πρὸς τὸν οὐρανὸ, σὲ μιά σειρὰ ὑψωμένων βράχων βλέπει νὰ κατεβαίνῃ μιά νίκη Σαμοθράκης. Οἱ δραματισμοὶ αὐτοὶ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ

ποῦμε πὺς ἐζημίωσαν τὴν ἀνάγκη πού εἶχε ὁ Μαλέας νὰ συγκεντρωθῆ ἐπάνω σὲ καθαρὰ πλαστικὴ ἀναζήτησιν, ὅπως συμβαίνει στὰ τε-λευταία του ἔργα πού στέκουν γιὰ τὸ ζωγρά-φο μὰ ἀνακοῦφισιν ἀπέναντι στίς περασμένες ἀδυναμίες του.

Τὸ ἔργο του ἐκφράζει τὸν ἄνθρωπο τοῦ ἀγῶνα καὶ τῆς ἀποτυχίας, πού χωρὶς ν' ἀ-πελπίζεται θεωρεῖ χρέος του αὐτὸν τὸν ἀγῶ-να ὡς τὴ στιγμὴ πού βρίσκει μιά τεχνικήν.

Γιατὶ χωρὶς τὴν τεχνικὴν αὐτὴν, ἡ ἀγωνία πού πλημμυρίζει τὸν καλλιτέχνην στὸ πέρασμα πρκαμάτων πού τὸν συγκίνησαν, μένει φυλα-κισμένη στὸν ἑαυτοῦ του καὶ μὲ τὸν καιρὸ γίνετα ἐξὴν πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁμοῦς ὁ ζωγρά-φος ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ δώσῃ σχημα-τικὴ καὶ χρωματικὴ ἁρμονία μὲ τὸ μέσο μιάς τεχνικῆς καὶ ὁ κόσμος του ὄλο καὶ ἀξῆ-νεται ὅσο βρίσκεται στὸν ἀγῶνα αὐτῆς τῆς ἀναζήτησης.

Τὸ σημεῖο αὐτοῦ τοῦ τεχνίτη πού τὸ πάθος του γιὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν φόρμα ἀρχίζει νὰ τρέφεται μὲ τὴν τεχνικὴν ὁ Μαλέας τὸ πλησι-άζει στὰ τελευταία του ἔργα. Ἀφοῦ κατάλα-βε τὴς καθαρῶτερες ἀνάγκης πού δημιου-ργοῦν τὸν πίνακα καὶ ἐμόρφωσε ἐπάνω στὸν ἴδιο τὸν πίνακα τὴν τεχνικὴν, μῦθους σὲ πολλὰ τελευταία του νὰ πρκαμποιήσῃ μὲ

άπλοτητά σε χρώμα και σε σχήμα όσο το δυνατόν αρτιότερες τις πλαστικές του συγκινήσεις.

Τα έργα του που είναι εκτεθειμένα στο Ζάππειο αδικούνται πρώτα από τον τεράστιο και παγωμένο χώρο της αίθουσας, 'και έπειτα από την έλλειψη σκέψης εκ μέρους εκείνων που ανέλαβαν την τοποθέτησή τους, και τούτο μάς δείχνει πως δεν ανακατεύτηκε κανείς αρμόδιος στην έκθεση του εδουναίδητου ζωγράφου.

Γ. ΖΟΓΓΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

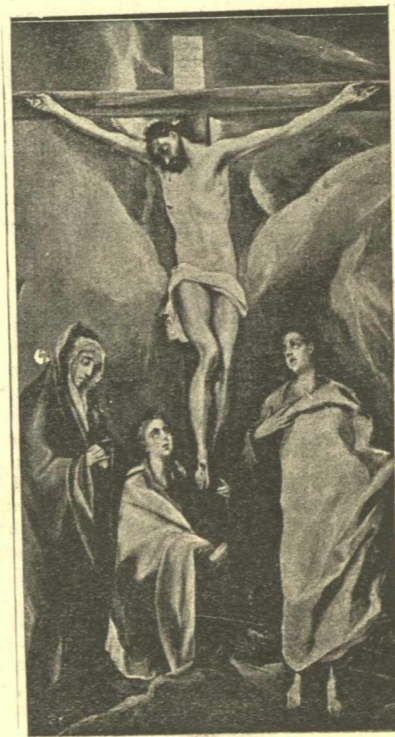
Τζίζικον. Το γράμμα σας είτανε καλό, όλα σωστά. Την ασυμφωνία μονάχα ανάμεσα στα έργα που δημοσιεύει το περιοδικό και στα τεχνικά σημειώματα, θα την εξηγήσετε όταν σκεφθείτε πως το κοινό που αποτεινόμεστε δεν έχει την ίδια μόρφωση, ώστε να μαστε πέρα-πέρα αόστηροι. "Όσον αφορά τα γραφόμενά σας για τον Ματίς, Πικασσό και Ντεραίν, σάς απαντούμε ότι έχετε λάθος πέρνοντας τον Πικασσό ως αντιπρόσωπο της συναδέλφωσης της φόρμας με το χρώμα. Αυτό, σε ένα ώριμο μέτρο, το κάνει κάθε γερός ζωγράφος, μα δε μπορούμε να ποδμε ότι ο Πικασσό το αντιπροσωπεύει. "Ο Πικασσό, ως αρχηγός σχολής, η μάλλον κινήματος, αντέδρασε, παράλληλα με το Σεζάν, στους ίμπρεσιονιστάς, οι όποιοι, δοσμένοι δ-λότελα στη γοητεία του φωτός, δηλαδή του χρώματος, είχαν καταστήσει να διαλύσωνε σχεδόν τη φόρμα των αντικειμένων. "Ο κυβισμός, όπως δείχνει και τδνομά του, αφορά τη φόρμα, αφού από φυσική υπερβολή αντιδράσεως, πήγε στην άλλη άκρη και θέλησε τ' αντικείμενα σκληρά, τις τομές των επιπέδων απότομες (εξ ου και κυβισμός), τα πάν-α τέλος υπερβολικώς άπτά, χωρίς καν άτμόσφαιρα: Αύτη είτανε η πρώτη επιδίωξη του κυβισμού. "Αργότερα πήρε άλλες μορφές. Τώρα, το αν είναι ο Πικασσό τόσο μεγάλος, ώστε να μη συγκρίνεται με τον Ντεραίν και με το Ματίς, δε ξαίρω αν είναι γνώμη κάπως αυθαίρετη. Γιατί ο Πικασσό σημειώνει στη σημερινή ζωγραφική σταθμό, επειδή έπα-νέφερε μαζί με τον Braque τη ζωγραφική στις άπλυτες αρχές της, ένφ οι δύο άλλοι είναι ζωγράφοι που η παραγωγή τους αντιπροσωπεύει το παιό ύψηλό σημείο που έχει φθάσει η σύγχρονη ζωγραφική.— **Α. Φλορέτιην.** Το τραγούδι σας δίνει την έντύπωση πως πρόκειται για άνθρωπο που έχει κάτι να πη και μάλιστα, στο σύνολο και στη φόρμα, που Ξίρει να το πη, μα ώστόσο είναι σακάτικο. "Από τις δύο πρώτες στροφές δεν δγαίνει καθαρό νόημα. "Έπειτα, μερικές υπερβολές πολύ αντιασθητικές, όπως κάθε υπερβολή, όπως λ.χ. «Κ' έγώ σαν κλώνι, στο άπειρο πλάτωμα της άγκαλιās σου».— **Α. Παταϊωάννου.** Το ποίημα που μάς στείλατε τελευταία δεν το βρισκουμε άξιο γιά δημοσίευση είναι αισθαντικό μόν, αλλά άτρεγο, πολύ άτρεγο. Οι στίχοι είναι κακοφτιασμένοι. Πρέπει να δουλέψετε και θ' άργήσετε γιά να γράψετε καλά, μα δεν πρέπει ν' απογοητευθήτε. Και τα άλλα, λόγω άραδικαίμενα στην τύχη.— **Στέλιον Αδγουστάκη.** "Από τα ποιήματα σας κρατούμε τα περισσότερα, δηλαδή, «Μπαρμέρης», «Γεράματα», «Γε-ροτραγουδιστής», «Φθινόπωρο» και «Α-

Μιά γερωντοκόρη φανατική αναγνώστρια δεκαπενθήμερου φιλολογικού περιοδικού

τονα βέβαια. Γιατί όλες αυτές οι επαναλήψεις, κάτι δισταγμοί «θα σου το πω—δε θα σου το πω», ένα σωρό παραγεμίματα που δείχνουν άδυναμία; Ήναδουλέψτε το και προσπαθήστε να το συντομέψετε, να κλαδέψετε τα παραπανίσια, τα πολλά στολίδια. Οι καλύτεροι στίχοι είναι τούτοι: «Μα με ξεχνάει μοναχό—το ξέρω πως ένα φτωχό—μιά πλούσια δεν λογαριάζει». «Τι με κοιτάς, χάρε, θλιφτά,—έσο' έν' της μοίρας τα γραφτά...» και μερικοί άλλοι. Καλόν τόνο δίνει κ' η έπιδόξ «Βάλε κρασί».—**Σύλβαν.** "Όχι σπουδαίο το ποιηματάκι σας' αισθηματολογία ελαφρή που θυμίζει λιγάκι φιλόκαλον Πηνελόπην.—**Ανδρέαν Καπάτον.** Τα ποιήματά σας άνισα. Το καλύτερο σας είναι ο «Ένοϋ-χος»' καλοί προπάντων είναι οι δύο τελευταίοι στίχοι: «τι κι' αν ψυχή και σκέψη έχει ακόμα; — μοιάζει το στύλο που κρατεί το δάμα». «Το ψέμμα της αγάπης» είναι πολύ μέτριο. Καλύτερο είναι το «Περνάνε οι ώρες».—**Π. Σ. Πατριών.** Τα διηγήματά σας έ-λήφθησαν και θα σάς γράψουμε τη γνώμη μας σε κάποιο φύλλο από τα κατοπινά.—**Ι. Ιωαννίδην, Θεσσαλονίκη, Δ. Παλάτην, Νιγρίταν, Κ. Έυσταθίου, Λιδωρίκη, Π. Αργυρόπουλον, Κρέσταινα.** Συνδρομαί έλήφθησαν, ευχαριστούμε.

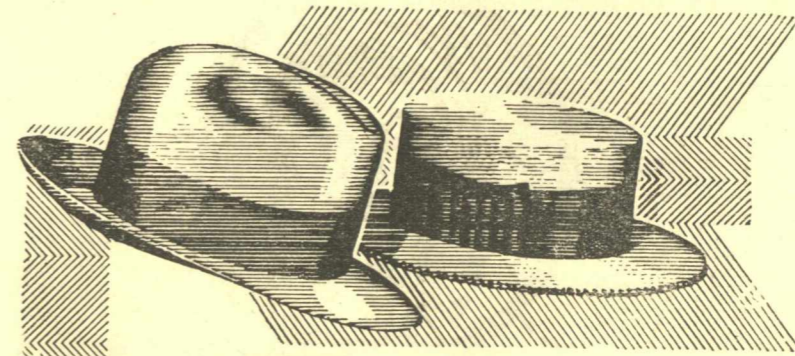
Ο ΘΟΥΡΥΒΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΓΚΡΕΚΟ

πάτη», που θα δημοσιευθόν σιγά-σιγά.—**Α. Αίαντα.** Το ποίημά σας «'Από ξένο τόπο» καλό, και θα μάη κά κάποιο φύλλο του περιοδικού.—**Μίμη Κανέλλου.** Το διήγημά σας έλήφθη και θα το κρίνουμε.—**Φ. Β.** Τα ποιήματά σας έχουνε κάποια ευαισθησία ρωμαντική, μα είναι κοινά. προπάντων η «Κρυφή αγάπη». "Ο «Δρόμος» είναι καλύτερο, μα έχει στίχους άπόσεχτους, άπ' τους όποιους δεν βγαίνει νόημα: «Τ' αγάθια με πνίγουν με άγρια όρμη, σταγόνες μου βγαίνει το αίμα! —Δροσιά τ' άγριου δρόμου!... Της σκέψης μου θρέμμα,—της κάθε μου ιδέας κορμί!...» λόγια δηλ. στη σειρά.—**Γιάννην Μαινά-καν.** Στο τραγούδι σας πιθανόν να θέλετε να πητε κάποια σπουδαία ιδέα, μα έμεις δυστυ-χώς δε μπορούμε να την πιάσουμε. Φαντα-σμαγορίες χωρίς έννοια, φεγγάρια, σπασμένα φτερά, άγγέλοι, έρωτες, μυγδαλιές, σύμβολα, όλα αυτά ανακατεμένα μάς μένουν στο κε-φάλι. Χριστιανέ μου, πέστα καθαρά λιγάκι. "Γότερα, τι γλώσσα ακατάστατη, έκφράσεις περίεργες: «κάποιοι συνέφων-συνέφων σωροί» (δύο φορές το «συνέφων» γιά να βγάλετε πέρα το στίχο). Και στο τέλος έκαινο το «...πού-τανε πριν ο έαυτός του...» συμπληρώνει αυτό το κομφούζιο.—**Ν.Π. Μαργανονάτον.** Το διή-γημά σας το λάβαμε και θα σάς γράψουμε σε άλλο φύλλο πως το βρισκουμε. Πάντως, δεν είναι άρκετό να παράγετε μονάχα έπάνω στο ίδιο αυτό άφηγηματικό σχέδιο, πρέπει να έξε-λίσσετε και τη φόρμα, τη φράση, το ύφος. Γιατί, και το πρώτο σας διήγημα, τώσως ο θρύλλος, είδ' άλλως στη διατύπωση είχε πολ-λές άτέλειες, κυρίως γλωσσικές. Πρέπει να τα δουλεύετε, ώστε να άπλοποιούνται όλοένα, και να πετάτε τα περιττά, τα παραγεμίματα, λιτώτερα.—**Κώσταν Κριεζήν.** Το ποίημα σας, ένφ έχει στίχο άρμονικόν, και κομμάτια πολύ καλά, στο σύνολο του είναι πολύλογο, άπλω-μένο. Μπορούσε να συμπαιεύη σε παιό λίγο άπ' το μισό και να τα λέγη όλα και παιό έν-

Τό έργο του Γκρέκο που ήγόρασε η Παναθηναϊκή και του όποιου η γνη-σιότης άμφισβητείται. Είς τό έρχό-μενον τεύχος μάς θα δημοσιεύσωμεν άρθρον του κ. Φ. Κόντογλου επί του ζητήματος.

Η ΠΗΓΗ ΤΩΝ ΠΙΛΩΝ

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΛΑΦΡΟΝ
ΠΙΛ-ΠΩΛ
90 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΛΕΥΚΟΤΑΤΟΝ
ΨΑΘΙΝΟΝ
ΤΑ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΑ
ΕΚΛΕΚΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΤΗΣ ΘΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΗΛΙΑΣ
ΠΩΛΟΠΩΛΟΣ
ΥΙΟΣ Α.Ε.

1886

Η οδοντόκρεμα ΚΟΛΥΝΟΣ καθαρίζει τους οδόντας, τὰ οὖλα τὸ στόμα ὁλόκληρον. Τὰ ἀντισηπικὰ τῆς συστατικῆς καταστρέφουν τὰς ἐπιμυδύνους νοσογενεῖς ἐστίας καὶ διατηρεῖ τὸ στόμα εὐχάριστον, καθαρὸν καὶ ὑγιεινὸν ἐπὶ ὥρας Ἄρκετὰ οικονομικὴ ἄλλωστε ἀρκεῖ ἢ κάλυψις τοῦ ἑνὸς τρίτου ξηρᾶς ψήκτρας.

ΚΟΛΥΝΟΣ
ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΓΚΡΕΚΑ

**ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 25.500.000
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα
Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχ.
μέ 7 οἴσ. — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ,”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΜΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκοί, μωσχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρητοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μωσχάτου Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος
ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ,”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

**ΦΩΤΟΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ**

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26 ΝΕΟΝ

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων
μηχανημάτων καὶ διαθέτων ὅλα
τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν, με ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΝΕΑ ΩΜΟΡΦΙΑ ΦΑΝΕΡΩΝΕΤΑΙ

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐπικαθισμάτων

Θέλετε νὰ ἔχητε λευκοτέρους, ὠραιοτέρους οδόντας; Ἴδου μία νέα μέθοδος ὅπως τὸ ἐπιτύχητε. Ἐάν ζητήτε νέαν ὠμορφίαν καὶ νέα θέλητρα, δοκιμάσατε τὸν νέον τοῦτον τρόπον.

Ψάυσατε τοὺς οδόντας σας διὰ τῆς γλώσσης, καὶ θὰ αἰσθανθῆτε τὴν παρουσίαν ἐπικαθίσματος ἐν εἶδος ὀλισθηροῦ ἐπιστρώματος.

Ἐφ' ὅσον τὰ ἐπικαθίσματα διατηροῦνται ἐπὶ τῶν οδόντων, τὸ μειδιάμα σας εἶνε ἐστερημέ-

νον πάσης χάριτος. Σήμερον ἐφευρέθη ἡ Πέψοντεν νέον εἶδος οδοντόπαστας. Ἀποσυνθέτει τὰ ἐπικαθίσματα. Διατηρεῖ τοὺς οδόντας στιλπνοτάτους.

Δοκιμάσατε τὴν Πέψοντεν. Ἴδετε πόσον καθαροὶ φαίνονται οἱ οδόντες σας κατόπιν χρήσεως. Ὀλίγων ἡμερῶν χρήσις τῆς οδοντόπαστας ταύτης θὰ σας καταπέσει καθ' ὁλοκληρίαν περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητός της.

Ἀγοράσατε σήμερον τὴν οδοντόπασταν ταύτην.

Pepsodent ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ
ΣΗΜΑ

1919

ΠΕΨΟΝΤΕΝ ἡ νέα Ἀμερικανικὴ οδοντόπαστα
Γεν. Ἀντιπρόσωπος Π. ΠΕΡΟΓΛΟΥ, Πλατεία Ὁμονοίας 3—Ἀθήναι

Γ Κ Ρ Ε Κ Α

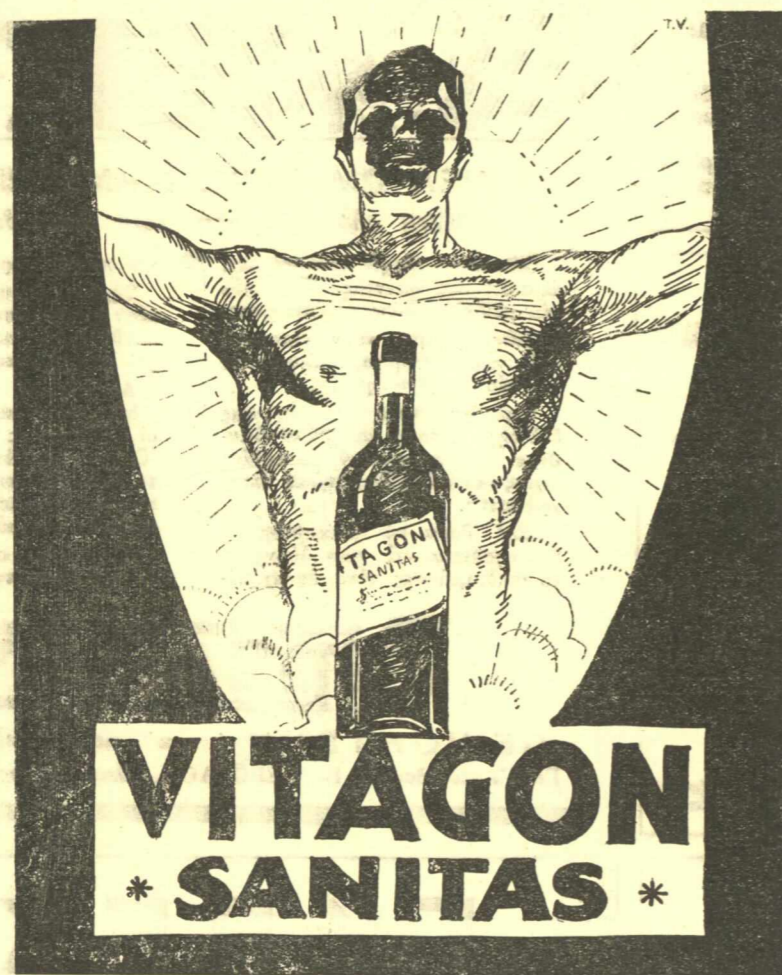
Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΤΟ ΚΑΛΙΤΕΡΟΝ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΙΝ ΒΟΛΩΝΙΑΣ (ΒΟΛΟΣΝΕ)

Εΐνε Πλουσιώτατον εἰς Βιταμίνης, κιν' ἐξοχὴν ἐπιστημονικὴν
καὶ ἀπολύτως ἀβλαβὲς δυναμωτικόν.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

ΣΦΑΙΡΑ

ΣΦΑΙΡΑ

TENNYΣ

DUNLOP

Ἐξελέγη διὰ τοὺς τελικοὺς ἀγῶνας τοῦ κυπέλλου:

ΝΤΑΪΒΙΣ 1929

Αἱ κάτωδι χώραι καθώρισαν ἐπισήμως τὰς σφαίρας

TENNYΣ DUNLOP διὰ τὸ μάτσο τοῦ κυπέλλου:

ΝΤΑΪΒΙΣ 1929

ΓΑΛΛΙΑ, ΑΥΣΤΡΙΑ, ΟΛΛΑΝΔΙΑ, ΙΤΑΛΙΑ,

ΙΡΛΑΝΔΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΟΥΓΓΑΡΙΑ, ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ, ΔΑΝΙΜΑΡΚΙΑ,

ΙΣΠΑΝΙΑ, ΕΛΒΕΤΙΑ, ΜΟΝΑΚΟ, ΚΟΥΒΑ, ΧΙΛΗ

Μεμνηθετε τὸ παράδειγμα τῶν πρωταθλητῶν τοῦ τέννις καὶ αἰψετε μετὴν σφαῖραν

TENNYΣ DUNLOP

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΚΑΤΩΘΙ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Ἴωνᾶς καὶ Δημόπουλος Πατησίων καὶ Καποδιστρίου,

Σίδνεϋ Νόελ, Ὀδὸς Κοραΐ

Κ. Ταμπζικόπουλος, Πανεπιστημίου 16

Α. Ε. «Ἀθηνᾶ», Πατησίων 49

*Ἡ ὠραιωτέρα ἀφήγησις τῶν τοσίων, σκηνῶν
καὶ ὄγων τῶν ἐπεισοδίων τῶν ταφειδιῶν καὶ
ἐκδρομῶν σας, δὲν δύναται νὰ παραβηθῆ με
ἓνα ἄλλωσονμ γεμᾶτο φωτογραφίες*

ΚΟΔΑΚ